

Zdigitalizowano w ramach projektu „OCHRONA I KONSERWACJA CIESZYŃSKIEGO DZIEDZICTWA PIŚMIENNICZEGO”

2007-2010

Wsparcie udzielone przez
Islandię, Liechtenstein oraz Norwegię
poprzez dofinansowanie
ze środków Mechanizmu Finansowego
Europejskiego Obszaru Gospodarczego

Zrealizowano
ze środków
Ministra Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego

GERARDI L. B. VON SWIETEN
Ac.

COMMENTARIA
IN
HERMANNI BOERHAEVE
APHORISMOS
COMPENDIATA

TOMVS I^{mus}

Lap. Schlegelmüller

MORBI FIBRÆ DEBILIS & LAXÆ.

Fibra est pars corporis humani secundum longitudinem extensa, quæ in latitudine partes nullas habere consideratur; hinc comparari potest lineæ geometricæ, quæ est longitudo latitudinis expressa. Fibram simplicissimam constat ex partibus minoribus, secundum longitudinem sibi mutuo appositis, quæ partes amplius in dividende in minores elementa vocantur. nam elementum est minima pars ejus, cujus est elementum. Qui jam in elementis fibrarum morbos quæsiunt, errant, & enim elementum consideratur, cum fluidis inherens, sicut in vasa, tum morbi ejus cogniti, sunt fluidorum morbi, & consideratur cum adunatum fibram, seu solidum constituit, tum non amplius elementum audit, sed conflatum solidum esse elementis. hinc morbi fibra deducuntur, cum & nimis & minus coherant elementa. in minimo rudimento hominis videntur jam latere elementa solidorum in fluidis.

Vasa jam ex membranis, hæc ex fibris constant, p. r. tenuiores, latiores, crassiores, p. r. appositæ & junctæ se & supra se & inter se, fibrarum. a quavis jam causa fiat cohesio elementorum

in fibris inter se, concipitur, illam vim, quae coherens
elementa, prope augeri & minui. debet fibrae vas,
à liquido impulso distendi, hinc elementa sibi conti-
qua à se separari, manente tñ vinculo elementorum
sine ruptura, unde requiritur certus, et determinatus
cohesionis gradus, quāsi major & minor fāt, morbum
facit.

Debilis fibra hunc est, cum n̄ pōt sustinere integra
cohesionem motum liquidi impulsu, sed rumpitur,
ut pōt in haemorrhia. debilis pulmonis, à levi terrore
ira, irritate, causa, astu, potu spiritibus ec. tum
levi appulsu sanguinis ad pulmones facto, sequitur
haemorrhia, hys tandem phthisi obvenit.

Ut jam fibra robusta sit, debet ei quotidie p̄ vim
ita applicari illud, quod quotidie attritum deper-
ditur p̄ excretionem & morbos, p̄ni id n̄ fiat, debilis
est, ut pōt, post morbos acutos & alios; effusiones
sanguinis, & na, sudoris, alii ec. tum utilibus simul
ablatis, languet eger. à distensione nimia, fibra
debilis evadit, sic vesica, & na cui distenta, se ad
eam expellendam contrahere nequit, nimis enim sepa-
rata sunt à se elementa fibrorum, p̄o in robore con-
tigua sibi esse debent, hinc ischuria, solo cadet hunc,
& pressione pubis leni curanda. pōt id etiam in

maleficiis, tormentis affectis; qui distortis fibris, et³.
membranis se movere nequeunt, quasi semipara-
litiis. hii etiam à plethora, dysentis; nimium vasi-
fibris, muscularibus, debilitas. à defectu sangui-
nis debilitas. nãa qualiscumq; peccans; sive in
sanguine, sive primis viis læseat, debilitatem in-
ducit, ut sit in acutis, chronicis, et primarum via-
rum putridis cruditatibus.

Fibræ jam debiles minus agunt in contentas liqui-
das, minus eas promouent, hinc sibi ipsi nutrimen-
tum, et appositionem elementorum denegant. ut
id in chlorosi, quæ firmatis sibi fibris sanatur.

Omnia vasa, et membrane constant fibris inter se
intinctis, hinc homin robur, à robore fibrorum pen-
det. Elementis fibrorum, ut cohereant inter se,
et vim vitæ, debet apponi visum glutinosum, va-
enim condunas corpora, ut sit in lapidis alabastrini
calce ustæ, seu ore distillando, qui cum va lapi-
dem constituit; si id non apponitur, debiles evadunt
fibræ, et laxæ, si id, cedunt affluxui; hinc pes
sanus vaporis va lapide sibi expositis, tamen dum
multum va inter elementa fibrorum apponitur,
hinc hæc laxæ inter se coherent. videtur quod fibra
laxæ sibi, si obnata vis nimis, ut sit in chlorosi, leu-
cophlegmatis, anasarca. si etiam homolaxus, debilis

4
evadit à nimio somno, qui humectat; oho, quia
superfluum humidum ex corpore non expellitur. item
abusu balneorum tepidorum, potuum tepidorum,
aëre nebuloso, pluvioso &c. hō lotices sepe hydrogi,
cū evadunt; mulieres potu tepido diu abutentes chloro-
tici. in locis depressis, humidis; circa stagna, et vias
habitantes, debiles, morboſi vivunt, hydrogi sepe obveniunt.

Curatio.

ut fibra roboretur, debet ei apponi depressitum,
hinc à morbis debiles, ex hemorrhagiis, alijs evacu-
ationibus nimis, inedia, debilitati, egent nutrimen-
to. ut est lac humanum optimum, 40 52 horis
post partum, ubi ubi foemina gratiose sumptum
uxoris proprie, hinc lactantis; quia statim post
partum in mamis collectum, est adhuc crudum,
alimentorum naturam retinens; si 12 horis post partum
sugatur, tum jam est tenue, subflavescent, et foetore
feturinoſum habet. est 2° lac chyli vim cordis,
et arteriarum partem in mamis secretis; videntur
in lacte inesse subtilissimi spiritus ultima cor-
tionis elaborati in sano, concurrunt enim multi-
tudo ad lactis elaborationem. infans ita
terrore correptus nutrit lac sugens, convertitur.

si qđ lac refrigeratum, igne calidum factum^{s.}
exhibeatur, non ita bonum est, nam suble-
vamus res igne avolvit. Sequitur asinum.
Caprinum; vaccinum dein. hinc phthisis;
hectis; emaciat; cura lactea optima.

Ova sorbida leni aromate, ut 6. M. mace, boce
lans. croco &c. condita. Juras carniū, primo
gallinarum, caponum, quoddam vitulina, ovi-
na, bubula; planē c. succ. citri, ut nimia in
putredinem alkaliam in stomacho debili tolla-
tur proclivitas. huc referuntur:

Vina austera, & alia thurgica, croscatechina,
planē cum pane similagineo intincto, ne tñ
citō disjiciatur spiritusosa victus. haec omnia
nutrunt, roborant. quare finitis auctis ad
tenues v.g. unam & duas septimanas vitetur
dieta carnea; & cremores Hordei, avenae &c.
lenibus aromatibus conditi, p. v. zupula carni-
um c. succ. citri, aromatibus condita, ova sor-
bida, lenes cibi farinacei & sumantur, cum leni
corporis motu, & haustu vini generosi; si
qđ dieta molli; & sepi sedē, sumantur
cibi neq. unqm ad satietatem, ne oneretur
debilis ventriculus. cur. si bona sit, & nutrens;

6.
Bibi p̄t. ego aucto morbo finito sal ubi vici
remp̄avi bono victu vegetabili; carne enim
non sapiente, quotidie theato cum lacte, pane
similagineo cum butiro recenti frequenter sumpto,
leni motu corporis, et in meliore b̄i de die
ad bo quib. sumptis, lassit̄iebam enim vim.
2do. causa debilitatis erat debilis fibr̄is elemento,
cum cohesio. hac tollitur, cum solida influ-
da fortius agunt, unde actio, reactio restan-
tatur. huc refertur frictio, q̄est altina pres-
sio, et laxatio partium, q̄o levis, solas venas, et
fortior, et arterias comprimit, hinc acceleratur
motus humorum, et viscidum resolvitur. prope
laxitatem viscerum sola frictio tollit, jejuno
ventre, pannis aspersis laneis, succo m̄sch. mass.
suffragatis, instituta. nam frictio cum ōo laxat.
viscidum sit lenis, sensum major, ne liquida, viscida
subito usque cor accelerentur, pulmoneff. c̄t̄i
chypochondriacos ex debilitate p̄miorum viscerum
obstructiones viscerum, debilitatis, multum juvat
frictio abdominis cum pannis aspersis suffragatis,
deni balsamicis inunctis. Equit̄o, jejuno p̄o.
macho = digestionem peracta, quia concutuntur
viscera, qūest afficiantur, et hoc motu m̄a im̄a,

bilis solvitur, vasa deobstruuntur, roborantur.
q̃d medicamentis a lū facile fieri p̃t, fiat q̃d
equitas sensum, non repentina. huc spectant
vectiones, curru, cursu, labor, ambulaō. si
chlorotica curata, si otiosa, sedentaria vita
delectetur, in idem malum relabitur. item
compressio, et ligatio partium laxarum, si pen-
duli pedes, abdomen ex effluxu vrum, nisi fir-
mentur fasciis, subito tumend. & si va in asiste-
totas simul, et semel eductas, nisi subito fasciis
prometur abdomen, syncope obeant, omnia enim
in laxas partes ruunt, scilicet preps in cor,
et cerebrum. si etiam in tumore, sedum edematoso
ulcere scorbutico fasciæ circumducuntur utiliter
firmantur enim solidae, ut affluxum n̄ admittant.
si quædam, nimis debiliam, sensibiliūq; nervorum
a minimo sono lumineq; irridioni, convellebatur
cum miris cruciatibus abdominis, nulla anti-
hysterica, castoreata profutere, donec fasciis, a
pedibus usq; ad mammas constructa, levibus dein
libraretur, vixit ita fasciis firmata q̃ menses.
Cum jam nimis debili cohesio elementorum
fibram debilem faciat, medicamenta elijantur,
q̃d fortiosem cohesionem faciunt. balia sunt
acido-austera, seu adstringentia, q̃d om̄e lūpes

8
applicata, exsiccant, constricti vasonum exhalantium
osculis; quare lingua brevior evadit, haec quoque elemen-
ta fibrorum ad se mutuo propius accedere faciunt.
Et in acido vegetabili solutus, primatum suum
pro humentia, et laxa corpora mirantur, instar
curantur, licet nulla fiat evanescit visio, vasa
enim roborata solvant visum idem, semicorbum
alimentum, et ultimus perficiunt. Spirituosa pri-
mum etiam roborant, at simul liquida coagulant,
unde à spirituosorum abusu, scirrhosa viscera possunt
mortem deprehensa sequi. Ergo acido vegetabili
solutus optimis est, quia stringit fibras, et prope
metallicis stimulat, quare paradosi, et repetita de-
betur, juncto matu corporis. si acida cruditior jam
adepti in ventriculo, debet cruditior esse, ut acidum hoc
absorbeat, sui visum, tum acido vegetabili solutus
optimus.
Austera, ut chinde cort. dormentilla, Tamaris. Cappas.
Grand. cascarilla. eo. si intrant sanguinem, nisi sedula;
neq. totis amplius viribus, sibi enim ipsis constri-
gendo vasa lactea, viam pracludunt, sed in roborant.
Et hinc causa erat distractio violenta elementorum in
fibra, ut si in vesica una nimis distenta bin-
heci ad rupturam disponunt, et statim ideo rupturam

proximus, est debilissima cohesio elementorum, 9.
si causa auferatur, sponte contrahuntur fibrae,
ut patet in utero post partum, vesica postquam est
= missa; quod autem contrahi ita possint, patuit in
quadam, cui in esophago surrexit asumptorum
descensum impedivit, ut propter lac va diductum
nil deglutire posset; aperto cadavere, ventriculus
contractus intestini tenuis magnitudinem non excede-
bat.

Laxitas fibrae vocatur, dum cohesio talis est, ut parva
vi fiat longior. in naturali statu debet adesse pro-
= portionata laxitas, ut patet in ligamentis artien-
= tium, quae in motu elongantur. in laxa fibra
deest elasticitas, quae in hoc consistit, quod partes
minime fibram constituentes se invicem trahunt,
distantes plus a se recipi elongantur superficiem man-
= nente in cohesione; si quod minus se trahant,
minuitur elasticitas. quare patet, eas vasa pin-
= gvia, tepidi potus, debilitant, quia laxant. hinc
nostro tempore ex abusu tepidorum potuum,
theae, coffee, chlorosis. Fibra debilis in facili
separabili cohesione consistit, sed vasa elementa
parum coherant, hinc si binae = plures vasa
particulae se interponant elementis, fit fibra debilis.

100.
quia est laxior elementorum cohesio. idem
ab oleosis fit. naturaliter quidem omnes fibrae
lubricantur oeo, si id abundet ut in Obesio,
quia laxitas debilitat? si deficiat, ut senibus;
quia rigiditas?

MOREI FIBRAE RIGIDAE

et elasticae.

Rigiditas fibrae nimia, est illa adunatio par-
tium minimarum, quae tamen valde faciunt eas
cohaerere, ut non cedant actioni fluidorum.
Sequitur id illas causas nimias, quae curam flos
debilis absolunt. v.g. labor moderatus roborat
laxitatem, nimius exasperat, et rigida omnia facit.
rustici à juventute laboriosi jam saepe 40 me
anno rigidi marasmo pereunt. Et in senectute
omnia rigescunt, saepe aorta obest, et talia
rigida vasa resistunt liquoribus, ea non propellunt,
nimia enim est fibrarum rigiditas, ob nimiam
elementorum cohesionem, hinc elasticitas arte
nimium multum minuitur, quae necessaria est
ad propellenda liquida. impetus liquoris impulsus
in canales conicos flexiles nititur eos elongare,

quod in fibrarum cohesio id patitur, docet id incremen-^{um}
tum juniorum post acutam febrem; si jam fibræ
sint rigidae, non patiuntur se elongari.

Positur rigiditas, ex macie corporis, ore interno
sicco, cute arida, articulationibus minus flexi-
bilibus &c. hec manent, licet nutriantur, quia so-
citas nimis prima omne nutrimentum diffundit,
suntque tales voracissimi, at tamen macilentissimi. foeminae
absque ulla suspensione ulceris & abscessus, & evacuationis
nisi quiescent, intra biennium marasmo obit. sic
subinde per manus arida fit, et exsucca. Si robusti
autem ob rigiditatem fibrarum cuncto cibo, a quo verba
nutri laedere optime nutritur, à molli longioribus
emaciabuntur, quia robustis fibris nimis subtilisatum
nutrimentum, totum per sudores, et non de diffusus.

Curatio

Sit per emollientia, vasa tepida, serum lactis, decocta
hordei aven. alth. c. Otto. va tepida. Cornua dura
emollit, ut patet in preparatione c.c. sane, quod et
fibras rigidas, hinc vapor va tepida, balnea optime
rigiditates emolliunt. huc referuntur carniū gustus
cunctas, lac ebulliatum, quod in acutis tantum usus.
item olera mollissima, vegetabilia &c. vasa in
robusto idico diffunditur, hinc prognata in acutis.

idicō p̄ sudores, t̄nas evanatur; quare Hyg. eam
 damna, et p̄thysanam laudat, quia ves. parti,
 cules aliis additis, ut horđ. aven. melius coherent,
 acutis q̄ in auctis, planē in corpore pingui, omnis
 pinguedo est soluta sanguini missa, cum pinguem
 faciat, ad va pinguedini n̄ misetur, hinc diffatur
 idicō, quā q̄ est addere quid saponari, ut horđ. aven.
 alth. mel, rob sambuc. de. p. r. succ. citri, acetum,
 rum Ol. s̄is, Fr̄is, Olis marini.

Exatur fibra rigida p̄ quietem, somnum, otium,
 aërem frigidiusculum humidum leniter calidum, nam
 aër feridus, frigidus roborat. itē p̄ vaporem ve
 tepide, c̄ lactis. q̄ in auctis, stupido Helmontia,
 no more spirituosus provocare possent sudores, errant
 crasse, auctis enim arida est, ob coarctata vasa ex-
 halat; ubi vapor va tepide exposita auctis fun-
 dit sudores idicō; quare in auctis, stupido Helmontia,
 injiciuntur, tum ad servandum iniretum a capite,
 tum arida vasa emollienda, tum focos educendas.
 optime etiam infis. tempore sudor tepido potu, p̄
 diaphoret. Ofo camphorati provocetur, p. r. leniter h̄is.
 et duos, stimulantibus. ofo in spasmo intestinum
 tum interne, tum p̄ clismata, tum externe adhibita
 optima sunt, et nisi in auctis auctis calor rariāda
 h̄is faueret, et acia, optime conducunt, ad vies
 homin deor. alth. horđ. aven. c. Ofo melle, emulsos
 supplend.

In angulosi, seu rigiditate ligamentorum dum¹³
articuli flexi nequeunt, vapor va tepide frequen-
ter de die adhibitis, deni unctio partis frictio o^o
cum leni distractione articuli, et motu optimè ju-
vat.

Gallen. macilentos, ob rigiditatem fibrarum, frictione
cum o^o post somnum brevi curavit, prout qd
frictiones ad lenem ruborem aff; forter enim fric-
tiones attrahunt deniq; discutunt. porro Gallen.
ubi carne implendum corpus, conf; callegandum
donec poro intumescat, ubi verò discutere opus; con-
firmandum, ut qd intumuit, subsideat.

Pater jam qd rigiditas, sit aucta elasticitas, unde
nimia elasticitas, rigiditatem comitatur. p^oscham:
Cur Pueris, foeminis, otiosis, laxitas? quia foeminae
ob foetum, diffendi debent utero, minuss; durè labo-
rant. etia adultis, viris, exercitatis rigiditas? quia
ob labores diffantur humidas, elementa propius ad
se adduuntur. qd vir ceteris paribus rigidior sit
foemina, à Creatore datum esse videtur.

Sunt jam elementa sibi contigua, fibrarum singularem
constituunt, ita fibrae sibi appositae secundum longi-
tudinem constituunt membranam simplicissimam, si-
militer sibi uniantur secundum longitudinem, erit
membrana latior, et crassior, unde et robor ejus.

majus, quia singula elementa fibrae membranam
 simplicissimam constituentis coherent cum elemen-
 tis fibrarum binarum proximarum utriusque, hinc
 duplo majus robur fibrae alius fibris utriusque junctae
 respectu roboris fibrae simplicis. dum jam inter,
 textis et inter se contortis fibris membrana constat,
 multiplicatis junctis, quibus se contingunt, auge-
 tur fibrarum membranam constituentium robur.
 si membrana simplicissima convolvatur in vas-
 culum, est vas minimum, sic, sicut fibra rorū
 longitudinem sibi adunata faciēbat membranam
 simplicissimam, ita vascula convoluta ex sim-
 pliāssima membrana facta, sibi mutuō apposita
 faciunt membranam, quae iterum convoluta facit
 vas majus, nō ex fibris, sed vasis minimis conflat-
 um.
 Quod jam vis cordis major et diuturnior, eo par-
 tiora numero vasa ab fortiora dantur, quia ex
 primitur vena inter elementa fibrarum, et fibras
 vasorum unde membrana cum membrana, fibra
 cum fibra concrevit, elementa se maxime tangunt
 et vasa indurantur, ut id in senectute ubi solida
 robusta nō patiuntur se extendi a liquido impulso,
 sicut poris, et pelliculae mori, imo aorta opes inveni-

15.
= tur. robur jam majorum vasorum pendet
1. à fibrorum robore. 2. à vasis collapsis, con-
= pressis, in membranas concretis. 3. à vasis concre-
= tis una cum liquido, quia liquidum vi vite ma-
= jori orbatur subtilissimo vco, et crasescit.

MORBI VISCERUM DEBILIORUM et laxiorum.

Viscus est pars corporis organica, humores allatos sua
fabrica mutans pro aequili circulo p^a alia visceras. cum
jam vasis constant viscera, eorum robur, à robore
vasorum pendebit, robur vasorum à robore fibrae.
Laxitas visceris à laxitate vasorum, et fibrorum.
Laxitas vasorum, et fibrorum sequi ab inerti liquido,
si enim sit minus solidum, non sustinet vasa pressa.
= enter, hinc neq^{ue} vasa potuerunt reagere; quare exha-
= morrhagias nimias omnium solidorum laxitas. ex
laxitate viscerum, digestio fit mala, deficient; et loco
sanguinis phlegma venum generatur ex optimis chymis
assumptis, quia hec non mutantur in naturam nostram
sed suam propriam indolem sequuntur. hinc panis
fecalini, à robusto sumptus consistit in sangui-
= nem, qui si in vase, in calore simili calori nostro
additus va^{re} foveatur, in acidum mutatur. hinc jam

Chlorotica eundem ingerat, in ventriculo in acidum
mutabitur. Si asumpta ex alibis in rancidum
aleali putridum, in debilibus mutantur, quia ex
natura sua in talem corruptionem tendunt; si in in-
feris multum foetida in viscido-acidum
mutantur.

liquidum in vasa debilia impulsum eas distendit
cum in reagentia expellatur, et propellatur liquidum
cum sit sepe, hinc toties. mictus cruentus, hemopti-
cum sit sepe, hinc toties. mictus cruentus, hemopti-
cum sit in laxis, a minima causa, ut motu, estu, potu
punctiformi, terrore, ira. hinc in morbo ad primam
causam attendere semper oportet. Si hydrops ex
debilitate ortus. curaretur purgantibus fortibus, pau-
cis diebus tumebit iterum venter, dum in laxa vasa
omnia sunt liquida, 3o facilius stringatur venter,
pedes, et hinc in - quoniam externe roborantur adhibeantur
ut Cataplasma. fava, calida ex form. fabas. bovis
junior. semel. absynth. vulg. rad. squil. ec. 3to v. his
in va 4to coctis, et instat agithem. applicatis calidis
v. facul. aromat. aut ex Ol. succupitacalidis agithem.
2. inst. absynth. optimas. roborantur hinc, a lenioribus ad
fortiora sensim ascendendo, v.g. motus a leniori sensim
ad fortiorum. Ophthalmia adnata sepe initio vesperi
de admodum curatur, dum conspunguntur laxa vasa, et
repellant sanguinem aliena vasa ingressum.

si jam increverit rigiditas arteriarum, hec non patitur
 se à sanguine impulsu dilatare, si non dilatentur,
 & minus dilatentur, quia resistunt, hinc neque contra-
 huntur in fortiter, agunt in sanguinem, eum ulte-
 rius propellendo, hinc cor non potest expellere contentum
 eum, finit et semel, sed cogitur repetitis vicibus
 id perficere, inde in senectute palpitaciones cordis,
 pulsus intermittens, sæpe polyposæ concretiones, &
 etiam oriuntur post hemorrhagias nimias, syncope
 frequentes, quia stagnans sanguis in corde illius con-
 crescit, inde post erythimias, nimias hemorrhagias
 palpitatio cordis frequens est, tota cura in polyposis
 ut sanguis diluatur, et ita major concretio impedi-
 atur.
 Cum jam valido robore cordis et rigiditate arteri-
 arum sanguis nimium constringatur opus est:

Curatio

Venesectione quæ minuit actionem nimiam, et san-
 guinem crassum educendo, laxat sanguinem, compa-
 gem, elvasa. inedia, quoniam stupidi comedavere,
 loco venesectionis tantum subtile auferat, crasso re-
 licto, et finit, nisi novo chilo diluatur sanguis, acti-
 one vasorum sit acrior, idcirco jejunantes acriorem, sæpe
 sanguinosam, uram etiam emittunt.

19.
Vasa rigida laxantur si decotta emollientia
albh. hood. aven. c. O. melle, decotta cancerum
fluviatiliū, zussula inde parata, tepida, quia
frigida & ferida constingunt, sunt et omnia frig.
-tuosa, q̄e sem̄ simile coagulant. huc resolutiva
in tali suspitudine sanguinis inflammatoria spectant,
ut Oum dep. in aubis, inflammatoris optimū quia
et resolid concretum sanguinem, et vasa laxa, respi-
-gerat, sitim sedat. Item Ol. neutra, & O. arc. exp.
saponacea ut mel, sacch. c. vas. hō duri decotti
sepe vap. va tepid. expositi, leniter perficati, angu.
resolv. ex sap. veneto, gum. xco et illis curantibus sepe.
Novo semilis, et nalis sit, si elementa fibrarum ad se
fibr. ad fibrā, membrana ad membranam, vasa ipsa
concresecant, hinc omnia exsiccantur, arterie majores
sunt sicut cartilaginee, durae, resistentes, appulsi
sanguinis, hinc cor obstruunt sanguine agere cess.
= cat. *Status ille narasmus senilis vocatur.*
In infantia, juventute omnia sunt laxa, molli,
sensibilia, humidum prevalet, vasa facile elongan-
tur hinc incrementum. in ulteriori incremento
vasa in patiantur se extendi tū facile, hinc oritur
equilibrium inter vasa, et sanguinem, in tūm pergit
quodvis visus sanguinem generare, qui accumulatus

facile in his vasis hemorrhagias causas. in adul-
tis ob robur vasorum majus, sanguis crassus, et
inflam a tonis nascitur. in senectute vasa minora
obliteantur, concrevant, se et excretiones minuantur
humores viscosi generantur, quare eis cibi molles,
humidi, potus humectantes debeat. Cord. aven. & con.
deunt, cum paucis vino.

In pueritate testium tumores, variiose vasorum
seminaliu inflates, leni frictione supra vapores
accensi succ. et purgante, leni curantur facile.
Infantibus, ut humidum abundans educatur rhab.
cum qd et paucis cinnam. prodest.

MORBI ex ACIDO SPONTANEO.

Acidum est qd lingue applicatum exhalat saporem
quem acidum dicimus. jam omne acidum cum test.
= taceis, exustis, aëlium opibus, creta effervescent. Item
cum alcalinis, et syr. violarum rubro colore tingit.
Jam queritur, an acidum si adest in sanguine, in
= gestis ortum debeat, an ibi jam nascitur, quid?
certi omnes humores, carnes nascitur, putrescunt, in-
de Omnia alcalina educuntur; licet Hombergius
se ex sanguine eduxisse acidum affirmet. cum
autem carnes avium solis piscibus viventium for.

torum piscium fient. Sordorum carnes, thami
Catonici bacis viventium, purgent; hinc totaada
ingerantur in corpus, quodam pape aliquid piftina
indolis feruare, probabile est, cum vires debiles
ingesta in mutant in naam nostram adeoq;
et acidum adipe, p in sanguine, ingestum, et
a viribus in mutatum. Item morinum & gemas
in cibi quodam ingerimus, at hic n p mutant a
viribus nostris ita ut acidam naam deponat, hinc
c. una evanescit, & pape talis ex sanguine educitur.
quodam enim ingesta in possunt subigi, et mutari
in naam nostram p ex usu alii totus homopoe.
et idem fit exusu mofchi.
In robustis, sanis ingesta deposita sua indole
mutantur in naam nostram, si jam a debilibus
ingerantur, in mutantur, at v manent talia &
sequuntur propriam indolem. hinc in debilibus
a vegetabilibus ingestis, mectis acidi ab acilibus.
putridi, a pinguibus, rancidi, & similes cruditates.
hinc acida ingesta manent acida in mutata in
ventriculo in debilibus taliaq; in sanguinem tran
sur & modicum mutata, in p proprias indole
deposita. acidum go in sanguine, ingestis ortum
debet humores enim nostri naturaliter putrescunt,
nunquam aciesunt p se.

humanorum liquorum Olia, nulla arte mu-
-tata ad Ol. xii. naturam accedunt, at ex acido
fixante, et Ole. vol. alcal. unitis constat Ol.
xviii. hinc et tale quid in Olibus humanis forte
obtinere; quare expresso Ole. vol. alcalino, non
minimè in refuso habere acidum antea unitum
cum Ole. vol. alcalino.

Sed efficacia vasorum, et viscerum in corpore. Oles
illi nascuntur, ang'o binas illa principia consti-
-tuentia aliquando seorsim fluxerint in sanguine uni-
-ta postea? an acida ingestas p' vim vite-
mutent naturam suam? an vero in deposita natu-
cum vol. alcalino concreverint in Olibus xii. velut
speciem? interim sanguis sanus, et Eius nullum
acidum profens exhibent.

Saltem id certum est, plurima vegetabilia, farinacea,
leguminoza, fructus horaeos in calore corporis nostri
simili acescere, et in glutinosum mutari, q' omnia
in robustis in nostram naturam deposita sua indole
mutantur, si jam debile corpus his oneretur, suam
naturam sequuntur; q' acidum in corpore natum in-
gestis debetur. farinosa prius glutinescent cum furis
corporis nostri mista, dein fermentant, et acescunt
in primis viis, hinc cruditae acido-glutinosa.

acidum ex ingestis in corpore natum & mite^{23.}
et excoctum est, ut horreorum fructuum maturorum
acida, v.g. suavis citri, ribesiorum & simul junctum
est acerbum, austerum, ut imaturus fructus, acida
quaedam fopilia, quae coagulantur simul.

Causae maxime acidi sunt farinosae; farina cum va-
glutinescit, si fermentet acescit. item succi acidi, ut
ribesiorum, fructus imaturi, ut prunae, & prunae acida,
austera; alii succi primo ob fermentalem acescunt,
ut uvae dulces dant acidulum vinum, quod fermenta-
tum ulterius fit acetum.

Causa, quare haec sumpta in acidum mutantur,
est debilis ventriculi, et intestinorum coctio; ita:
in chyrochondriacis panis sepe in acidum mutatur,
cum sequente inde cardialgia; robusti etiam acida
ita mutantur, ut quasi naturam suam deponant, hi panis,
leguminosae, farinaceae, acida ipsae in robustis, depropter
propriae suae proclivitatem in acidum mutantur in
sanguinem, a debilibus haec sumpta cruditates ge-
nerant.

Chylus semper aliquid retinet de ingestorum indole,
in secunda coctione, seu sanguificatione, omne illud
peregrinum deletur, et mutatur in naturam nostram,
quod facilius acidum nascitur in primis visceribus, quam

linguae, cui peregrinum est; imò vasa lactea
 visum auidum admittunt, constanendo enim huiusmodi
 ipsi auidas viam praeludunt; item chylus in ductu
 thoracico demò diluitur. interim hi acidus sudor
 est observatus; vinum auidulum podagram facit
 repetito alcalinorum usu curandam, opus acidis
 interea molestant; si fors in rachiticis, ubi opus
 mollescent auidum causa est.

Producit jam ructus acidus, qui sunt explosio
 mada elastica, ob conuulsam constrictionem
 fibrorum, diaphragmatis, et ventriculi. Famem
 quæ in n. semper ab acido oritur, ut opinor
 batius Helmont. bilis, absynth. amara omnia
 appetitum excitant. infantes quidem, sepe
 voraces sunt, non pinguescunt, ob acidum.
Cardialgiam seu morbum originis sinistri ven-
 triculi. Ventriculus per se non videtur esse
 sensibilis nimis, sepe acidum, bilis, hosiunt
 in gaudio sine tanta molestia, si vero ob
 situm mutatum motum, ructus sursum
 vehatur, dolor urget. Dolores Iliacos:
 acidum enim in ventriculo natum, nisi
 bilis efficacia castratus, rodit intestina, ut
 patet in infantibus.

Flatus, gasmos: aer liberi herens: in
 ventriculo et intestinis: non nocet; si jam
 gasmo stringatur intestinum in duobus.
 pro ratione loci: aer inclusus rarefit,
 intestina distendit sunt & sepi cum dolore,
 solutis gaspmis: cum ingultu & res ructus;
 & infra flatus: cumq[ue] cum levamine
 & mutato tantum loco in intestinis
 oberrans: cum murmure. borborignos
 facit. Fermentantia, ut panis, horrea,
 non degreata crevisia de. q[uod] fermenta
 do in ventriculo debili, acciunt, massam
 elasticam suppeditant, seu aerem extricant.
 si in vivo animali intestinum an Bl.
 tangatur in duobus locis, in medio, a
 flatibus, intumesat.

Exominent meruditi Pharmacopole. et
 Chyrurguli suam conscientiam, q[ui] in
 omnibus flatulentis, proposita, quia
 ignota, inquisitione cause, agros, longe
 propinatis Carminativis, non raro jugulant.
 si colica flatulentia cum & sine febre, bilem
 aerem, causam agnoscat, profuatur ita
 dicta Carminativa, spiritiosa? neutrum
 inflammationem intestinorum lacerat.

proh dolor! quam multi per similes
 increditos homines, vita abbrevitas.
 curant vetulorum more, ac si morbus
 unam tantum causam agnosceret
 si tu propter seipsum, non obstantibus malis
 medicinis propinatis, naturas crisi morbum
 curat, suis medicamentis adscribunt, et
 alios in simili morbo, exiguam mentem
 jam exsertis, jugulant, quia causas
 morborum ignorant, etiam coeca galina
 quodam granum invenit. Praxis sine
 Theoria, semper coeca est.

Inactionem bilis. bilis. Chylum in duodeno
 sua amaritie solvit, acidum corrigit. sic
 crescit, ne cito acescat, cum lappulis, absinth.
 conditus. si predominetur acidum, bilis
 iners fit, ut fit in infantibus, in quorum
 ventriculis colostrum caseosum lactis se
 cedat, quod a bile, si bona est, solvitur, unde
 foecus flavae. sed predominante acido
 bilis castratus, quare fragmenta caseosa
 alvo evacuantur. bilis animalium
 inspissata in fere propinata supplet de-
 fectum bilis. si ergo bilis abundante actis
 est, putrida orrunt febres, saepe cum
 levi lethargia, et diarrhoea, foetidisima,

profundat^r; si deficiat^r iners est, morbi 27.
chronici, obstructions, morbi primarum
viarum variis causantur. in infantibus
aucto laborantibus. foetus. & caesare & flaves-
centes quidem, sed intra mediam horam
in aperto aere viridescunt & in peiora male
actu virides in hoc druginis exornantur.
lues et erugo bilis. etiam ab alia causa oritur.
in infantibus. In fere semper ab aucto. foetus.
auctum sepe furant, quia chylus acidus est,
qui de vix intrat oscula lacteorum, paulatim
enim sibi viam constringendo, nisi mul-
tum dilutus.

Pallorem. pallorem denotat fibrarum debilita-
tem, quae ingesta non mutant, unde auctum
oritur. pallorem quoque non tantum ut acidus
dominantio signum, sed et ut aucti signum.
pallorem autem proprio denotat defectum
rubrae partis sanguinis. Chylus cum sanguine
fluens mutatur in lac, ex hoc serum
sanguinis flavum, quod ad ignem con-
crevit ut albumen ovi, dein sanguis
ruber continuata per 24 horas circula-
tione generatur. si debiles sunt vires.

vasorum, non mutatus & saltem non tam
 cito in lac. hinc lactis: aescencia manet
 bit, & forte in debilissimis in sanguine
 ipso acidum generari poterit.

Lac in mammis rari si unquam acidum
 observatus, sed qd fieri tale, ut citissime
 acescat. Haemorrhia sana, & 24 horas, nil
 cibi, potusq; sumens, lac profum, flaves-
 cens, saepum, a quo abhorrent infantes,
 continetur, quia omne lac circulatione
 diuturna in seorsum mutatus, item
 ingesta propria sua indole deposita
 in caliali mutantur. Lethales sunt vires
 lac diutius detinet illam doctam, quā
 in acidum vergit, citiusq; acescit. For-
 lac vergens in aciditatem in galacto-
 rhoris: mammarum vasis diutius stagnans
 rari fieri acidum, sperabiturq; post seorsum
 effluet per papillas, crassum relictum
 caseosum, tumores, duros, inflammatorios
 producit. Frequenter in lac coagulatur,
 nomina inflammantur, febres valida pre-
 parant.

Suorem acidum, Salivam acidam. rarius

In, nisi in debilibus; si enim sanguis²⁹
sit acidus, et secretos humores acidos
esse oportebit.

Puritatem gustulos: sepe infantes his
laborant, lues et bilis idem faciat, ut
est in ictero.

Coagula sanguinis: acida mineralia
coagulant sanguinem, vegetabilia mi-
nora potius dissolvunt. quare rari-
acidum ex ingestis natum sangui-
nem coagulat, nisi atra bilis. Veleni-
na acida, quae peram fermentat,
lapides rodit, sanguini miscetur.
irritamenta nervorum, et cerebri: acidum
vix pervenit usque ad cerebrum, ob vasa
tenuissima, subtilissima, cortex enim
cerebri oculis applicatus dolorem non
excitat, neque saporem ullum aciem habet.
potius acida in rimis vis contenta
agunt in cerebrum per consensum,
sicut venena in rimis vis herentia
convulsiones excitant, optimi doloris
placet tantum in ventriculo herens,
ab acido primarum viarum infantes
sepe convulsione obcunt.

Præfero acidæ temperies nositur, si color
in angulis oculorum, ore interno, labiis
pallidus, ructus acidi, sitis fere nulla,
frigoris, laxitas corporis, urina rufa, alba
appetitus magnus, fœces alvi acidum spirant.
Futura, si temperies laxa, debilis, vita
otiosa, hæmorrhagia prægressa, fumus
horum æscendit & qd. frontantia mu-
tatione in acidum vergunt; unde ex
temperies laxa, debili, & æscendentibus
ingestis, acidæ temperies præfigitur.

Curatio.

Si acidum tantum in rimis vis; visera
adhuc non affecta, sola & pro tota
victu carniū, piscium & brevi curatur.
quia omnia animalia in putridum
aliati vergunt. Vegetabilia æscunt,
non omnia. In. Brassica, rutabaga, pini
& cothleas. rapum. sinapi omnia
amara, qd. acido æscunt. ceruifid
vinum æscunt, nisi oculos sit, ut
Hispan. Hungar. Canariense. fumus
suo qd. Italia. qd. in aliati vergunt.

ut vinā ocosa, cum aromatibus. motus
 corporis labor, fritiones laxitatem re-
 borant, ut ingesta mutantur in aliali.
 non acidum. miramur Chlorosini op-
 timis medicinis non curari. Labore vero
 excretis evanescere. absorbentia ut
 ℞ magnes. ℞ ℞, corrigunt acidum in
 omis vis, quæ in magna copia data,
 si occurrant glutinosa vñ sit sufficiens.
 acidum, in gustis conascunt. o o
 amigd. dulc. obtundit acidum, ad laxas
 fibras ventriculi, prodest in multum
 infantibus dorminibus ab acido laboron-
 tibus. si lapis infernalis, & a corrosivis.
 amittit vires cum ocosis tractus. huius
 fiunt ℞ fixa vegetabilium &
 volatilia animalium ut C.C. viscerum
 ℞. quæ cum acido in ventrum mutantur.

Clegantur in quæ magis profunt, si
 infantibus plus profunt absorbentia quæ
 ℞ alcalina fixa, si adest erosio, exco-
 riatio ventriculi ab acido, intestinum,
 ocosa, gelatinæ C.C. conducunt.

in acido glutinoso, Et. alial. fixi, qui
in neutrum resolvens transiunt, profundi-
ssimam sanguinis infectus cum frigore
inertia corporis; Et. alial. volēs ut C.C.
si simul roborandum limat. Es. optimus.

Et. alial. fixi, volēs & pura diluti
propinentur. si metus effervescentia,
& moleste flatulentia in conuulsu
aliali & acidi; tum aliali in otocoe-
tum in saponem, ut sord Venetus, pro-
pinentur.

Corruptum acidum per album, elysmata,
vomitus evacuetur; si est in sanguine
per sudorem, datis Et. alial. vol.

Infanti in acida cruditate non dantur,
gustulas carminum, sed nutritrix sumat
Galias, qd. hoc acidum mutant.

Quare qd. quare in pueris frequens auditus,
quia solo lacte pulchiculis ex farina
pane vivunt; otiosis, virginibus ob vitam
sedentariam, hinc vasorum laxitatem.
certis artificibus, qui in acidis vaporibus
versantur, ut qui aulta, ut confici-

unt, quare cadent, Conguent, quia tanta
copia acidi quotidie per venas bibulas.^{33.}
corpus ingreditur, ut viribus superari ne
queat.

MORBI à GLUTINOSO.

Glutinosum est, quod ad fluidi naturam acce-
dens, tale est, ut partes tanta tenacitate
cohereant, ut in filamenta duci possint,
hinc est quasi semiliquida natura.

In omnibus liquidis corporis fieri lentor.
quidem adeo, ut sanguinem bile, salivam
mucos intestinorum &c. qui si minimam
resolvatur, sudores, hydrops, &c. sequitur.

Veteribus glutinosum erat & calidum.
ut inflammatione cum sanguis cordaculus.
eductus & frigidum ut in Catarrhis,
Ansi, asthma viscido.

Causa glutinosa, cibi farinacei, crudi,
austera imatura, si messili imaturus.
Fructus gustatus, salivam glutinosam
facit, solidorum elementa ad se invicem

propius adducit, unde os sicatur, confusis
his vasis exhalantibus; idem fit in imis
vis, quare rusticorum pueri, si Italia
vorent, abdomine turgido, languore, pallo-
re vultus, poenas luunt.

Optimum debile vasorum robur, ut post
hemorrhagias; morbos varios ingesta non
mutat, plane farinosa, unde lentor,
inde obstructions mesenterii, hepatis,
lienis. auctum robur quidem producit
lentorem, sed calidum, et frigidum
resolvit.

Lentum illud primo fere nascitur in imis
vis, et non videtur posse vasa lactea
ingredi, nisi dilatum, ut in cum san-
guine, circulans sibiungi, et rursus
humidas producere?

producit gravitatem ventriculi, dolorem
obtusum nauseam, vomitum. si pot-
enter lateribus ventriculi adherat, et
origo sinistro oritur vomitus, difficilis
continens cum nausea; cibi sumpti
sepe post huc irritata obducti evomun-
tur.

Viscosa particula soluta, partim ingre-
diuntur separatim sanguinem & per vasa
lacteae & meseraica, quae tendunt ad
venam portae, cum ibi tardus, sicut
cylus, facili sibi coniunguntur, bilem
obvolvunt, in eadem faciunt.

Sors et vitruva vitrea Gall. dubia, splendens,
super vitru similis, acerbissimos dolores
excitans huc refertur.

Alvus tarda est is, qui vitruva abundans,
bilis, acris choleras, dysenterias causat, et
vitruva obvoluta solvitur, humido, saepe
phlegma hoc abundans intestina obstruit,
unde flatus; sic saepe infantibus abdomen
tumentum, flatuosum cum morafmo su-
periorum, ob obstructa vasa lactea i
et purgantibus, roborantibus simul per-
fricato abdomine, urguent. aromaticis
curantur, talis vitruva chylis misetur,
inde obstructio lacteorum.

Visciditas sanguinis inducit, non inflama-
toria, quae in va non solvitur, ad phlegma
tica, quae solvitur va, quare saepe sanguis
venti missus multum glutinosus apparet.

in lovis, ubi cutis adeps, ut lingua, gingi-
 vis, ore interno, oculorum angulis nasaliter
 rubor adeps, si is deficit, sicuti predomi-
 nari pituitam, chylus enim albus
 debet in rubrum mutari sanguinem,
 qui in debilibus non mutatur, sed visi-
 dus ob laxa vasa remanet, sanguinis
 lentorem pituitosum inducit, unde et
 pallida, saliva viscida, impeditio se-
 cretionum. Si vires debiles, mutantur
 quidem ingesta, sed imperfecte, si in
 chlorosi, color albus, flavescent, virides-
 cent, quare Gall. semicortum alimen-
 tum vocat, non evacuandum sed altitudinem
 secretio spirituum impeditur, inde febris
 languor. Chlorotica v. suffocantia ab
 obstructione pulmonum a pituita v.
 ex defectu unum preceunt lethargo.

Curatio.

Panis biscortus cum foen. anis. cumino,
 potus vini, posula carnea, auricula, cibi
 cum aromatibus, mace, zingibere, cinna-
 mome corporis sensum acutus, ne repente
 a gustu pituita, si multat, pulmo obstat,
 stimulantia aromatica, sanera, resolventia,

conducant. Si Chlorosis dato vomitorio,
 & purgante per pil. Suffi 3 33. pro
 mea morum viarum evacuanda, ne
 aliorum remedium virtus obtundatur
 deui vino ex aromat. amaris cum limat.
 Si curatus, nisi ex animi pathemate
 oriatur, tum enim conjugium optimum
 & brevi incipit levis calor sentiri labia
 rubere, resipiscitur aq. sine multa
 evacuatione. iudicatur, quia vasa robo-
 rata semicorum hoc alimentum re-
 solvunt, mutant.

Pituita predominante, bilis iners fit,
 & deficit, quare sanctorum iuvat biliani-
 malium, lucci gispi, bovis, tauri, similis
 enim est bili cystica, cum sapore vene-
 to, bili hepatica simili, item amara.
 Bilis totum sanguinem resolvit, si in
 ictero diuturno, coctineus, hemorrhagis
 fontaneis evacuat sanguis, sepe toto
 sanguine resolutus Hydrog. sequitur le-
 thalis. balnea aromatica, synapismi
 ex sem. synap. raphan. vesicator. iuvant
 in pertinaci visciditate.

38. naturaliter muco in corpore humano adesse
debet, ut ore, ventriculo intestinis; qui
si abrasus in dysenteria, quibus dolor
in naribus deficiens, olfactum vitiat, in
nocturno quodam loco, si deficiat, mollitas
sanguinis oritur, deor. alth. avena,
lorb. zinzibere curanda; si in articulis
deficit, preputus eorum oritur.

MORBI ex ALCALI.

Alkali falso à herba kali dictum, saporis
acris. ☐ si, odoris rudius, cum acidis
ebullit, syr. violarum viridi colore tingit.
pleraq; planta combusta, dant cineres
plur. minus. Osos, qui cocti, filtrati dant
lixivium, quod inspissatum relinquit
aleatinum.

Et idem, ex vegetabilibus, valido igne pro-
ductus, in corpore nostro nasci nequit,
ingeni quidem. animalia putrida
in alcali resolvuntur volatile.

In quibusdam plantis heret jam Et
alcali nativae planta. fabrica paratur,
ut sinap. quod cum aceto fermentat,

et prima destillatione dat St. volens 39.
alkalinum, aliae plantae sola putrefac-
tione in alkali degenerant.

Alkali quoque in corpore, & sanguini resolutis
corruptis, & ingestis valibus; quae in debili-
bus fronte putrescunt in animalia,
in sumptis St. alkalinis copiose, originem
debet. Planta antiscorbutica, ut cochle-
nimum sumpta, seque sanguinem ita
resolvunt, ut coctivens non raro lethaliter
haemorrhagiis evacuetur, vasa erodantur.
halitus putridus; ☐ foetida & fluxus alvi
cadaverosa, prodeunt alkali abundans.
Cassus vetus aer fit alkalinus.

Animalia vegetabilibus viventia, ut oves,
boves, lac habent vegetabili non accedens;
quod fronte accedit, ubi lac leonis alba
cepit.

Sanguis statim post raptum e ductus,
lactescens est, quia chylus necdum in suum
mutatus est; si ille prout statim a
raptu sumitur & grossus est, accensio &
alkalescens. Cuius febri omnia nostra
liquida tendunt in alkali, putredinem.

Lactans febris acuta laborans intra breve
tempus, nisi plurimum protei, lac tenne,
subflavescenti, odoris subvirescenti habebit.

Chylus sanus fortis, pane, lacte, cerere,
horreis, pauca carne vivens. lac confi-
cit, quod intra 24 horas, si potu, et
cibo abstineat, in alcaliscentem naturam
degenerare potest. quare tubricies. Pul-
rum solis carnibus viventes languent,
lac ipsum, subalcalescenti habent, ac-
centibus, vegetabilibus reficiuntur. quod
humores nostros semper in alcali,
et putredinem vergere.

Putrefactio fit, si va pars dissipatur
calore humido, calor enim nimis pro-
dius siccit carnes, non putrefacit, Chylus
extrahantur acriora sunt, volatilia al-
kalina; ossa pars volatilifata resol-
vitur, et in omnis reliqua enim parti-
cula vitæ vivit perstinatissime, atque
bilem veterum constituit. Sic
Sanguis sanus actualis, usum alkali-
um acidum non continens, in calore

putrefactus; sal alkalinum Clem vocat
latilem, qui in sanguine ante nenter
fuerat; qd si ibi acidum fuit, id in alkali
mutatum erat; si acetosa putrefacti-
one in alkali volu mutatus.

Robustus homo acida sumpta vi vite
ita mutat, ut sanguis in alkali ver-
gat, qd plus si alcaliscentia sumantur
carnes, neq. possibile est vivere diu, et
sanum sine sumptis acerbis &
acidis. robustus, si a cibo exotus p 24
horas abstineat & currat, labores, nimirum
sudat sudorem olidissimum, rubram
aerem subputridam & mittit. solo
cursu continuato putrida febris acci-
pit.

Effectus putridi in specie in omni vis
herentis.

Sitis. Cum chydropicorum vel corrupti,
putrescere incipiunt, sitis urget, quare
bonum, si diu siti careant. inappetentia.
putridi ovi particula deglutita, statim
nauseam inducit, maxime carum in

42 utroque alcaliscentium. Si in acutis;
putridis febribus; biliosis; cum sanguis
in alcaliscentem naturam, et putredinem
vergis, proinde natura acidam appetit,
carnes fastidit. ructus putridi. Sæpi
a putrida bile in ventriculo hærente
vertigines; dolores capitis; levi vomitorio
curabiles; neglecto hoc, non raro circa
finem morbi fractis viribus putridis
similis oritur diarrhoea. Si enim
quid putridi in omni viis hæret, commun
pituita simul bilis sanas, absumptaq; ma
ximè. fonte putrescentia, ut carnes;
humus acida profunt. dolores graves
intestinarum. putrido acri abrasitur
mucus; intestinarum naturalis papidas.
nervos; obtundens; quare dolor. Calor.
ut in putridis febribus; ubi acerrimus.
calor observatur. Chydropici cura
frigida; nata putredine cadent, in
flamantur. Sic infans recte exstinctus;
2da die cadebat. Dissolutio Sanguinis.
in ictero diuturno sanguis dissolvitur
ut non concrecat amplius; sequitur

43.

Hydroys: in Scorbutto sepe sanguis ita
solvitur, ut propriis vasib: contineri nequeat
unde macule, hemorrhagie, & porri: qd
et in malignis variolis observatur. Sanguis
in Phlysi confirmata eductus; coarctatus
est non concrevens: in Scorbutto sepe
erosi: vasib: ex gingivis sanguis fluid
cadaver olet. Serum sanguinis sanum
ad ignem concrevit, ut albumen ovi
putridum minime. Sudores putridi:
ut id in morbo anglicano, foris quia
solis carnibus vivunt, quare sudore
diffuunt, et sensim contabescunt.
Phlysi confirmati, lenta febre reple-
to sanguine sudoribus diffuunt.

Curatio.

Putridum & expeditur, si si in mis: vis:
& mutetur, farinosi: fructibus. Loricis:
horb: avena: Lac & partes butirosas
ranciscentes non videtur conferre in
putridis febrib: nisi va diluatum.
Serum Lactis, lac coarctatum. Luccis:
cera: vibexionum, omnia acida, suavis:
citri, decoct. horb: aven: acetos. acetosell.

44. acetum ipsum, oxymel, oxycratum refic-
tunt putrido; quare dantopse prodes-
" in lentis, lenticis, serum lactis cum
succo citri & aceto factum. in febribus
putridis. rus. Et. Si acidus. decotto
horb. avenae dilutus, qui prius coagu-
lat sanguinem, acida reliqua dissolvunt.
idem succus citri. V. decot. althaeae
avenae dilutus, acetum ipsum Radilla-
tum. emulsiones 4/5. f. ch. Ostrum
gravidis in acutis. ritam:

Cui ructus acidus nidorifum exicipiens.
bonus? non tñ p se ex acida cruditate
ortus; quia denotat putridum superatum.
sic in lenteria ructus acidus, qui prius
non erat, bonus; quia intestina ante
relaxata omnia transmittant, ructus
acidus indicat, eadem roboratas ubi in-
gesta retineantur, donec accendant, si
vegetabilia fuerint. Cui agri a putrida
febre sanatis Sapor Osus? quia ob
acida ingesta mutatum putridum in
Osus neutrum. Cui Sudor acidus?
quia victum est putridum per acida.
Sudor tñ acidus in languore; et acido la-
borantibus malus.

De Morbis oriundis ab excessu motus
circulatorii Solo.

Sanguis est liquidum rubrum, quod corde
expeditur, ad eos redit, habet omnes partes
quoad maiorem per alia loca discernendas
sibi intimè mistas. globulus ruber videtur
ex sex serosis constare, huius ex sex lym-
phaticis, sanguis enim vena missus in
serum, et rubrum sanguinem facit illud
sero separato, denique sanguis relinquitur
in serum fuerit, ita ut totus in serum
mutetur. rubri quoque globuli in serum
solvantur, ex quo constabat, serum
sibi relinquitur attenuatur, putreficitur
amplius calore coagulatur, quod videtur in
lympham resolvi.

Sanguis sani hominis in vim fervidam
missus, concrevit illico, quare calore propter
naturalem urgentem periculum, ne concreverit
solubilis amplius, in aperto aëre solvitur
quidem, at putreficit.

46. Sanguinis rubor plerumque videtur à vasorum
et cordis actione, in ovo incubato visus à
Malpigh. in corde junctum rubrum; in
embryone, antequam matrem recipiat
sanguinem, in corde rubrum observatus
liquidum, quò vasis cordi proprium est
sanguinem rubrum confluere. Lividi
conquiescent, condus non ruber elaboratur
sanguis, ut patet in Chlorosi.

Chylus paulo post præparatum asperditur sanguis
in albus nondum subactus; non secta
tunc vena præter seorsum et sanguinem
mâa alba dulcis chylosa observatus; si
in longè à præparato secta venae contingat
sanguinem debiliorem virum. Tenuis, viscidus
sanguis educitur in debilibus; in robustis
ruberrimus; ater fere idcirco concretus.

Cordis nervi pro motu esse videntur, non
sensu, non dolet enim in acutis, licet
valide moveatur. musculus à copiosiori
nervi influxu, convellitur, dolet. Causa
motus, difficilis est indagatio, Cor enim ab
omnibus nervis vasis recipiunt movetur,
imò jam quiescens, ad praecontractam denuo
resuscitatur motus.

344.

Jam motu majori, frequentiori, & valido:
in moribundis enim frequens est motus, ad
parvus, cum eos non excedat totum, per
obventum sanguine. Sanguis compingitur,
globuli rubri coadunantur, plane dum ar-
teria ex lato in angustum tendit, unde
sanguis semper minus. Spacium occupat,
hinc flexiles sanguinis partes ad latera
arteriarum impingentes, quae resistunt, a-
guntur figuram sphaericam, plus com-
punguntur, ab hoc attributis partium
inter se, & latera vaporum calor oritur,
qui liquida dissipat, sanguis crassescit,
liquido spoliatus, unde suppuratio inflama-
toria, lardacea. elementa sanguinis
sphaerica sunt, & naturaliter in grandis quatuor
se tangunt, valido circulo, & pressione
dissipato tenuissimo raso interposito naturaliter
pluribus in quatuor contigua sunt, con-
crescunt, inde lentor lardaceus in sanguine
pleuritico, serum enim a calore dis-
cessit. motu hoc acrimonia extrahitur,
unde novus stimulus augens motum.

De morbis ex defectu circulationis & Pletora.

Ex defectu circulationis sanguis in serum,
et rubram partem secedit, unde toties
post morbos, Hemorrhagias, polyri.

Putrefactis sine aëre non fit, & in ab-
domine chydropicorum per menses haeret,
si parum de se vivante educatur, accedente
aëre illico putrescit.

Pletora est abundantia boni sanguinis,
per se quod non est morbus, ad causas plurimo-
rum morborum, plane si cursu, ira di-
comoveatur. Pletora quoque est ad vasa,
dum implentur nimis, & ad vires, si
in sustinere nequeant, tunc non adeo corpi-
osum fit.

si plus irigeratur quam distatum sit per
vires, plane si robusta sint viscera, oritur
pletora. Hanc produciunt ubi Eurythmi
somnus longus, tranquillitas mentis, et
corporis quies.

Notatur Pletora, ex rubore in oculorum

angulis; adnatus, ore, oculis; lachrimantibus.^{249.}
colore faciei florido, sublivido, ex subitō
calore à potu spiritibus gaucō etiam,
orgasmo, ut vix maxime à rarefacto sangui-
ne claudere possint, pulsu pleno, venis
inflatis; phlogosis; insomniis; gravibus.

Curatio

sic per venesectiones, scarificationes, cibos
parvos. Helmont. putabat hanc totipose
abstinentia à cibo, et potu, ab si nil novi
chylī accedat, sanguis sit aer, deflato
subtilissimo, crispus.

minimū qđ plethora debet causa enim est in
= inflammationum, sepe, levi procedente res-
= tinguere, apoplexia.

Frequens hī venesectio, et sine causa nō
urgente plethora administrata, nocet,
sanguis enim sit tenuior, non compingit,
vasa laxantur, debilitantur, et hydrops
sequitur, qđ vī toties minias hemorrhagias
excipit.

Obstructio.

Obstructio est obturatio canalis, transmissum
 tollens liquidum, orta ex excessu molis trans-
 missae supra capacitatem vasis transmissorii.
 intelligitur hic vas, per quod continuo decur-
 rit liquidum, ut arteriae, venae. Ductus
 choleochoicus, urethrae, sigmoidae, penales;
 quorum possunt obstrui, proprie tamen emissio-
 ria vocantur.

oritur ex angustia vasis et magnitudine
molis fluxurae et utriusque simili.

angustatus vas à compressione externa
 si una pars vasis compressa, diameter
 sit angustior, et inaequalis, fibrae enim orbic-
 ulares, et longitudinales in diametrum
 imprimuntur; si ex omni parte aequale
 comprimatur, diameter quidem aequalis
 sed aequè angustior; sit etiam vas angus-
 tius contractione propria, ut si liquida
 desint vas dilatantia, tum contrahit.

Liquida praecurrunt, et si moleculae magnae
 sint, nautibus enim una tantum eade-
 mitatem arteria transit et si viscositas
 praecurrat; et errore loci si moleculae rubrae

51.
vas lymphaticum intrec, quæ repleta
vasis lujus magna est.

Vasa comprimuntur à tumore Pleorico,
si vasa arteriosa, venosa, distendantur, et
religva comprimant. sanguis rubescit
in pia matre, arteriisq; majoribus per
meridiam dispersis deprehenditur, in costis
et cerebri neuraliter usq; sanguis ruber
adest; hinc distentis arteriis, venis, com-
primuntur vasa minora costarum, et
medullæ, turbantur actiones cerebri.

Tumores inflammatorii vicina comprimunt.
Idem facit tumor purulentus et membranæ
inclusus, ut in vomica et evasatus, ut empi-
emate, lethargo.

Scirrhopus, cancerosus, hinc vena varicose
Scirrhus majoris comitantur. Parotidis
tumide premunt veras jugulares, refla-
xum sanguinis impediunt à Capite,
sub axillis, inguinibus tumide glandule
comprimunt arterias, venas, nervos.

Tumores adematosi et in folliculo dilatato
nata, scatomata, miliarides et in capite
Salivæ, quæ à folliculo dilatato fiunt.

Hydatides, quæ sunt membranae vagulae,
ut sige in hydrope. aneurisma, tumores
varicosi, porrhosis, dum ossis lamellæ à
se separantur, elevantur ab humore,
exostosis, dum os excrevit, ut in lue
venerea, scorbutto, rahitide. gubritosis;
Calculosus, Callosus, comprimunt vasa.
Cadus, est humor partio membranosa, cum
duritie et insensibilitate, à vasis intesse
concretis per compressionem externam
ubi liquidum exprimitur, in glantis
pedum, manibus observatus. Clavus, est
dum nervose gravide cum vasis sangui-
feris, lymphaticis citius inflammantur,
denique coalescunt cum subjatis partibus
prement, dolent sige, ut in pedibus expe-
rimur multi.
Denique à fracturis, luxationibus comprimunt
vasa.

Obstruitur vas, si gelatosi globuli coaduna-
ti inest, sunt transformationi vasis.
Frigore, calore semper curius aucto, acidis
sulfuribus, alumine, Oleo spirituosus, quæ
arterias inducunt quia serum coagulant,

53.

grosse de. coagulatur sanguis; quare syn-
copen sepe trahis; polypum cordis: viscosas,
oleosas, prociue si in acutis, quicquid col-
liquetur vasa obstruit, & periphneumo-
niam inducit. quare semper in obesis ante
periculose.

In vas. obstructum rogetur sanguis; flui-
dum secedit in vasa lateralibus, crassum
accumulatur, vasa tenduntur & plane rum-
puntur. quare. dum valida inflammatio
roget per 4. & 5. dies, vasis ruptis & gangre-
na & suppuratio sequitur, sanitas expec-
tatur, resolutio. vasa vicina comprimun-
tur, imo in ea alterius fertur sanguis;
qui per obstructum vas transire nequit;
Unde inflammatio primi Generis; si arteria
obstruitur in venam terminata, a proprio
liquido. si vasa serosa inflamentur a
rubro sanguine, inflammatio est errore loci.
si a proprio humore seroso, flava erit
inflammatio. si lymphatica vasa a sero
inflamentur, quod nuncius non ducunt,
Inflammatio est 2di. Generis, quae etiam
a proprio humore inflamari possunt.

In scrophis vasis in proprio humore, et lym-
phaticis inflammatio adema callidum
vocatur, quia tumor dolet cum calore
sine rubore. vasa lymphatica neque se
neque errore loci capiunt rubrum sangui-
nem. in rheumatismo, podagra, astri-
ctio obstructio est vasorum minimorum
quare sepe nec tumor adest. opera infla-
mata curam graduantur.

Curatio.

Enollia vasa, ut facilius transmittant
crasum, et concretum resolvere, utrius-
que varietate modo obstruentis curam
spe oportet. variam, aliam in inflama-
tione, aliam in obstructione a viscido,
aliam si ab externis humoribus oriatur.

Sigide, sive obstructionum cause
moderantur balnea, sicut cum ossis, vapore
vel tegida, castis. Si parotidis indurata,
tumore, rientes sicuti. vapore et tegida
frictione cum aceto et sicca, ex emplastro
ex gummatibus sepe. sanantur. sicut quo-
in usu in obstructione a viscido, notis
corporis, resolventia, gummatibus, diluentia,
ut decocta y. h. gram. Sapo venetis.

obstructiones hepatis, lienis, mesenterii &c.
 a viscido, lentis, bile, a sanguine
 coarctiori, atrobiliario; febres, althumna
 les cum levi ictericia totis. his pulchre
 sanantur. ut deorb. aven. cum rad. cyb.
 ex Ol. Zoi. Thebaur cyb. cum rhel.
 gum. Gum. deorb. acb. frigida, ex
 florida coagulant.

Vapores, pomena, Cataplasmata, cum
 te, qua atmosphaera prospicienda
 resistenteria minuit; Suctiones, qua
 vicia deplendo, faciunt, ut arteria celerius
 sanguinem in venas evadent, in parte
 go tum circulas angelus. Sanguis
 vesicatoria, irritando resoluunt concretum.
 in phrenitide epispastica, cucurbi-
 ta infernis partibus apposite dantur.
 instantaneae quodam juvant in phrenitide
 Symptomata cucurb. Sicil. & scarifi-
 cate. Scapulis apposite, item Hyndines
 pro aures.

Olia alcalina fixa, volabilia vegetab.
 cum ut fingi, cohle. naustus. item
 amonatum pro punctionem portat,
 neutra Ol. Gum. &c. juvant in obstru-
 tionibus a viscido, inflamat. Apertione con-
 dunt.

tha. volat. animal. & vegetabilium
multo penetrantiora sunt tlibus fixis
& aentris, conducat in paralyticis.

Lapones, qui sœ. ann. Ole auratam
habent miscellam ut in v. didui possint
absq. apparente o'io ut mel, Saccarus,
herb. Lucci, bilis. Sapo venetus, ex press
o'io presso, & St. alcalino paratus in
chronicis. optima

Quis vivis, globulos sanguines dividit
in serum deobstruit, unde in lue
venerea, foetus salivæ sœ. Codaverofus
videtur perficere gravitate agere, char
acim. nulla observetur. quare lue
his lamina plumbea & illita
empl. Vigor. cum & o'io applicatur bono
effectui, item Sorex, exostofibus in lue
venerea.

Mercurius. Sulis potenter resolvit viscidu
ad Salivam movet inanti sumptis.

In obstructo vase, sive a proprio humore
sive alieno errore loci mollescentia ob
staculo contractione arterie urgetur plus
in angustiam vas, cessante contractione
& impetu, vas obstructum proprio elate

se stringens molleculam reprimat, con 59.
hinc loco motu molleculas cogitur ire
et redire donec solvatur scilicet nunc motu
in seipsum et doctus obstructis. in
vase seroso à sanguine parta obstructis
solvitur, cum mollecula sanguinis reprimi-
tur in vas proprium et solvitur inferum.
quare in inflammatione larga parta
resorptione, ablato impetu molleculas
proprio elatere contracto vase redit
in vas amplius motu retrogrado.
Sanguis aliena vasa ingredi potest, potest
in facie nimis rubra à calore, albo
oculorum, rubro in Ophthalmia &c.
proprio in elatere contracta vasa serosa
rubras molleculas, ablato impetu, reprimi-
unt in propria ampliora vasa. quare
in Ophthalmia serosa tantopere prodest
diasthea artificialis.

De Vulnere in Genere.

Vulnus est solutio partis mollis cruenta,
à corpore acuto, recens, ut distinguatur
ab ulcere. durum corpus contusionem
potius facit, quàm vulnus cruentum.

58. crura effluere debet, quia leduntur vasa
sanguinea, serosa, lymphatica, membrana
enim vasorum constant vaso, locumque
membrana vicissim vasis.

Duo igitur in vulnere consideranda, primo
solutio partis mollis; & secundo effusio liquo-
rum contentorum. quare causis actio
partis, si musculus, tendo, nervus ledatur
solvatur.

Ep. v. lethale per se, ut si aorta in
exitu cordis, & cor ipsum usque ad cavitatem,
& pulmonis vasa majora &c. ledantur.
& non lethale per se, sed periculosum, ut
si arteria poplitea, & manus in humero,
quod unica ep., vulneretur, quae tamen ligari
ut vitas servari, licet manus amputari
debeat. & lethale, si sibi relinquatur &
plane male tractetur. ut si haemorrhagia
per arsenico sisti tentetur, afflictae majores
res nervos, & vix venenum hoc. & si
ex haemorrhagia vulneris syncopticus
eger spiritibus tractatur, quod est astum, &
majorem haemorrhagiam contribuat, quod
culis igitur late &c. respiciantur.

In vulnere Sani hominis, non scorbutia^{59.}
venerei, ubiq; arterie majores non sunt
disruptae, neq; adeo admissio observantur
naturalis sequentia:

1. Labia vulneris a se recedunt, licet ante
tantum linea rubra visa sit, quia re-
trahuntur fibrae divise.
2. Sanguis
fluit cum ingreditur, sensim cessat, dum
orificia vasorum contrahuntur.
3.
Sanguis inter labia vulneris extravasatus
coagulatus, itq; effusus sensim decidit.
4. Cum sanguis coagulari incipit, sanguis
coloris carminis similis fluit, quia vasa
contracta solum et parvos globulos rubros
erubant.
5. Labia vulneris rubent, tument,
cadent, dolent, quia vasa disricta contrac-
ta sanguinem fluere intercipiunt, inde
obstructio inflammatoria, ob a tergo urgen-
tem sanguinem, id sit ubi ubi hic?
6. Interim cute disricta panniculus adpro-
fus assurgit inter labia extra vulnus, et
caro fungosa vocatur.
7. eodem tempore
febris, sitis, calor totius corporis oritur,
vulnus sit alijus momenti, et prodest hoc.

60. Febricula, quatenus pus nascitur, potest
in pure facto, et resorbto hectica nasci,
in magno vulnere. 4to oritur pus
album, subflavum, inodorum, quod extra
vasa fit, max^{imè} in per vasa adfectus.

In Scorbuticis; Venericis; Catharticis; cum
Sanguis sit acris, loco puris ichor fluit,
neq. vulnera in his subjectis, levia sunt,
facili^{ter} sanantur, mutantur potius in
ulcera, quæ si repente siccantur, signum
lethale Hyg. defficit enim nra. 8vo.
quia suppuratio seprobat extremitates
vasorum obstructorum una cum inieabili
liquido herente, quare hæc redduntur, patula,
& rubor, calor ei cessant. 9to dum sensim
cavum vulneris a fundo suppurum sili^{ter} unitur,
vasorum extrema adducto humido elongan-
tur, ununtur labio alterius partis vulneris;
cicatr^{is} caro crescere dicitur, licet pars
carnis vulnere auferatur, mirè q^{uod} arterie
arteriis, vene venis, nervi nervis ununtur
concreverunt; 10. siccatur vulnus, et obduri-
tur cicatrice, hæc est nra cura.

Si arteria major lēdatur, sanguis im-
petuosi per p̄solutus coccineus fluit.

Si nervi majores ad partem quandam ten-
dentes discindantur, partis paralisi &
gangrena sequitur, quia motus in parte
deficit, accumulatis humoribus membrum
suffocant.

Nervus tendo tricipitis in venesectione
punctus, dolorem inflammationem gan-
grenam facit, ex ʒo Therb. c. paucis
ʒo camph. optimum.

Tendo musculi p̄ in tot fibras dividi,
post eandem carnem in musculo, unde tendo
epe videtur continuatio fibrorum ex nervo.
num, quare si totus discindatur n̄ est tan-
tus dolor qm̄ si una alterave fibra lēdatur.

Tendo Achillis ruptus in saltu nec in ruy-
tura, nec sub cura dolorem causavit, at
semiruptus, inflammationem, dolorem ingessit.

Virō ex inflammatione pedis facta sunt ulcera
circa malleolum internum ut consumpta
cellulosa nudi apparerent tendines, Chyrurgus
tenacula tendinem proterendit, putans epe
cellulosam, Vir vero convulsus obiit. Quare

02. vitentur acia, & erodentia in vulneribus,
& ulceribus acia tendines, ossa.

In tendinibus, nervis, lepsi, ubi dolor
magnus, nil melius Balsam. Peruv. nigro
calide applicato, de super blandis Cataplas.
fomentis, & osis calidis applicatis, idq;
si etiam convulsio adfuit continetur;
Gall. tota nocte osi piti applicandis cali-
dum, quia iminebat convulsio.

Vulnera absolute lethalia sunt: cerebelli,
quia spirituum influxus in cor impeditur.
medulla oblongata, cerebri non semper
lethalia. Extravasatio sanguinis in Capite,
a contusione, & vulnere, & comprimendo,
v si putrefcat, rodendo, inflammando, pleni-
si degeneratione infitui nequeat, neq; pus a
nae naribus, auribus evacuetur, mortem
infert. orbitae oculi usq; ad Cerebrum lethali-
ta; item opis temperatum, quia interne-
sit extravasatio, neq; degenerationem applicari
piti. opis Ethmoides usq; ad Cerebrum circa
sedam equinam, quia sequitur Apoplexia.
medulla spinalis in quovis loco, quia
nervis absque paralysi sequitur lethalis.

Cor videtur habere nervos etiam à remota
 tibus, et intercostalibus; canis enim, ligato
 8vo pari nervo, vixit per tres dies. vulnera
 cordis usq. ad cavitatem, arteria aorte
 in principio, vena cava, pulmonum mayo-
 ra, hepatis, renum, pancreatis, mesenterii
 lethalia, quia per sanguinis in cavitates
 extravasatio, moriuntur q. ob hemorrha-
 giam internam, syncope. Juvenis tamen
 in rene vulneratus cum iphuria à grumo
 sanguinis evasit. In q. majora vasa
 cava viscerum intediguntur. Stomachi,
 intestinorum, vesicae, uteri, Carotidum,
 jugularium, intervertebraliū, ad cranium
 tendentium, arteriarum, venarum, aperi-
 arteria totius disapse, vox dum pluit, et
 moriuntur, majora vulnera lethalia sunt.
 aperi arteria in externi cava, si etiam gros-
 sus auferatur, ut globo ficti q. consolidat.
 miles foramen habens aperi arteria, globo
 lepro, spongia obstruabatur, et coquebatur,
 hac ablata vox perit semper. Aporhagi
 ex toto absorpio lethalis, nam ingesta in
 Cavum Thoracis cadunt. Lesiones externae
 superficiales viscerum sanari possunt.

64. Arteria quoad suas membranas vulnerata,
a sanguine, utroque debilius in parte disten-
detur, et aneurisma facit; in venis vocatur
varix; toties varices quovis plethoricis,
ob venas sanguine distensas. Si in loco
contuso, vulnerato, tumor pulsans, in pressione
tumoris evanescens, itumens rediens, signa
aneurismatis; nisi magnum sit, tum
pulsus non observatur, cor enim non suffi-
ciat ut sacrum elevet, si tum tumor
compressus, sanguis crassus retrores-
sus morbo causat, syncozen ob sangui-
nem retroactum gummosum, polyposum,
sive sanguis in magno aneurismate
corrumpitur, et reabsorbtus purulentam
cacochymiam inducit; sola quod exspira-
tio superest in magno aneurismate, si in
partibus interioribus, ubi manibus non datur
accessus, tum incrementum venasationi-
bus, diuturne tenui data impeditur.
quare ad prociacendum aneurisma bene
arteria temporalis secta imponitur lamina
metallica, ne membrana lase distendantur.

Sanguis evasatus, ex arteria vulnerata Os.
contusa, intra panniculum adiposum
furium facit aneurisma, qui aqve
ne putrescat, educi debet vi. Severinum.
in furio aneurismate tumor adprehensionem
non cedit perfecti, sed ad latera; in vero
autem perfecti, nisi magnum sit.

Fasciculus nervus crassitie juli proceri
investitur membrana, & aliis. itum mino-
ribus. constat fasciculis; membranis involuti;
quare magnus nervus plurimis fasciculis
singulis membranis involuti constat, ibi
vasa venosa, arteriosa, lymphatica decurrunt.
unde nervo lesio tantus dolor, si enim
fibrille nervae comuni membrana invo-
luta quaedam disjunctantur, se retrahunt,
tumq. & sana trahuntur; dissepso toto nervo
cepsa tractio, & dolor. idem de tendini-
bus, qui nervorum prociagines, ex fibris
musculorum, orta ee videntur, ino. & de
membranis intelligendum. inde p. quare
in Cordialgia colica, dysenteria, pleuritide,
podagra, rheumatismo et. dolor maximus?

Curatio.

Auferre peregrina ex vulnere, ut ferum,
frusta panni, sindonis, globum ec. supple-
re penitam substantiam, unice separatam,
et cicatriem naturali cuti similem indu-
cere.

In vulneribus magnis virtus fit tenuis,
ex hordeo, avena, oriza, zizania, car-
minum, lac, n^o febris obstat, ferum
lactis ec. ut chylus bonus, blandus fiat,
acris enim impedit consolidationem.
si tñ corpus phlegmaticum, acriter
exaltantia, vinosa, si cholericum, dicta
humectantia conducunt. Debilibus
tenuis fit diæta, robustis plenior. acris
aromatica vitentur, quia irritant vulnus.
si tñ alkalina acrimonia prevalet in
sangvine, acida, acescentia non noent.
In vulneribus scorbuticorum, Venereorum,
diluentia, anti scorbutica, anti venerea
in usu sint. Debilibus modicum vini
non nocet. cruda, Osa, fumo indurata,
vitentur.

Vulneraria cuilibet temperiei alia con-

veniunt. vulnus, in fructu temperamento 64.
atrabiliario, ubi crassities sanguinis, necesse
sicum erit, nec bonum jus fundet, estate
ago callet, fitis cum. ~~Et~~ rubra palica;
avena, horb. alth. cum flo. pop. thead. decort.
prostratione fgr. violar. edulcorata, serum
lactis, cum succo citri emulsionis. Et
conducunt, vulnere panni lin. luteis, madidi
vulnere applicentur. In phlegmatico
toto corpore frigis, vulnus humidum, fri-
gidiusculum conficitur, leniter aromaticis
decort. heder. angel. salvia profunt,
vinum modicum, dicta carnea.
Aer fit temperatus, ut aptionem fenestra-
rum sepe renovatus. Humidus calidus.
ad putredinem augendam pronus, alteretur
suffraginis aromaticis. Frigidus vulnerebus
noceat. In Hofocomis eodem vultu pere-
vientes, plurimi obveniunt. Alvus proetur
laxa, dura enim urget sanguinem usque
caput, quia sub exortatione durorum sci-
balorum, retinetur refrigens, proare in
vulnerebus capitis. Hemorrhagia recrudescit,
unde clismata, manna, capia, clat. Jamas.
utilia sunt.

68. Somnus emul. f. f. ch. f. papav. alb. quo
provoceatur. animi affectus vitentur
venus &c. quies inquiranda; aër à vul-
nere arceatur; vulnere applicentur nativa
balsama ut Perns. indicum & artificia
lia, ungu. digestiva ex thorebinth.

Si vulnus n̄ sit humidum ubiq, et rubrum
sed sordes, flavae, albae, fuscae, quae sepi
à pure dū relicto, et acri factis & humoribus
in sanguine injuris sunt, adhuc
ant; tum balsama n̄ sufficiunt, ad irritan-
tia, digerentia dicta ut thereb. o. o. thereb.
cum melle rosarum; abstergentia paulo
acriora ut thereb. cum melle, aloë, mircha
sapor. venet. Sape, sordes acriora pos-
cunt corrodentia, q̄e partes laticis emol-
liant, crustam inducunt, sub qua vasa
allatis liquidis sensim mortuum exsiccant,
dant tñ crusta emollientia applicari.
Lapis infernalis crustam inducit. Sarcoma-
ta alumen, viride as. v. v. o. v. cum
digest. mista, item laps. infernal. absu-
munt. Si vulnus tenui, copioso melle
humido, exsiccantia ut mass. oliban. sarcocol.
crusta in f. v. digest. juvant.

69.

Labia majoris vulneri ad se adducantur
emplastro tenari, si simul Glyceria ex
partibus appropinquent pro aegri propione
laborum ad se, dein ligetur vulnus.
Sæpi debet Sutura conuenta fieri cum,
in vulnere recenti conuento à magna
hemorrhagia libero, alias affluxu san-
guinis inflammationem faceret, simpliciter
ubi nulla contusio junctura, vel suppuratio
debet, et ubi nulla adeo substantia
ablatis, denique ubi nil heterogenei ut
ferum, partes vestrum et adfuit.

Loca futurae conuenta, ubi magna
hemorrhagia, vel suppuratio repente,
et inflammatio oritur, ubi iterum futuram
discindere oportet. Si in Cavitate vigi-
nectoris vulnus penetret, et conuatur
ingreditur tum effluxus sanguinis, qui
codigitur in Cavo cum respiratio difficili.
ubi etiam futuram discindere opus, et
sanguinem extravasatum educere. nota
futurae, ubi arteria, et vena major lassa, et
nervus, tendo, qui confusi ob dolorem requirit.

40. v ubi vulnus antiquum, saniofum,
purulentum, contusum, nimis profun-
dum, inflammatum, vexatum, ubi en-
crobita, sicca, & cantherium actuale
prodest, deniq ubi labia sunt caduosa,
quae non concreverunt, nisi callus an-
feratur, & si sicca sunt membrana ob-
ducta, quae Vesii debet prius ad vasa
emitti, ut propius se concreverit. Tanta
acutior abluatur sepe spiritu rosae.
ut laxa caro roboretur, durecat.

Hæmorrhagia.

Symptomata vulnere primaria sunt:
hæmorrhagia, dolor, convulsio. ergo
hæmorrhagia, ne mors sequatur, sisti prius
debet, licet cura vulnere retardetur.

Cantherium actuale presentaneum sistit,
tum sanguinem fluentem coardando,
tum vas crispando, unde eschara induitur,
sed dolorem, inflammationem sepe causat,
si nimis candescat ferrum, sepe simul
augetur contusum, & hæmorrhagia n-
on sistitur; si non candescat, nil juvat;

Dein ephora suppuratione, et emolitione ^{48.}
separari debet, et recrudescit hemorrha-
gia difficilior. Regie compescenda.

Anteriorum potentiale ut arsenicum
quod eque ephoram induunt cum iisdem
incomodis. Laudatur imprimis Ol. Cyrim.
in hoc propiori cum lintheis carptis ex-
cerptum, et orificio vasis applicatum,
iuxta globi, qui firmiter ligari debet,
ne decidat; vas stringitur, et sanguis
coagulatur.

Absorbentia quae in praestam cum san-
guine concreverunt ut et gypsi, qui
res adstringit, nec adeo coagulat sangui-
nem, et in ipso, apti in valida majori
arteria lesa hemorrhagia et hic potente
sanguinis abigitur, quod et in nobis
vas comprimere; juvat in minori hemorrh.

Alcohol. alii applicans quod sanguinem
coagulat, et vas stringit, inducat, per modum
ephorae separandum. Hemorrh. ex dente
evulso non poterat solo alcoholi suffragari; nisi
simul compressio cum lintheis adhibetur.
religiosa adstring. ut sangu. Dracon. cord. granat.
bolus arsen. et. non suffragant hemorrh. magnas.

92. Ligatura arteria q^o optima est, plane
si aen res ejus substantiam filum du-
cat, tunc huc filum res suppuratam
decidat, t^o thrombus sanguinis concre-
tus ex angustis in latum tendens
non res exidit.

Aliqui comprimunt tantum vas dis-
cussu & globulos ex charta in oleo
massicata & lindeis corpus vas obtu-
rant, cum ligatura debent t^o hoc
orificio vasis lⁱsi applicari, ut ita
sanguis coaguletur.

Reversiones res resectionem, interni
procurata adstringentia nil juvant in
hemorrhagis vulnorum; quod si intrant
sanguinem, res apertum orificium vasis
clabatur cum sanguine, & in vulnere
constringendo vasa, coagulant sangui-
nem.

interni videntur omnia vinosa, spiriti-
brosa, aromatica in syncope, ex hemorrh.
vulnorum, quod exstinguendo sanguinem
majorem hemorrhagiam causant. ad-
duntur infusa magna copia, vel lac

recens facit, ut vasa sanguinea 93.
vacua, impleantur, et convulsiones
ex inanitione oriantur.

Si vas lymphaticum lesum lym-
pham glosat, pressatur dictis, maxime
compressione. Ex bubone imbuto
aperto, discipulo vase lymphaticis sequebatur
lymphæ copiosus fluxus; qui Galenus
ex linteis complicatis, et validis com-
pressis cepit. Si vero per nervi punctu-
ram sequatur talis fluxus lymphæ
balsama conveniunt, minime compressio.

Dolor.

Si fibra nervosa cerebro orta tenditur, cris-
patur, ad solutionem sui disponatur, fit
ideus doloris. Nervi omnes oriuntur v. a
medulla oblongata v. medulla spinali, quæ
est continuatio medullæ oblongatæ, vi-
dentur huiusmodi nervi a medulla cerebri
substantia orti doloris ideam in mente ex-
citare; Et ebrii, apoplectici, ubi cerebrum
lesitur non dolent, si etiam pungantur id
de Epileptico verum est, cum nervi huius

gravis in medulla cerebelli orti affecti
 sint. debet huiusmodi nervi in decursu
 totius, si enim ligetur infra ligaturam
 secum per finem sensu est cerebrum per
 affectum, huiusmodi principium nervorum le-
 sum, discepto nervo perit sensus; unde
 patet, ex mutatione nervi in decursu
 fieri quendam mutationem nervi in ortu
 seu medulla oblongata. hi sepe in
 ortu nervi varie mutationes, sunt, et videtur
 per in phrenetis, melancholicis, maniacis
 quibus fragores, pulsiones, deliria varia ori-
 untur, licet isti externi in finem huius
 non mutant nervum in decursu.

Dolor major, quo densior fibra ut in
 periostio, membranis, intestinis, ventriculo,
 externis membranis viscerum, ut hepatis,
 huiusmodi rerum, ureterum, hi in huiusmodi venere
 affectu periostio, aeribus, dolor, quia nervi
 densi sunt, opus in cedunt densiori, unde
 a levi causa ad rupturam disponitur
 nervosa fibra, quod huiusmodi rupturam propior
 major dolor, per id in dentis dolore,
 non secundo regit, nisi nervi destinati,

95.
densq; evellatur. Si nervus cedere potest
ut in visceribus internis; pulmone, hepate
minor dolor, Si major dolor in pleu-
ritide, qm pleurisythromonia major in
inflammatione externa membranae hepatis
qm parenchymatis. quo naturali tensioni
propior fibra nervea, minus dolet,
quo propior solutioni continui, seu ruptu-
ra, magis dolet, rupta fibra nervea,
sepas dolor. Sic quo scior dolor
podagra, citius finitur. in dente canis
so quidem per septimanas urget scis-
simus, quia nervi per totam sustinam
denti dispersi sunt, una qo fibrilla
destructa, altera vicina afficitur, et
ita diu dolor urget. Si vasa arteriosa
distendantur a sanguine in partibus
membranosis, summus dolor oritur ut
in pleuritide, cardialgia dolose capi-
tis a plethora, lues et mala accis ro-
dendo, et Arigendo fibras idem faciat.

In luxatione, et subluxatione. qm
ob tensionem ligamentorum, dolor,

inflamatio oritur. in arthritide inflam-
matoria, ex obstructione vasorum a
sanguine acro, et tensione dolor.

In vulnere dolor momentaneus, quia
soluta est continuitas, dolor huiusmodi vulnere
facto, pendet a diductione labiorum,
unde nervi trahuntur.

Parti instrumenti, vestium &c. remanens
in vulnere, nervi, ligamenta, tendines
semidissipati, dolorem causant ob fibrarum
nervorum retractionem. dum labia
vulnere inflantur, nervi tenduntur, dum
effusi in vulnere humores acres, quibus
si aqua applicentur ad haemorrh: sistendam
idem, dum per suppuraem secedantur
partes obstructae, dolor oritur.

Effectus doloris magni, inquietudo, iactatio
sunt enim queritur, ubi dolor minimus
est, si vero a motu augeatur dolor, patientes
immobiles, ut in podagra. vigilias, ob
motum spirituum, spasmusq. nervorum
quare febri sequitur. saepe convulsio
in sensibilibus, ut in dolore dentis.

Si in dolore auris, dentis, extremorum
frigus, delirium, epilepsia. Lepre loci
dolentis inflammatio, gangrena. Et macu-
la livida in loco externo pleuritidis
gangranam designat.

Curatio.

Tensio fibra, ut tendi possit sine ruptura
metu, disponatur per emollientia, ut
ososa, sic os amig. dulc. Dolores iliacos,
colicos nutritivos lenit. Dolor a nervi
punctura ososis sedatur. Vapor ve-
l epida, & lactic. Dolorem aurium lenit.
huius simul acrimonia mulietur. in
phlegmaticis, ob fibram laxiorem mi-
nor dolor.

Resolucio ex evacuatione maa. cephal. dolor,
dolor capitis. scita vena, cephal. plethora
ortus. Colica biliosa, eductione maa
per alvum, vomitum aufertur.

reposito opere. luxato dolor cephal. quia
cepat. dispendi ligamenta, nerva, si
vero inflammatio impediatur repositionem
sola emollientia, quae faciunt distendi
fibros sine ruptura, profunt.

48. Cuius ablata causa optime sedetur
dolor. In saepe opus est dolori idem
tollere, manente causa, si dolor ingens
arget, jaetac, febris etc. opiatis. Sic
dolorem dentium cariosorum, si via
patula ad radicem dentis penetrare
valent, sedant opiata, ut laud. liquid.
opium, o^o hyosiam. fol. hyosiam.
in xto cocta addita camph. castor. etc.
optimum autem est nervum dentis carios.
desinere v o^o conopitill. pyreth. origin.
cinnam. therebinth. dissolutis v cantherid ac.
finali v evulsionem dentis dolore minuto
instituta. alii pollicem sub auricula
lobi fortiter nervum congruunt tenden-
tem ad maxillam superiorem. si
nervus desitui nequit, sensus tollatur opio,
quod sopit dolorem ad 8 horas ad minimum,
in scilicet pleuritide quum dolorem
sistit, aeger obdormit, sed cum calor febrili
non cesset affluxum ad partem promo-
vere, evigilat antea inflammatione et
gangraena moritur ob maximum ad
partem sine dolore affluxum, quare
canti in inflammationibus nervosorum
partium proxinetur. si sumatur

79.

nimia copia, primo deliria, dein som-
num inducit lethalem, et corpus
lividum conspicitur, si adhuc in ven-
triculo haereat, statim vomitorio forti-
si, obprobros. purgamenta; evacuetur.

Convulsio.

Est invita, et violenta musculorum versus
suam originem contractio; tremor est
alternas, et levis contractio, et relaxatio
musculorum, etiam antagonistarum. Si
permanenter musculus contractus sit, est
convulsio. Si alternè contrahatur, et
remittat, motus convulsi audiunt. Si
omnes musculi rigescant agilitè, flatiq;
nequeant, status instat, Tetanus vocat;
dicitur morbus. Si eodem versu, anteriora
corpusq; incurvetur, Empyrototonon dicitur.
Si versu posteriora Epistotonon. Si
omnes musculi colli agilitè rigescant, Tetanus
dicitur particularis.

Oriantur convulsiones à causa, quæ suum
influxum aeterna vi, permanentèr ad
musculos pellit, nervosq; et tendines convellit.

80. Causa malis in vulnere, & maa irritans
ad pars instrumenti relicta, ossa fracta,
nervi solidificati & ligamenta; acris
vulnere applicata pro hemorrhagiis
sistendis & maa acris in vulnere genita,
hæc sæpe ex ulcere cruris epilepsia
oritur.

Hæmorrhagia nimia conuulsiones causas
ob iramittionem. evacuato crure, vasa
æquiter repleti nequeant, deficit pressio
in vasa cerebri, cumq; motus per nervos
sequitur omnium musculorum paralysis;
& a cerebello similiter affecto animi deli-
quium, quiescentibus omnibus liquidis,
interim frigore major corporis contracta
solida, venosum sanguinem cor versus
urgent, quod repletum contrahitur, sed
valido injectu per vasa cerebri vacua
quasi, urget, qd; taliter suum motus
per musculos, velox, mox desinens, redi-
tur iterum, quando cor pressum impletum
se contrahet, unda alterna musculorum
inrita contractio. quare ex rursus
hemorrhagiis, alvi fluxu nimio, per
purgaa fortia, ut scamon. qd sanguinem

colligat, et sub specie feri alio educit. 81.
Convulsio. Jam dum rigeat convulsus:
musculus; sanguis intercipitur, qui per
placidam secundo momento fluit citissime
venae convulsis muscularis vicine. Deprimi-
tur, acceleratur cor versus sanguinis motus;
respiratio fit difficilis; saepe in convulsione
Bina, alios praeter voluntatem flunt,
saepe paralysis sequuntur, imò stultitia.
Curatio.

Cum ratio acrimonia piceet in vulnere,
nisi in scorbuticis, veneris, v. si acris vul-
neri applicentur ut arsenicum &c. quare
acrimonia haec obvolvatur balsamis lenis-
simis, obo recentibus, vulnus eluatur
ab acrimonia arsenicali. Placae, &c.
partes instrumenti, spicula ossis fracti
educantur, iungentia tendens, nervos.

Si nervi, tendines semidispersi, distrahantur
cum dolore, convulsione obo fac calida
mollientia qbus, ut sine ruptura, metu
distrahantur fibrae, conduunt, quare
Hipp. Galen. Archaus, Celsus commendant
obo calida piti convulsa applicanda.

Si nervus semidivisus, et sine noxa
discindi totaliter, & destrui fiat. hic
epilepsia à potius pedis formicarum
serie inhaerens, post applicato castoreo
actuali, & destructo ita nervo, curatur.
v. statim si incipit epilepsia à potius
pedis, ligetur pes supra partem affectam
impediaturq; os illud usq; ad cerebrum
opiatum, si ex nimio dolore convulsio
oritur, conducant.

Hyp. convulsio à plenitudine, evacuat
ab inanitione, repletionem curatur. opti-
ma antispasmodica, aut C. C. succ. R. C.
ooo deff. cast. de vi convulsione, ab He-
morrhagiis n. valent, stimulant enim ex
sanguinem exsternant, qd hic repletis
fiat per vasa cornuum cum succo
citri parit, & repetiti data, Elacalli-
dum, ut ita repleantur vasa inanita
Juvenis 18 annorum ex Hemorrhagiis
moriturus, solis vasis, evasit soluta
tandem Hemorrhagia, quod vasi efflu-
erat vasis potius plenum per sanguinem
replebat. in omnibus qd nimis hic

83.
morragia, si etiam convulsio urgeat
ob inhibitionem vasorum conveniunt
zupula, lac, ut vasa replcantur. spiriti
thosa, aromatica, vinosa in lysothymis
ab hemorragia novit exestando
sanguinem, movendoq. plus hemorra-
giam.

Vulnere majori 2. 3. die. inflam. cum
febricula accedens, bona, qm. blanda
sequitur, suppurat; quare Hyp. si tumor
inflam. n. accipiat, malam. dissipa-
en. in vasa in vulnere. contrahuntur,
fit obstructio, et ab urgente sanguine
a longo inflam. deinceps in vasa vi-
vita solutis. blanda, suppurat, nisi
magna nimis inflam. in gangrenam
vergat.

Sanguis ex vulnere. contusione. in cavi-
tates extravasatus, ut Thoracem, abdomen,
caput, pectus, et resorbtur. Caecothymia
parentiam pectus sanguini induit
quare pectoris educatur, sed tñ, quia
si aer non accedat, n. pectus tam
altu, si n. adeo magna quantitas, sed extra-
vasati, dilui, resolvi, ut resorbeat

Sine noxa, ut patet in contusionibus.

Quare ex cavo pectoris educatur per
vulnus fectum per fistulam, ut sit in
corpore ad vulnus. Si conglumatus
sit sanguis, resolvatur prius. Cum melle
sapon. venet. cum franco Oleo morni
vino, & decort. Hordei agrimon. veson.
cum melle, injectis, idq. tm̃ diu donec
omnis sanguis eductus sit, liquorq. te-
pidus injectus purus appareat.

Si vulnus parvum & parviculo adyio-
so humente oclusum, amplietur vulnus
ut extravasatum educi queat. Si vulnus
in parte superiori deorsum tendens, et
extravasatum vulnere educi non possit,
quāt, in loco ubi extravasatum haeret
v. g. in Thorace, paracanthesi.

In vulnere ex superiori parte in inferi-
orem tendente v. g. in femore, extrava-
satum per vulnus educi nequit, quare,
& tegida injectas, ut se humor in vulnere
extremo manifestet, & speculo imisso ut
sciatur vulnere profunditas, in altero ex-
tremo aperiat vulnus, extravasatumq.

educatur, ne ex corruptione maculae, pusulae, &
sequatur, vulnus, frangia, lentis, carpit;
v. globulo ex rad. gentiana, turunda,
apertum seruetur.

Vulnera Capitis.

Vulnus capitis, v. lacerat tantum integumen-
ta, communia, v. simul pericranium, os,
duram, piam matrem, substantiam cortica-
lem, medullarem cerebri, ventriculos cere-
bri, plexum choroideum, & quo profun-
diora, vulnera, periculosa.

Vertigo, trinitas, aurium, somnolentia, bilis,
vomitus, sensuum omnium, & quorundam
abolitio, & depravatio, mali ominis,
si haec non adsint, & levissima sint,
non adeo timendum, plene, si vulnus
n. sit profundum.

Indinde, tamen symptomata, haec primo
post 4. um diem apparent periculoso
cum eventu. si initio appareant, non
statim desperandum, nisi perseverent cum
febre. vulnus, vino luum & liquida
elutum, visitetur, quoq; penetraverit,

86. Hypp. Si capilli discissi sunt, ad os usque,
quod durum diffili instrumento cedat,
penetravit vulnus, et contra.

Si tendens musculorum occipitalium tem-
poralium & scuturæ, facili enim ob conti-
nuitatem dura mater mala Cerebri
communicatur, & pericranium, cum os
denudatum, vasa discissi, carie afficiatur,
& nervi quique per portionis dura in
externis capitis distributi, & arterie sal-
notabiles in externo capitis, lacerantur,
periculosum. & si contusio simul adsit
que suppurari debet, magis aeris rodit
cranium. sequi possit plura, & leve
licet sit vulnus, subito periclitatur, quia
suppuratus malum, tunc contusio defendi
debet, magis educi.

Indinde vulnus capitis & percussione in-
gitur Tumor, erysipelas, adema calidum,
emphysema, seu tumor flatu lentus, si
vulnus ab aëre non custoditur, qui
cellulosam diffundit, ut sequi tota facies
flatu tumeat. curatur prepressione aeris
versus aëreum vulnere, frictionibus

Scarificatione ad cellulofam usque.

Si tantum integumenta lesa, cluso vulnere, ligatio non fiat, ardet, quia os n̄ cedit, quare vasa compressa inflammantur, neque detergantur sepe. Si purus multum, & acce, calor, prurit, monent apertionem, & detersionem. os vitentur in vulneribus, aer suffragio oliban. mirrh. succ. alteretur, frigidus aer nocet.

Contusio optime resolvitur Et humana sana, cum vino & Ole Xco. & Scordio, ruta in vino coctis. magna contusio suppuratur, ut fibrae contuse, & evasatum auferatur, Theriacint. cum vitello (ovi), ungu. Basilicon. & T alois mirrh. oliban. optima, enothentia cataplasm. vitentur, Sepe vulnus integumentorum nimis parvum scindi debet, ut effluant evasati humores.

Si pericranium plurimis vasis constans, eaq. ad opera pro nutritione debuit, n̄ datur, os privatum nutrimento carie afficitur, sitq. tmo flavum, fuscum,

nigrescens, et ultimo squamatum corru-
tum separatur, per lesionem enim
pericranii vasa ad ossa nutritionem
deferentia, coniunguntur, hinc cessat ossis
nutritio, aer admixtus officina vasorum
lucra constringit, angust, cariem ideo
veneratur olim putabatur, quia denegat
liquidis per vasa constricta fluxum
quare succedente una lamella corrupta
facile succedente aere. et altera carie
afficitur, sicq. usq. ad diploem, aucta
et ossis materia corrupta.

Curatio.

Quidam ossa cariota canterio actuali
admovent, alii radunt, alii euphorbio
confregunt, optimum autem est perfo-
rare minutissimis for. contingit forami-
nulis ossa cariota usq. ad diploem
ibi enim sunt vasa plurima, quae
emergunt per dicta foramina
per ossum texent, lamella corrupta
proinde vi vitæ, factis foraminulis sepa-
ratur a viva. ossi aut. vini v. o
oliban. mast. sarcocol. mitch. v. hac
in vino collata optime applicatur.

89.
o^o opibus inimica. aer creatus, ne
minima emergentia. vascula pro texendo
periostio destinantur; duntaxat tribus. u
an vini (mass. vascula roborantur.
si nullus periculis calor, fortior circa
vulnus sentiantur, sit aliquid deligatum
relinqui. alias aer sub deligatione alte
retur suffragio, vulnusq. plumaeolis
suffragio tegatur. pulpa per forami
nula emergens, microscopio illustrata,
exhibet vera vasa, novum periostium
textura.

Cranium spongiarum pati potest in loco
perforationis. u. cyroscito, vocatur tunc
contrasphura; sepe non externa, sed
interna in olla crani os. finditur,
commutetur moriuntur; sphaera solida
vasa opuntia, et periostium.

Fractura ossis sepe complicatur, et
fragmenta in interno jungunt duram
materem cum de modo magno.

Indus Contusio ossis, externa nil apparet,
vasa tñ in digito soluta eruantur lym
pham, quae corrupta cariem ab interno facit.

Introgressorum os quidam & fractum &
sanum ut in infantibus ob molliem
natura.

Quidam per globum inferi austerarum
per crani una cum integumentis.

Hosatur fractura ex vertigine. fove
nodo mordeida, tum enim si magna sit
propter, dolet. in contusione videtur
quidam os introgressum, licet non sit,
integumenta enim ab extravasato humo
re elevantur.

Os fractum, si nullatenus cognosci
possit, ex suo die se manifestat, corrup
tione sui, integumentorum ab osse sepa
ratione. dolore aucto, non puro sed
ihore olido effluente ex vulnere, vulnus
curari nequit.

Quidam omnem majorem contusionem
osse crani statim aperiant videntq
an os lesum sit nec ne, alii metili
losi sola venasatione. fomentis, exsicc
tis aromaticis cum vino cortis. et ali
applicatis contentantur. licet autem
non semper opus sit aperiunt, si

tamen gravia symptomata, ut sopor, oculi
urgendi, neq. cessant brevi, videtur opus
fractura adesse, quare aperture opus.
Sapienter ex casu in caput percussione - de
vertigo, sopor quasi apoplectici, oritur
contusio levis est, tum venesectione, et
fomentis, sacculisq. aromaticis opus est,
quoniam non raro gravia haec sympto-
mata ex pura concussione cerebri ori-
untur, et cessant; si vero diutius durent
augeanturq., aperitur locus contusus
fiatq. opus revisio; si in opre lesio nulla
symptomata tamen producantur, graviora quidem
tum extravasatio ex vasis ob concussione
in cerebro ruptis esse videtur, tum infir-
mitas trepanatio. Si vero symptomata
ut bilis vomitus, vertigo, sopor post dies
aliquot primo apparent, malum, vel
enim, rancum extravasatum corruptioni
incipit, et ex fissura opis in medium
extravasari, tum trepanatione opus.

Cave si os fractum sit, ne cultro adacto
cum sectione pte. cruciformi debeat simul
pericranium discindi, introprimatur,

Sectione facta, glumacoli; vulnus im-
 pleatur, haemorrhagiaq; sistatur, die-
 sequenti & urgentibus symptomatibus,
 post horas aliquot fiat exploratio
 osis alterius, liquida effusa lintis, cap-
 tis, spongiosis absorbentur, ossa fracta
 septrice auferantur, accreta foras
 aut relinquantur aut circa radices
 ubi periostio adherent, abscindantur,
 sepi enim itum concreverunt, nisi
 iam flava, nigra sint. h. ossis frontis
 una cum integumentis sanctatum
 pendebat deorsum, ut nuda esset dura
 mater, et tunc adaptatum denuo con-
 crevit! L. loco aperto nulla osis
 lesio, neq; suspicio sed extravasati in
 illa cranii humoris preparandi
 fiat vulneris consolidatio.

Cranium in junioribus intropressum
 v. in adultis. p. m. fractum, septrice
 osis prementis & pungentis, dubiam matrem
 pro varietate prepressionis, punctationis, et
 modi prementi producant.

Hebetudines: quæ oriuntur à levisima
cerebri preſſione, ſi qui apoplexiam à
lento frigido corrigiuntur, prius hebetudi-
ne, tarditate ad motum tentantur, in
pletoricis in acutis à rarefactione san-
guinis hebetudo obſervatur. puer ab
anthropoſto cranio leviter ad 40 annum
manſit hebes, nil diſcere poterat.

Sopores: ſum causa aucta preſſione
cerebri, illaſo cerebello, unde ſomno
lentia, carus. Sopor cum tenebris
ſeu vertigine, ſæpe apoplexiam ſequitur.
Vertigines, Caligines: vertigo leviſſimus
cerebri morbus, quare ſerè omnes capitis
morbi à vertigine inſiſcant, et curati
vertigine ſiniuntur. in primo gradu
objecta rotari videntur, deinde aucta
preſſione coloris varii oculis obſervan-
tur, ſequitur obtenebratio oculorum,
titubatio pedum caſus, ſiſq; pergat preſ-
ſio in apoplexiam epilepſiam
animi deliquium terminatur. in
acutis vertigo uſus dei criticos nomin
hemorrh. ſignum.

Tinnitus aurium: hic vertiginem
tenebrosam per se semper comittatur
quare graviores vulnerationes capitis
reptatur. per se ortus: saepe apoplexiam
v. epilepsiam futuram dicit.

Deliria: dum idearum ortus non res-
pondet causis externis, sed ab interna
cerebri mutatio pendet.

Vomitum bilis: mirum symptoma in
vulnibus, contusionibus, compressionibus
concussionibus cerebri, ex cognita corporis
fabrica explicari nequit, id certum est,
mirum inter caput, et imas vias consen-
sum esse, ut affecto cerebro, haec bilis.
vero lesio cerebri patiatur, imo saepe
momento bilis mutatur in cruginosam.
in aucti navi vecti saepe bilem crugino-
sam vomunt. in vulnere capitis, febri.
bilis vomitus, malum. imo dum ab
internis causis cerebrum premitur,
vomitus sequitur, malum est. hic
mulieri venerae exostosis premendo
cerebrum vomitum continuum ad
mortem usque excitavit. Saepius tamen

95.

Sola concussio cerebri, licet nulla osis
fractura adsit, tumor tantum & contu-
sio vomitum excitat, aptum ylericolum
cepat enim brevi, sine apertione con-
tusionis, non semper enim locus contu-
sus apertionem sui postulat, licet vomit-
us adsit, dummodo alia prima non urgeant
symptomata.

Dolores Capitis: an cerebri & cerebeli
substantia doleant, necdum constat. cerebri
corticem sine dolore laedi posse in-
abscindi cum excrevit in fungum, me-
dullam laesam convulsionem facere.
certum est, apt tum illud turban-
tur omnia vita, ut nequeat determinari
ad dolor adsit. duram matrem in
pericranium dolore certo constat, sic
in vulnere, contusione capitis, intro-
pressione calvarie, dolor capitis est
levius malum quia tantum levius
dura mater afficitur.

Convulsionem: quae ducunt cerebrum
ita laesum ut aequali spirituum in-
fluxus in nervos, & musculos turbetur.

Paralyres: si in musculos immedietur
 influxus spirituum, ob compressionem,
 extravasationem humorum, malumq;
 est, quia ipsam medullarem substantiam
 compressam arguit, prout jam in hoc &
 illos musculos influxus immedietur, inde
 nominatim sumunt Paralyres.

Locum, & na. exitum involuntarium:
 resolutio fructibus arij & vesicae;
 nervi ad hos musculos ex ultimis
 nervis medullae spinalis oriuntur, unde
 medulla spinalis originem habet, jam
 in cerebro patet, distinguenda tamen
 resolutio huius, dum continuo & sensim
 ellabuntur, & focus, huius in apople-
 tiis, acutis, morbis capitis, & naq;
 topz emittitur, prius notabili in loquax
 in vesica collecta, omni foci oborio
 infuso quidem egro, sine resolutione
 fructibus huius.

Apoplexiam, febre, mortem: dicta
 symptomata ex leviori compressione
 sive a cranio depresso sive humoribus
 extravasatis, si vero a multa pressione

omnes sensus ex- & interni deleantur 9°.
tum apoplexia dicitur, qm semper
sepi comitatur pulsus fortis, & celerior
superfite adhuc inde anima cerebelli
actione quod non tam facile compri-
mitur, tandem & cerebello compresso,
dum cerebro compresso omnis sanguis
per cerebrum gublandi injectus in cere-
bellum mitti, mors sequitur.

Cerebrum vasis constat, quae obstructa,
rupta, inflammata, suppurata, gangre-
na, hemorrhagiae cerebri causantur.

Puer capite in lapidem impiegit, priva-
tus statim omni sensu, sequitur febris
delirium, 4mo die sudor accedit, sternu-
tatio multaq; parit per os, nares, cianosis.
evamias, rediitq; sanctor, quare grates
non semper lethalem esse suppurationem
cerebri, diu odo quod bonum exeat,
alias convulsio sequitur, ex gangrena
nemo evadit. Cranium dura matre in
vulneribus discissa, saepe substantia cerebri
in fungos excrevit. Sic Puer in fronte

percutitur, vomit statim, post duos
 menses male valet, cranium trebrat
 et cum impetu per foramina erumpit
 pus, post cerebri substantia, quae cum
 non posset coherere, filo circumducto
 ablata est, et dyes evasit. Lingua
 videtur esse exteſcentia cerebri una
 cum pia matre, quia in leſa dura
 matre sanguis non oritur, apparet
 enim saepe in lingua pulsatio arteriam
 conſequent quidam linguam erythra
 tum. uſto &c. sed ligatio optima est.

Vasa ſat craſſa intra duplicaturam
 durae matris decurrunt, in pia matre
 teneriora ſunt, quae in corticem cerebri
 decurrunt, non ſanguinem ſed liquidum
 lenne ducunt, per iſſam medullarem
 ſubſtantiam vasa ſanguifera diſſequantur
 quae in ventriculis circa medullam ob-
 longatam ad ſunt, et plexum choroidem
 conſtituunt, licet preſumptione conuulſione
 rupta, ſanguinem extravasa faciant,
 unde eadem mala, quae ab introſpectu
 cranio. quare probe examinetur, viſu

99.
aperta contusione, v. vulnere dilatato
an os fractum introreptum, an vero
extravasatio sit. quod ex contusione
interna. Camella. l'opis. p'cedens. Duram
matrem p'ungit, externus nil apparet.
majora tñ mala considerantur ex punctu-
ra ab osse, qm introreptione.

Os in junioribus introreptum v. curvatu-
m subito avulsum v. emplastro ex pice
n' d'rasij. capillis. media. p'ti depressa
applicato funiculo per medium adigitato
vi avulso elevatur; si n' quies. dissipis
integumentis; cerebra. applicibus loco
depresso cantē, adherens trahatur, cum
autem debeat fieri quoddam pressio in
os depressum, ideo melius est curia. l'oum
os trahere, et instrumento in ipso os
elevare. semper tñ urgentibus magnis
symptomatibus venesectio celebratur.
retentio spiritus juvat depressum ele-
vare.

Sanguis extravasatus v. hores intra
Calvariam et Duram matrem v. hanc
et piam matrem, facile, trahano,

100. Intra dura matre educitur. profunde
hærens: extravasatio educi nequit, nisi
supporetur, et ore, naribus, auribus exeat
sub specie puris boni, non corrupti adhuc.
in omni vulnere, contusione, si sympto-
mata urgent, licet levia, ut vertigo, sopor,
dolor capitis, aurium tinnitus. Ad vena-
sectum, elysmata applicentur ut purgus
ad inferiora derivetur. Sicque a sola
concompressione sine vulnere, contusione
etc. oritur extravasatio in capite,
unde dolor capitis, vertigo, sopor, delirium,
febris, si putrescat cerebrum rodit,
mortemq. causat, nisi prius, nates, aures,
pus bonum evacuetur, corruptum enim
licet evacuetur mortem causat, corrosum
enim jam est cerebrum.

Puer in caput cadens, balbutire incipit,
redit in loquellam ad applicatos sacculos
aromaticos.

Extravasationem in cerebro, nervos com-
primentem scitur esse: si adsit vomitus,
biliosus, visus, auditus, gustus, olfactus,
tactus mutantur, valigia hominis aboleantur.

vertigo, caligo, laesio; ex compressione
 cerebri, imò cum resolutis quasi omnibus
 muscularibus se sustinere nequeant, quin cas-
 dant, videtur esse compressio nervorum
 ad musculos tendentium. Somnus, stultus,
 malum, cerebrum enim in actione est
 impeditum, & solae functiones cerebelli
 vigent, imò majores sunt, quia, si quis
 per cerebrum circulare impeditus, majorem
 copiam derivatur ad cerebellum, donec
 & illud comprimatur, obstruaturq;.

Paralysis, & totalis, & partialis, ab impedito
 alicuius influxu ab compressis nervis.
 Convulsio, & omnium, & alicuius, alteriusve
 musculi; quod plerumq; oritur, dum per
 quendam locum cerebri manet libera, firmi-
 tum transmissio, per alia vero impedita.
 Id etiam à spina operea pungente du-
 ram matrem, & medullam, & sanguine
 extravasato, acris, facto oritur.

Delirium, lethargus, in quo motus, &
 sensus tollitur cum somno inexplicabili
 ita tñ, ut excitari possint valde per se.

102. efficientibus itumq; obliuioſi obſormiant,
periculofumq; eſt.

Apoplexia, ſummus cerebri morbus;
in quo ſolum cerebellum agit, ſitq;
in vulnere, contuſione, ab extravafati-
one, & nimia cranii introſpreſſione,
compreſſioneq; cerebri.

Horripilatio, quæ deſignat ſanguinem
capiti vafi exire, intimaq; ſenſorii
turbari.

Febris geminata, omni majori vulnere,
dum quæſit, accedit febricula, non ſu-
neſta, ſed ſi ſubito augetur, & ceſſant,
itum valida accenditur magnum latere
malum indicat, quare Hyp. capiti vul-
nerato, ſi nulla febris accedat, melius;
ſi accedat principio melius eſt, quam 4.
4. ſi die. hæc puella percuſa ad caput
ſtatim febricitavit, ſed 4mo die fluente
pure ex ore, naribus, nova accenſa febris,
cum morte ſubſequenti.

Sanguis per os, nares, aures fluens malum
liet non dentur via ſanguinem ex cerebro
per hæc loca evacuari poſſe, ſed ſi à percuſi

one poterant haec vasa in his locis rumpi 103.
facile est et in cerebro multa rupta fuisse.
Subor faciei et oculorum denotat cerebri
compressionem hinc denegatum per in-
ternam carotidem sanguinis fluxum,
quare hic major copia per carotidem
externam fertur ad partes externas; si-
militer per ramum a carotide interna
major copia fluit ad oculos, qui rubent
tument. quare oculi tumentes, rubentes
in phrenitide matum, adesse enim obstan-
tum circulationis in cerebro.

Respectu cause et symptomatis, quoad locum
disputant Authores, quidam volunt, quod
parte apparet paralyti, convulsio, in illa
parte herere extravasationem, alii contrari-
um statunt; observatum hoc est, sicut
cerebrum in duos lobos dividitur, ad quo-
rum quemvis arteria carotis et interverte-
bralis distincte tendit, ista fibrae medul-
lae circa corpus callosum et medullam
oblongatam se decurrunt, et ex dextra
parte ad sinistram, et haec in dextram

104 tendunt. lapide os frontis in sinistro
latere depressum, produxit vomitum,
sensuum in- et externorum abolitionem
et paralysem lateris dextri. alius in
dextro bregmate vulneratus, in sinistro
latere paralysem passus. Comissuram
latus crani apertum, cerebrum educ-
tum, et dextrum latus resolutum est.
unde videtur, si in dextra parte para-
lysis, in sinistra herere malum, et contra.
Hic mulier in ope bregmatis dextro
vulnerata cum fractura, et intropropi-
one crani, cum vomitu, in sinistro
paralyse correpta, cum convulsione
partis dextre. Contrarium alii
opinantur, exemplis probant. Juvenis
laeditur in bregmate sinistro, postmodum
dextro latere convellebatur, sinistro vero
paralysem passus, 30 in hac parte paraly-
sis, in qua vulnus, in parte sana con-
vulsio ob majorem sanguinis afflumen-
tum secretionem, et majorem solvo-
rum oscillationem.

Probabile in ista, si una parte convulsio^{105.}
in altera paralyssi; causam morbi in
ea parte habere in quâ paralyssi. si
verò dextri lateris convulsio, in sinistra
nullam vitium tam probabile, sinis-
tram partem affectam esse in æbilis in-
fluxu spirituum in musculos dextri
lateris turbetur.

Nervi optici se non decussant, sed sibi iun-
guntur, itumq; divergunt.

Per concupiscionem sine omni extravasate,
ut cerebrum in actionibus turbari, a puro
collapsu vasorum, et quasi obstructione
nata, sed intra horas aliquot ad se redeunt
minime si ab extravasatione turbetur
cerebrum.

si sub calvaria cadem non depressa, he-
ret extravasatio, nisi multum sit extravasa-
ti, maximeq; turbentur functiones, ut
sanguis attenuari et resorberi ut, et in
contusionibus levioribus. nam in cilla-
crania dantur vasa exhalantia, totum
enim cerebrum rore tenui semper madet,

106. qd & dantur rorem illum absorbentia,
ne cupulatus serpiu saporis causaret.
Ad qd extravasatum tenui rore exhalante
dictum resorbeat, debent vena depleri
ut in depletis citius extravasatum
per absorbentia vasa ducatur, quae in
venas tendunt, sicut exhalantia ab
arteriis cotinuo ducunt, fiat qd arduum
est repetita venae sectio, laxa alium
procurrentes, libetq haec in maiori ex-
travasatione non semper juvent, de-
beantq deini applicari Trepanum, in
corpus a quibus cerebri inflammatione
prodeat. huiusmodi 28 annorum
contusionem sine fractura, in sinistro
opere bregmatici, pressus, quod die in
febre valicam, delirium inflammationem
humorem totius corporis, faciei, colli,
loquela, visu, deglutitione impedit,
incidit, destrictis ad 80 3 sanguinis,
repetitum, ob syncta in spatium remittit,
tendit, tandem evasit.
Factis evacuationibus, deinde per
in usu multa, rorem illum per exhalan-

Sanguini evasato suppeditantia, ut me 104.
lib. diluatur, reabsorbeatursq, externe
Cataplasmata, episthemata collida, et
humida, ex quibus semper quid humidi
absorbetur evasatum diluentis.

Si intra horas 12 ab his nihil leve-
men, aut sympta angeantur, Trepanatio
instituitur, monendi An amicus et hor-
remidum anaxi epe, cum resciatur,
quam profunde evasatum harenasq
Trepano educi queat. quo jam citius
Trepanum applicatur, urgentibus symp-
tomatibus eo melius. Vis tamen
quidam a vulnere cranii cum nulla urge-
rent symptomata curatur, inter duos siccis
29 a tempore vulnere septimana. dolore ca-
pit, vertigine, caligine, dextri brachii para-
lysi labore capis, ex Trepanatione feliciter
curatur, at fissura hic confa, fuerat ex pa-
senti fidam minor, putasseq, hoc mala
causavit. quare Trepanatio opus, si extra-
vasatio adeo, si cranium depressum, et fractum,
si septima opae et premunt et pungunt duram
matrem.

Cum autem non raro extravasatio neq; in
 2^a tra duram matrem, & cranium neq; raro
 & rariam, sed in anfractibus, & ventriculis, ce-
 2^a rebri deprehendatur, patet operationem
 nunquam felici promitti posse.

Fuit autem operatio in loco percussione
 probabile enim est ibi, quia in loco violentie
 affecto, adeo evacuationem sanguinis; vites
 in ^{1^a} futura, cui dura mater pertinaciter
 adheret, convulsus sequetur. 2do muscoli
 temporales, & occipitales, obdormiunt, quorum
 lapsio convulsione causat. In ^{3^a} in his locis
 operatio operis, ut certe morti incertum reme-
 dium opponatur. 3to finis frontales,
 qui in noce patent, tunc membranae, & nervi
 deprimantur, aliorum fistulorum remaneat.
 4to arteria in utroq; ope bregmatico prope
 futuram coronalem in laterali inferiori
 interioris parte sulcos facientes. Ob metum
 hemorrhagie his cessat. 5to in ope facto
 carioso, ne introqueatur, vitetur operatio.
 incertum tunc incertum remedium certe morti;
 operum nempe, opponendum.

Cum autem dura mater per futuras exiens,
 impediat exitum extravasati, quare cave-
 re in decho ope bregmatico, siat operatio,

extravasatione horente in sinistro, compri-
mentes cerebrum, & in osse frontis; ex quo
extravasatum non educetur, futuris in-
redientibus, quare in eodem osse sub quo
horet extravasatio, trepanatio fiat. idem
intellige de osse frontis, quod sepe etiam
in adultis, divisum est ad nares usque; quare
attende, an in dextra & sinistra parte ossis
frontis horeat extravasatum, ut cum
comodo trepanatio applicari possit. eodem
operatio, si extravasatum horeat intra
duram & riam matrem, cum hoc pro-
pter salisformi dividat dextrum, &
sinistrum cerebrum.

Loco Trepano determinato, nudatur Calvaria
suis integumentis; sollicite cavendo, ne quid
de pericranio relinquatur, ne Trepano. Cal-
varium doloris, febris, causet, cruor proflu-
ens, pluma uolvis calefactis, abstergitur, pro
t massis. compressa apponuntur, hemorrhagia
major lintis carptis, & alcoholis sistitur,
post horas aliquot Trepanum applicatur
cum nulla sit ratio, cur in dextrum alterum diffusi
deberet, vulnus curatur Balsam. Peru. Lepido.

ante operam in specie in sopore, vena seclur,
clysmata, etiam acioria applicantur, epispasti-
ca pedibus, vnguentoria, potus diluents, de-
fussiones ex decoct. cord. roen. sem. luti,
ad impediendam post operam inflammationem.

Per foramen Hyano factum dura mater
ablata, resistentia, una cum cerebro sepi
absurgit, haec fungum excrepsit, nisi impe-
diatur variis, foramini appositis, fungus
hic videtur esse excreta, cerebri substantia
una cum dura, piagg matre cum pulsao
arteriarum non raro obprovetur, fungum
reprimere, ob metum compressionis, cerebri
non luit, quare ligandus, filo, donec deci-
dat, idq. repetatur, novo excrecente. con-
spersus, fungus, & aromatis. alum. ustis, et
ole. febrem causavit, et mortem, quare
vitentur. acioria. minor conspersi, p. foliban.
mass. ac. major ligetur, ne autem denuo
cesset, proculdus equalis, possio, quare
venesectione celebrata, pediluvio, laxant.
clysmi, epispasti. ut decoretur sanguis.
ad inferiora, foramen lamina plumbea
obstruetur.

Vulnera capitis periculosa in occipite,
 suturis, in medio osium Bregmatici, ob
 arterias, sed magnas in interno sulco facien-
 tes, in osibus temporum.

Symptas quo plura, majorem lesionem despon-
 tur, super in magnae apparent initio sine
 periculo, ob concussione dantur, cessant
 brevi venasuctione, clysmat. epispasmi-
 sensum in naribus, excitantibus, &c. si
 in uno postquam oriuntur, periculum
 pro extravasationis, suffusionis, inflama-
 tionis, bestidionum daret solent, in specie
 centi extravasati ex figura, v. pauci extra-
 vasati in corruptionem tendentis.

Vulnere color ruber in pallidum v. lividum
 mutatur, v. labia vulnere, pora, mortem
 horum partium ducunt.

Convulsio, & hemiplegia, v. aliumore
 extravasato, v. ope intorrepo v. festina
 opea pungente, premente, v. concussione
 cerebri v. convulsela extravasati, plane
 si febris oriatur, ortum ducunt.

112. Veneri, Scorbutio, Pesi, periculosius, ego,
tant, phlegmatici minus, febricitant, sicut
cholericis.

Si Trepanatio facta, extravasatus sanguis,
vix per se intra duram, & glaci matrem
perfundatur dura mater, sepius sub ea
sanguis coagulatus, haerens, pellit, hinc
ne sanguis. Locis dura mater prehendatur,
digito salivam madido leniter frictus, qui
si sanguis, si intra duram matrem non
colorabitur. si profundi recessus extra-
vasatum, depressum est, cerebrum enim
tibi non potest.

Extravasatum cito educatur Trepano,
alias guttae, febris, deliria, et can-
sabit. quod pure auribus, naribus, ore
procurrente sanantur acri, puri autem
si bonum, corruptum enim, licet eva-
cuetur, moriuntur, atrox enim jam est
cerebrum.

Vulnera Thoracis.

An vulnus in Cavum Thoracis penetra-
verit, nec ne, probe indagandum;

Connulli. vulnere candelam aculeam
applicant, & labijs vulnere diducit. 113.
agrum inficere iubent, siq̃ aer ex
cavo exiens flammam moueat, quid vul-
nus ad cavum penetrasse, est, cum
potuerit aer ingressus quippe. cavum,
vulnereq̃ per panniculum adijosum
egredi, vias exitui aeris denegari, sit
ignum, hoc certum non est. imo
exploratio per stilum ex ratione ducta
facit quidq̃. quare Vnde inde injec-
tio optima est, si enim redeat stilum
n̄ est vulnus usq̃ ad cavum, sed. vero
non, & ad cognoscere sit injecta, neq̃
in partibus. tumor ullus apparet.
propterea enim intra costas, & pannicu-
lum adijosum colligi, in vulnere obli-
quo, scilicet vulnere in cavum penetrasse.
neq̃ ullum malum metuendum ex Va-
infectione, sita enim multatū fronte
effluit & resorbetur, si quis in empyema-
te, & in hydrope pectoris resorbetur,
imò sanguis ex vulnere extravasatus
dumodo granosus, & tenuis sit. hictia
injectionis amara in Thorace pro delusione

Sentiantur in ore amara ob resorptionem.

In cavo Thoracis naturaliter nullus.
Hæst aer. Pulmo pleura semper est
contiguus, neq. concretus cum pleura
cum maceat semper subili. tenui liqui-
do pleura et pulmo ex exhalantibus
profluentes, nisi in peripneumonia
pleuritide, emphyemate. compressis exha-
lantibus, impeditoq. humidi tenuis fluxu
hinc fixo manente pulmone pleuraq.
accretio fit, si jam ego hos morbos
pneum. accretioq. fit pulmo pleuraq.
ut instrumentum vulnens in hoc
loco pulmonem ledere, neq. in cavum
peretrare, nescitur, si v. injecta ex-
citet suppuram, præsupuram arteriam
elabatur.

Contingere potest ut neq. v. c. sedus aditus
ad cavum pectoris, neq. stilo, neq. aëri,
qui cum non intraverit, exit etiam
nequit, flammarum candela movere.
vulnus tñ est usq. ad cavitatem,

pulmoz latus eruitur sanguinem in ¹¹⁵
cavum, id ob panniculam adiposam
foramen obturantem. Lues autem
omnis exulcoratio facit, respiratio
minus difficilis, sive ab aere, in
instrumento vulnerante, in cavum in-
gresso, sive sanguine extravasato,
certum signum vulnere ad cavum
facti.

Quandoq; vulnus alicui orificio sat
profundi dorsum tendens, lues ad
cavum non penetret, si bene cure-
tur, sit evasationem in cavo facere,
quos enim putrescentia sinu, fistulae
formans, costae et pleura eriofi in
cavum delabitur, empyema primum
producendo, pulmonem corrumpit, cum hec
hinc et morte. ulcus tale ob pus
putridum non curatur, lues enim ad
cicatricem producat, renovatur denuo
quia caro cum osse carioso ob sepa-
ratam, corosumq; periostium ejusq; vasa
concrevere amplius non potest.

Externa Italia vulnera optime cu-
 rantur bals. Pernu. ungu. digest. ex
 Therib. cum melle, vitell. ovorum etc.
 cum plum. alcoholi applicato, emplastro
 non nimis tenaci, foramine parvo,
 ut humoribus pateat exitus; superim-
 posito; Turunda cum lumentes vul-
 neris orificium dilatent, exitumq. hu-
 moribus precludant, non viderentur con-
 venire, interim tamen, cum impedi-
 ant concretionem orificii vulneris donec
 a fundo vulnus consolidatum sit,
 propius in usum trahi. Ligatio
 non sit nimis fortis, ne comprimatur
 vulnus; pure albo, inodoro, aequali
 fluente, levi compressione per ligatu-
 ram a fundo versus orificium, ut
 omne pur a fundo versus orificium
 promoveatur, ne in fundo remanens
 putrescent, fistulas cancel, tentes
 consolidatio. Regi opus est quantum
 vulneris aperire, ut pateat humoribus
 exitus.

Si vulnus ad cavum penetrauit pulmonum
 laesio, sanguis ore & ex vulnere finis
 quia aëris mixtus, evacuatur. aër rare
 factus intra tunicam cellulosa, eam
 elevans emphisema, seu tumorem totius
 ferè corporis flatulentum causat, tum
 ferè semper ad cavum usq; penetrauit
 vulnus.

Si aër cavum pectoris vulnerati intrat,
 pulmo hoc compressus expandi nequit,
 quare respiratio difficilis. At si foramen
 vulneris majus sit, ipsa rimâ glottidis
 plus aëris intrat per vulnus, qm rimam
 suffocatioq; sequitur, vis enim aëris
 premens ad extrâ, superat ingreßum
 aëris pulmonem expandentis, per rimam
 sin minus intrat per vulnus qm glottide
 respiratio quidem difficilis est, at in pulmo
 expanditur.

Extravasatio sanguinis impedit expansio-
 nem pulmonum, quo plus qd extravasati
 difficilior respiratio. Sanguis coagulatus in
 loco calido-humido facili putrescit,

plani cum fore. semper aer simul per vulnus
 cavum ingreditur. & si palmo ad bronchia
 luebat, aer inspiratus, cavum pectoris
 intrat; quare a purulento sanguine
 febris, inflammationes, dyspnœa cordis
 palpitationes, febris putride, lethargia, exulce-
 rationes, phlegmes, putridus et in sanguis
 ubique densus, resorbetur in sanum san-
 guinem eamque inguinat. Caveatur qd
 ne vulnus si si anxietas, spiritum san-
 guinis humosi, ob pulmonem lesum
 sanguinemq; aeri mistum, surgeat. & cohere-
 tur, consueatur, sine præcedente educatione
 sanguinis evasati & per dilatationem
 vulneris, & paracanthesi plani si
 vulnus sit in loco altiori, tum enim
 sanguis in diaphragmate evasatur per
 vulneris dilatationem educi non potest.

si statim aucto vulnere sanguis
 excreatur præcipue humilis, & astu-
 est, pulmonem lesum est; unde po-
 terit etiam extravasare in Thoracis.

cauonem nisi pulmo in loco vulnery pleura
accretus sit. si vero aliquot diebus a vul-
nere aliquot pulmonem eruentem apparet,
est epe, quod sanguis euasatus, mora calore
attenuatus, vasis pulmonum resorptus
sit, sic sepe erysima fuitis purulen-
tis sanatum est.

Signa extravasati sanguinis:

Orthopnea, quae est expansio pulmonis, diffi-
cilis ab obstaculo in thorace haerente, ut
creta, furere cogantur; hoc si illi quidem
obstaculum, sed an sanguis euasatus sit,
dubitatur, cum ab aëre in cauum per
vulnus admisso idem fiat. inter in-
terea, si euasatus sit sanguis, tum in
dorsum decubitus est comodior, pro enim
pondere sanguis illius tunc, in lesum latus
decubitus, fieri potest, in oppositum respiratio,
sed difficilissima, sanguis enim premittit medi-
astinum et pericardium diaphragmatis ten-
dine postea accretum: in plura creta
pondus in diaphragmate, sepe fluctuat,

120. non tamen semper, si enim sanguis multus,
sed & gravior, non fluctuat. postulat
nisi facies pallida, sudor frigidus, vix
observabilis, pulsus, hypothermia, sanguinem
ex magnis artibus & venis, tibi, emulore
in eam, indicant, non sequitur.

Si periculosissima dicta ex evasato sanguine
aperit symptomata, calor redit ad extrema,
pulsus fiat robustus, vires consent, signum
est vasa jam sepe constricta, ne amplius
hemorrhagiam continuare in eam,
Præter paracenthesi educatur sanguis. an
si sanguis evasatus, attenuatus, resorberi
non solet? cum sepe hydrope pectoris
empyemate, per D. sudorem alium, seu
itaeducta resorbita non aperi evaserunt
si quidam vulneratus, pondere in diaphragma
mate, dupi cum subito sanguinis, febri
torquebatur quod omnia. extravasationem
aere. testabantur, & ubi paracenthesi
statuebatur mixtus sanguinem, libe-
ratur, est. Cum autem non per
per sufficit, quare Paracenthesi dextra;

Et quidem quò citius, eò melius, ne sanguis
 evasatus putrescens resorbatur hecilitate in-
 dicat. Si in vulnus reida non oblique
 penetravit Thoracem versus diaphragma
 incumbat aq. vulneri, effluatq. fronte
 sanguis, nisi grumofus sit, longius digito
 remoueat a vulnere orificio grumofus
 injectionibus diluatur, purator conitis
 si abdomen lata fasciâ stringatur, atq.
 inficatus retineatur, sic enim pulmo de-
 latus sanguinem expulsum evasatum.
 quidam factu per fistulam, & syphonem
 fistula applicato sanguinem educunt.
 grumofus sanguis resolvitur injecl. v. a
 hyida cum melle. Ole. saponis veneto.
 si jam putrescens sit, juvant injectiones,
 ex. decort. Scord. rubi. marm. b. cum
 paucis aceto, et melle.

In paracentesi aq. pura p. 74 transp. si
 digitis a vertebis, ne muscoli saluolam
 bares, longissimi dorsales dantur, inter 2.
 et 3. & 3 et 4 costam pariam ab inferio-
 ribus numerando, sectio f. al. v. si costam
 inferiorem, ne vasa in margine costae

122. Superioris in interna superficie demones-
trae laedantur.

Putant quidam totum sanguinem simul
ex semel non educendum, id autem vnum
ipse videtur, in empyemate & hydrope
pectoris; ne subito ad semel humore
rueret sanguis in vasa pulmonum, à
longo morbo tabida, eaq; rumpere.
interim si aeger non ferret educationem
extravasati simul & semel, educatur
successive. Si pulmo aerebus sit pleu-
ra, providè digito separatur, sanguis
crassus injectionibus diluatur.

Aër qui per vulnus & paracanthesi
cavum ingressus est, educitur ita: vulnus
bene occludatur, aeger inspiratum aërem
retineat, ut expansione pulmonis, aër
vires pleuram & pulmonem contentus,
premiatur, subtilisq; aperto vulnere expri-
mat, idq; repetitum, donec omnis aër
educatur. in Empyemate. Hydrope
pectoris, cum successivè & per aërem educi
debeat, curanda vulnus paracanthesi.

factum, obstrictus, ne concreseat apertura. 123.

Vulnera Abdominis:

Abdominis vulnera v. lasso peritoneo penetrant in cavum v. lacerant externos musculos lacerant; penetrant ad cavum nostrum ex instrumento, si recta adactum est, stilo vel injectione, quoniam intestis, integris vulnera ad peritoneum usque producant hernias, ob resistam ablata a musculi peritoneorum pendente, quare hoc lacerato v. vulnere extruduntur intestinae. si vero vulnus sit obliquum v. ex alto in demissum, extravasatio suppuratur, acitior mox fistulae facit. Si capitaneis vulnere circa umbilicum oblique factum consolidatur, post 6 dies tumebat v. solebat abdominem, veniebat v. fovebat. cepit dolor, tumore vero aperto pus effluxit. febris hic fuit suppuratoria. quare eadem ne vulnus consolidetur, nisi bene mundatum, omnis man. evulsa.

124. Vultus nimis angulum, ac consuetus,
ne intestina extrudantur, ex eadem
ratione in abdominis vultibus. alius
similis laxa conservetur, clym. ne infla-
tum abdomen, v. exoneratio duram m. fo-
cum extrudat intestina, dietas s. d.
tenuis, ne abdomen turgeat, lypis, ster-
nutus compescantur, clamor, risus, vite-
tus, quies, injuranda.

Si vultus abdominis nulla febris et
symptomata sequantur, chylus, sangui-
bilis ex vulnere non effluat, neq. v.
injecta sanguinea rebeat, patet non
esse lesa viscera interna.

Aliter in cavum ingressus eodem modo edu-
citur, ut in Thoracis vultibus dictum,
op. t. idem intra panniculum adposi-
tare factus, emphysema facit.

Vultus consultum, si magnum sit, illinitur
balsam. Peruv.

Lepra interorum viscerum per vultus
despiciantur:

Dolor acutus, lesa enim sunt partes ne-
rosse, op. plexus nervi mesenterici.

periculosum est. Febris: quod & inflam^{125.}
mationis: & lesi intestini & plexus mesen-
terici signum. Horripilatio, calor, sitis,
anxietas, respiratio laboriosa, pulsus durus,
lingua sicca, inflammationem indicant
serē funestam. Sanguis coarctatus
ex arteriis lesis, & nigricans ex venis
quo magis vulnere effluit, maiora vasa
lesas denotat; si vasa lymphatica lesa
copiosus adest lymphæ fluxus.

Si ventriculus vulneratus, potus, & ci-
bus ex vulnere elabitur.

Si vomicia intestinalis, chylus effluit ex
vulnere.

Si ductus choledochus & duodenum, bilis
exit.

Si vesica fellea lesa, bilis in cavum ab-
dominis effunditur, putrescit, viscera
rodit, ex bilis defectu simul simpanitis;
alvus adstricta, dolores, mors.

Si vulnerata pars suppuratur, pus
dein effluit. quod ex vulnere recenti
pus fluit, ex vomicia præexistente vulne-
rata.

126. Si vesicae & ureteres lēsi, & vulnere
elabitur.

Si Crassa intestina lēsa, Stercora
exerunt.

Pallor, sudor frigidus, inquietudo
animi, deliquia, gressus defectus;
& is intermittens, haemorrhagiam
internam ex lēsis vasis majoribus
inducant, licet ex vulnere nil effluat.
Cum sanguis in cavum effundatur,
deficit pressio in cor unde mori.

dicta signa una cum acerbissimo
dolore etiam adsunt si nervosissimi
graves sint lēsi, ut ventriculus,
hepar quoad externam membranam
vulnere simul profundo, intestina,
mesenterium ac. perq. lethale est.

Sanguis ex toto abdomine fluid
in venam Porta, cujus fluxus in
vatus diaphragmate, masculis
abdominis; ut jam lēso diaphrag-
mate & masculis abdominis a phre-
ationem adiutorem, sanguinem

29.
cumulati in visceribus abdominis intesti-
nis, quare abdominis periculosa vulnera!
Sanguis in cavum abdominis clapsus
vasis tuesis, putrefuit illico & resorbatur.
putridus Lethicam inducit.

Si intestina vulnerata quidem, sed
parvo foramine, ut contenta liquida
parva copia elabi possint in cavum
abdominis, sibi relinquenda, sponte
enim consolidari possunt, h. m. mania
cus sibi vulnera influxit in abdomen,
et post mortem cicatrices observate sunt
in intestinis. Si vero magna sint vul-
nera, tum non ex filo serico, pendulo
extra vulnus, labia vulnerati intestini
conferantur, et licet periculosum sit inte-
stina consuere, tamen certe morti in-
certum remedium opponendum,
ex quo multi evasere.

Intestina prolapsa ex vulnere, si
adhuc madida sint, et calida, solida
enim sunt in statu naturali reponen-
da; si vero jam sicca sint et frigida,

128. *Soveantur intestinis, omento aëlium,
calidis recentibus mactatorum & scaldis
cum lacte ex o^o blando & decort. herb.
emoll. in lacte & v. quare in ileo her-
neis incarceratis tantum ab his loquar.
Cels. si intestina livida, frigida, nig-
ra, sine sensu & medicina inanis.*

*Si intestinum per parvam vulnere
aperturam elabatur, a labijs vulneris
incaeratur, inflammatur, flatibus tumet
ut id in herneis incaeratis totis ob-
seruare licet, tum dictis fomen. tr. cal-
dis peragendum per aliquot horas, ten-
denda repositis, si vero flatibus tu-
met ut reduci nequeat, ac tunc inde
pertrahendum, ut flatibus exilis
pateat, si res id juvet, vulnus cultro
dilatabitur, intestinum reponatur, vulnus
conspuatur, Cels. Peruv. ibinatur, ligetur.*

*Intestinum gelane dissolutum & extra
vulnus gangrenosum pendens, non est
introducendum, ne datus gangrenosus,
ibi separatus, in cauum abdominis*

129.
cadat, sanas intestina, rodat, & gangre-
na ulterius progred. sed extremitas
intestini superior vulnere aspuenda, ma-
nebit, tota vita, annis artificialis,
extremum vero inferius filo ligetur,
ne contenta ibi liquidum elabantur in
abdomen, erit sic inutile amplius.
extremum superioris intestini monstrat
motus peristalticus, expulsiq; liquidi
inferius, immo extremum non movetur,
neq; quidq; liquidum exprimit. pars
gangrenata corrupta, absindatur. id
equè in hernia observetur, si gangrena
corruptum sit intestinum.

Si vñ recta intestinum divisum sit,
neq; adhuc frigidum, gangrenosum, p[er]
consui, & reprimi, solet enim fronte
consolidari, licet in parte consuta an-
gustior maneat cavitas, unde dicta
sit emolliens, crassa vitetur, ne cadatur
angustior cavitas.

Omentum, si adhuc humido-calidum
coloris n[atu]ralis, reprimatur, ab eante pro-
trudis, si vulnus angustum, dilatetur,

130. ne quis in repositione tenera, vascula
rupta, compressa, inflamentur, gangre
nenturq.

si sit frigidum, lividum, nigrum, gan
grenosum, filo in sana parte lige
tur, pars corrupta absindatur.

si vero tantum siccum, subfrigidum,
sublividum, comentetur, redenteq.
calore, rubore, reponatur, si enim
gangrenosum reponeretur, & gangre
na serperet, & tabes gangrenosus
religuae sanae alluens corrumperet,
& resorbatur febris canfaret. quare
optimum est filo in sana parte ligare
absindere corruptum, filo extra vul
nus pendente.

Venesectio longa, repetitaq. fiat in
abdominis vulneribus, nil enim pluri
metuitur, qm inflammatio sequens
ex suis doloribus gangrenat.

Clysmata, si craspe intestina lesa
noxi, in eorum enim abdominis
elabuntur. in lésione venarum
vero necessariae, ne aeger crasposus,

138.
duras, deponendo vim infra vulnus,
quare alios fluida conservanda.
Dieta sit tenuis, ex gustul. carminum
cum sacro citri, & c. panco vino, decod.
Hord. aven. omnia duras foveat pro-
ducuntia vitentur; corporis quies im-
petanda. Aliter si quasi sedens. vulnus
seruetur in situ delivion, ut humoribus
patent exitus, ne in cavum abdominis
cadant, sepius accumulenter. Mani-
cus intra abdomen vulneravit, se-
cuta febris valida, tensio abdominis,
respiratio difficilis, dolens, nausea, vom-
itus, diarrhoea, & hic reprobata vendes-
ione, & Dieta tenui, in convalescit.

Contusio.

Est solutio continui instrumento duro,
obtusio, non acuto facta, unde febris
non in uno puncto, sed sepi per longum
tractum contemnat, humores effundun-
tur, moraq; stagnantes corrumpuntur,
sic ab humore sanguineo ex minoribus
vasis effuso Echinosis fit, si vero

132. *maiora ledantur vasa, effusus inter
cutem, et panniculum adiposum sanguis
colligatur, Aneurisma spirituum dilatus,
ab effuso sanguine vasa premente, et cir-
cutum impudente, inflammatio gangre-
nae, seque oritur in contusione. Si pu-
rescat humor effusus, ulcus oritur, v-
si ossa simul rodantur, Caries. in glan-
dulis vero. Scirrhus, cancer a contusione.*

*Seque a contusione vasa ad os pro nu-
tritione ossium tendentia, franguntur
medulla ossium corrumpitur, rancescit
ossa rari, unde caries, cephalum
destructis vasculis ossis nutritio, et sup-
a pluri reductio.*

*Musculus, cujus quolibet fibra mem-
brana cellulosa involvitur, constat
innumeris arteriis, venis, et nervis.
Contusus, seque inflammatus, suppuratus,
gangrenatus, paralyti, convulsi-
one afficitur, si nervus contundatur,
aperit actio musculi.*

*A valida contusione interna
viscera lodi, populus, puta crebra,
hepar, lienem &c. vasa rumpi, et*

Sanguis extravasari. Sic saepe ex contusione Hypochondrii dextri, icterus, inflammatio ulcus hepatis cum hæmorrhæa. Lumborum contusionem, mictus cruentus ruptis vasibus non raro sequitur, siq. trombus sanguinis ureteri impræditur. Et intercipiat, sequitur dolor renum, inflammatio, Catarrhus, necnon Elæcopus præsentem. ex contusione ventriculi, vomitus cruentus, obitus, inflammatio, suppuratio, ulcus, cancer. ex contusione pectoris, pectus cruentum, phthisis. ex contusione valida in Hypochondrio dextro post casum ex alto, vidi post mortem, hepatis fissuram.

In omni contusione adeo dolor, nisi valida, magnaq. sit contusio, extravasatio, vasorum destructio, tum dolor est obtusus, et stupor, et gravitas sensus, quia nervi simul contusi sunt, et ab extravasato sanguine compressi. in valida contusione color est plumbeus, lividus,

134 nigrescens. in exigua contusione color
ruber, qui post horas aliquot livescit, et
nigrescit. neq[ue] statim terreat nigrescens
color, si enim gangrena p[er]gum, bubula
ab elevata epidermide, frigoris partem
adesse debet. si contusio resoluti incipit,
color plumbeus mutatur sensim in rub-
rum, circa marginem vero flavescens, et
viridescens apparet, quia resoluti incipit
sanguis in serum, quod dein resorbetur,
si ex omni parte influxus, refluxusq[ue]
impeditur, gangrena sequitur conta-
sionem.

Color pallidus faciei, debilitas, syncope
sudor frigidus, pulsus decessens, vix
observabilis, hæmorrhagia interna, ex
contusione v.g. ad hypochondria de-
signum.

Eadem signa observari in viro, si
dum hesitante cum emaciatione corporis
et pulmonum vomica; Insuper repenti-
a parte, accedant lypothymia, debi-
litas ingens, pulsus vix observabilis,
sudor frigidus, luedq[ue] respiratio difficilis.

non fuerit, brevi obit; videtur internè 135.
vomica rupta fuisse, vasq; majus cros-
simum erumpere ad eavum.

Contusum & resolutione & suppuratione
soluitur, siue externi, siue interni sit;

Resolutio fit, dum sanguis attenuatur,
ut resorberi possit, hæc cura optima
sub suppuratione enim multum substans
amittitur. resolvitur frictionibus; si

valida contusione venesectioe, quæ, ut
vasis depletis melius resorbeat, evasa-
tum inflammacq; præcedatur, purgati-
cia utilia sunt. Externa, Tomenta

ex V cum vino, Oleo marino, aucto & V
sana c. aucto. decort. Scord. absynth. hyssopi.
in vino & V aucto semper calida.

Emplastro arom. c. gumat. in aucto solut.
sapo venet. Friction. calida, si desit
inflammac, dolor, levis tr. fit, ut tantum
vene depleantur, non comprimanturq;
arterie. internè bene diluentia resolu-
decort. Cyri. Thebæm arrida, Scord. &
f. febri; urget, decort. hord. aven. c. Olio d.
Cargæ copia, tr. frigidi, qm calidi.

126. Non in omni contusione hæc necessaria
sunt, levis enim solis resolo. fomentum cadit,
gravior vero requirit venæsect. si non
remittat inflam. dolor, tumor, etiam
repetitam, item purgati.

Vitæ sit tenuis ex pueris, a pueris
deior. hord. aven. corpus enim debile
non fert vitæ largam.

si nimis valida sit contusio, et extra
vasa, ut inflam. gangræna imineat
locus lancetta aperitur, v. scarificetur
ut ita sanguinis evasato exitus pro-
curetur.

si valida sit loci contusio inflam.atio
raro suppuras sequitur, communiter in
gangranam mutatur, quare venæsect.
repetita, externa fomenta in usu sint.

si nullus sensus, calor in contusa
parte, lues profunde scarificetur, odor
cadaverosus, gangræna adest, quare pars
exstirpetur, relin. si simul ossa sint con-
tusa, ut pedes, manus, prius tamen
fomentis ex hord. mta, salo. absque. in
Lactis c. Ol. cortis, et scarificationibus.
profundis tentetur, interdictis gargarose

prohibitio; anteqm. pro. amputetur. 137.

Inveni tota manus confusa quercal,
dolor ante ingens evanescerebat in corpore,
circa cubitum agebatur, manus erat
pallida, frigida, a digitis. cutis secedebat,
scarificationibus profundis nullis. dolor
sentiebatur, applicato Vcum Ole, elungo.
egyptiac. calide, superimposito Cataplas.
ex farina fabarum cum herb. aromaticis.
in vino coctis, redierat calor, et sensus ad
ad corpus solum, tota manu frigida et
sine sensu manente, quae in scarifi-
cationibus profundis, et oco theriac. insp.
sanabatur.

Ossa Fracta

Ossium continui solutio a causas violenta
externa, fractura audit, sepe in os
sinditur, fissuraq. vocatur; Fracturae
sape vulnus, contusio, inflammatio, ulcus,
caries ossis, ut in Scorbuticis, venericis,
complicatur. Frangitur v. os unum v.
duo. humeri, ul. radius, et ulna, crur.
et fibula.

Fractio osse a sepal actio musculi quicquid
 inferebatur; sepi musculi a sepiuas pun-
 guntur, periostium, vasas minima
 nutritioni osse intervenientia, sepiemajora
 rumpuntur, unde hemorrhagia osse
 caries, non raro medulla osse destruitur
 committitur, quare quidam inflammatio,
 suppuratio, gangrena sequuntur fracturas.

Sifura, precipue in osse tibiae, tibi-
 eum enim est ab aliis, notatur, si
 dolor profundus, ab extravasatione
 humorum ruptis ob sifuram, minimis
 vasculis, unde sequitur extravasati com-
 ruptio, dolor incumbens, primum in-
 flammatio, suppuratio. precipue in dolore
 diuturnus, profundus, urget et partes
 externa osse incumbentes secundum
 sifuram longitudinem attolluntur
 tumensq; inflammata, ruptis tumore
 pus effluit.

Curatio sifurae ambigua, quare
 plurimum accidentibus providendum,
 ut contusioni, inflammationi de. par-

Si inflammatio tumor fracturae iungantur,
curantur prius. in ventris. Storbution.
phlegmici. vix fracturae curantur & saltem
difficilime. Curatio.

Ceterum os reponatur in situm naturalem.
2do. primetur fasciis, penis, ferulis, ut
imobile conservetur. 3to. ad calli
generandam ars nil contribuit, sola naturae
opra sibi unit. vultus sit lenis vide
curam vulnenum.

Inflamatio, dolor, tumor in loco fracto
prius tollenda, quare valida venesectio
etiam repetita, foment. Cataplasmata
int. resolv. antiseptica, tempera
di. conducunt. si enim sub inflammate
tentaretur repositio, gangraena sequeretur.
si t^o, facti facienda, imminet gangraena
curandus ei, si subactur excipiat, extir-
pato remedium ultimum.

Si sepius ex fragmentis ossea malis
exacerband, sepi^{us} discipris integumentis
& vulnere aduri debent, ne t^o laetitia
periclitio, vi avellantur, cave.

140. Si repertio felix sit, membrum laesum
cum sano comparando, simile erit
in longitudine sano, dolor erat, nisi
levis sit in contusione, si haec fractura
complicatur.

Fasciae non sunt nimis strictae, ne
inflammatio sequatur, si haec strictius appli-
catis dolor sequatur remittantur. hic
in membro infra fascias tumor molli;
venarum fasciis compressis arguit, si vero
super fascias tumor, et dolor, arterias
compressas scito, relaxande quoque, ne inflam-
matio sequatur.

Luxationes.

Luxatio est elapsus opis ex proprio articulo,
cum motus impotentia, si vero totaliter
non elabatur, subluxatio dicitur.

oritur à causa externa violenta, &
etiam interna, ut mucus articulorum
flexibilitati articuli inserviente, coagulato
ut podagricis artibus, qui mucus ita
concretus articulum extendit.

Luxationem tumor, dolor, inflammatio

249.

gangrana sepe sequitur, & stupor nervi
compressio, edema à lymphæ in panni-
culo adiposo stagnante. Convulsio ob
dolorem summum, ankylosi rigidi-
satis ligamentis, p[er]t[ur]is marasmus, si
arteriæ, & venæ comprimantur; cum
os luxatum capsam ligamentosam
partim extendat, partim musculos divi-
vasa comprimat, nervos tendit, &
p[er] hoc dolorem, tumorem, inflammationem, con-
vulsionem, gangranam sepe sequi debere.

In diu durante luxatione magnus
fit ad articulum humoris gelatinosi
affluxus, qui p[er] se coagulatur, quare
difficilis est deinceps repositio.

si inflammatio adeest, prius resolvenda,
ne sub repositione fracto membro,
gangrana, convulsio sequatur.

Curatio

Extensione facta induitur in articu-
lum os luxatum, statim, si bene
intusum sit, dolor v. multum minuitur,

142. & cepat. 2do repositum in quiete con-
servetur. 3tio inflammatione ablata, ne
anaglosis sequatur, prouidenter movea-
tur articulus, & fruetur frequenter,
possent enim quiete ligamenta riges-
cere & articulus concrepere. si opus
prometur articulus ligaturâ, liga-
mentis laxata & plani impia, ob
luxationis violentiam, V. aromat.
cum vino roborentur.

Inflammatio.

Ep sanguinis rubri arteriosus in minimis
vasculis stagnantis attritus, ob id tergo
prementem sanguinem, febre autum.
Oritur a mollecula rubra majori, quæ æquè
compressa est, in arteria sine stagnante,
nâlitur enim unus tantum globulus, et
hic cum difficultate finem arterie
in venam terminatâ penetrat; novus
a tergo prementis urgebat mollecula in vasis
angustis, sub omni cordis, et arterie

143.

quiescit plus, cessante altero momento, vel
su arteria, proprio elatze vas obstru-
tum stringitur, molleculas in latorem
diametrum reprimuntur, coeunt ergo
molleculae istae et redire cum magno
alioquin, et febre, sunt in ala vesper-
tilionis observavit Levenchof.

Jam inflammatio haec in vase proprio
arterioso in venam terminato, & laterali
seroso, quo alieno. foris et vas lymphaticum
cum, immo subtilius adhuc potest ingredi
errore loci molleculas sanguinis rubras,
ut patet in ophthalmia, ubi subtilia
vascula lymphatica in adnata inflan-
mantur, immo subtiliora adhuc vascula
in cornea.

In omni corporis parte ad sunt vasa
arteriosa, et venosa, ut in membranis
arteriarum, venarum, membranis nervorum,
tendinibus, quae omnia per injectionem
tota rubent, in glandulis, quae praesent
meri vasorum convolutorum glomeris, sive

144. cavi folliculi pro emissaria collectum
cavi suis humorum eructantes, qui a
vasculis innumeris membranam horum
folliculorum preceptantibus in cavum
secedunt. Osa quidem vasi sangui-
feris in superficie, medulla ubi. Siphoe
in interiori in medulla. in cartilagi-
nibus, viscerum membranis plurima
reperiuntur. membrana cellulosa,
quae ubiq. invenitur, ex pro varietate
modi contentae varia sortitur nomina,
sienim adipem continet igne fusilem,
adiposa, si mam frontis diffluentem,
pinguedinosa, ubi cellulae tam par-
vae, ut quinque contentum oculos fugiat,
ut in fronte, dorso manus &c. cellulosa
dicitur, quae utroque eadem omnes mus-
culos, tendines, in quolibet musculo
fibram investit, communis vocatur, vasi
constat innumeris o. pro lubricandis
fibris muscularibus secedentibus. quae
in illa ubiq. contingere inflammas,

145.

et maxime in cellulosa, ubi plurima
vasa nautica in cellulas o' o' pum eructant
quae ibi facile suppuratio, gangrenae,
rari resolu, unde sepius succit cellulosa
illepsi consensu gangrenata.

Arteria ex lato in angustum tendit,
in toto suo tractu per lateralia vasa ligi-
dum varium pro usu publico secernens;
refluuntq sanguinem venis tradens;
in loco determinationis in venam videtur
esse vix cylindricum, neq proprie ad
arteriam neq venam spectans, in quo
conspicitur haere mollecula sanguinis
stagnans, cum nautica unda tantum,
cum quadam adhuc difficultate, per-
transit. Ad idem, si diameter vasis
ligis ultimi angustetur & mollecula
crassior sit, inflammationem fieri debere.

Angustatur vas, si prematur a quocumque
humore contundatur, erodatur, crispetur,
sic a vesicatoriis quidam, combustionibus, inflammationibus.

146. Si dissindatur, propriae elasticitate strin-
gatur, ut in tui vulnere, qd sequitur levis
testis sic inflammatio; calore crispatur
vas ut ardentibus, lypticis. si pungatur
sic funis, aciculae carni infixae prout
inflammationem. si ligatura ardeat, liga-
tura enim primo venas ardet, ut videtur
in venesectione, si fortius stringatur
comprimis et arterias, quare, si ligatur
vas stricte nimis fit, ut solet in haemorrhoidibus
hujus nimis impetui fieri solet, in
flammationem gangraenam causat. acris
ingestas, venenas deglutitae exl. appli-
catae vasa constringunt, inflammationem
ventriculi, intestinorum producunt. Si
sepe in chydropsi a fere acris pedum
erysipelas oritur. Si sanguis acido, acris
infusus, in cute scabiei, pustulae, ulcus
cuius producuntur, ob inflammationem glan-
dularum sebacearum seu cutanearum.
in variolis primo glandulae cutis inflama-
ntur, dein suppurantur; in morbilis ep

149.

inflammatione sine suppuratione, formationi enim
decidunt. In calore, etiam stringuntur
vasa, quare subactis incantibus, frigido
aeri corpus exponentes pleuritide corri-
piuntur. Frictione nimia, sanguis in
vasa lateralibus enim pellitur, unde a
frictione rubor partibus; in hydrope
frigido corpore febris frictionibus exi-
tori 28, acceleratur enim motus sangui-
nis venosi. 0° aeri vasa stringuntur
sic 0° rariendum deglutitum sanies
inflammatur, persistit enim oleosa aeri
et moria parti adheret.

Molleculas majores, huiusmodi naves
diametri coarctatos, inflammationis causa
sape est. efficitur crassior:
motu nimio. actione enim vasorum
majori sanguinis globuli constringun-
tur, plus, cum arteria ex lato in an-
gustum tendat, in quibus angustis
lateralibus plus comprimitur, accedit

148. aucto motu secretionis agrioris fieri
pore solutio. sanguis subtilissimo
aqueo crassescere debet, item calor
motus nimis comes sanguinem simul
condensat. sic in acutis respiratio
difficilis, deliria, crassus enim sanguis
nequit transire. hominum viscerum
vasa.

Sudore nimio: crassissima pars san-
guinis sunt globuli rubri, quibus
tenuiores globuli proci, ne rubri glo-
buli concrecant, interponuntur, tenu-
ior jam parte sudore diffusa, ne-
cessitas est globulos rubros coniungi;
sic in phthysia, dum sudore collipa-
tivo diffundunt, pustulae cutanea, ab
inextinguibili sanguine crasso herente in
acutis; quare etiam sudores in acutis
inhiberi solent.

Quia saliva nimia: nicotianam
fumantes minimam crassiori gaudent
sanguine, multum enim saliva,

149.
que tamen ipso sero tenuior est ad
ignem enim non concrevit, exsunt,
quod orbatus sanguis subhi. Aquoso
crasset, seque in obstructions. Ab
dominis. utinam incidunt. nec
obstat multum saliva fluere in
venenis, a globis enim globuli sub-
hi resolvuntur in serum, hi in lym-
pham.

Diarrhoea nimia, dysenteria: sic
sepe dysenteria, peritphneumonia,
angina lethali succedit, subtrahit
per alvum liquor aquoso, quod illu-
itur, solviturque molleculas coactas.
Huc referuntur coagulamenta, ut
frigida in sudore lausta, tum vasa
frigendo tam sanguinem condensando,
unde toties, levibus peritphneumonia.
quod crassius quod sanguis periculosus
inflammas, ut in rufis.

Inflammas enim loci fit, si sanguis
vasa serosa lymphatica intret, ut fit in
ophthalmia, ubi adnata mber.

150. Sicut varia sunt vasa in corpore
ut sanguinea, serosa, lymphatica, ita
in omnibus his inflammatio fieri potest,
et in vase a proprio humore, et alieno
errore loci. Sanguis proprius vas
obstruere inflammationem facit vasi
proprii, si profum ingreditur, vasa
alium. Serum crassius, et obstruit vas
proprium et lymphaticum, inflammationem
facit et vasorum serosorum et lymphaticorum.
Sic vasa lymphatica
inflammationem propriam et a lymphis et
sero, quod humore crassiori alieno.

Sanguis tamen potest ingredi etiam vasa
lymphatica, potest in ophthalmia, ubi cadit
et tunc rubet, cuius vasa lymphatica videntur
unde diversitas inflammationis, erysipelati,
olemati, etc.

Phlegmone, est inflammatio a sanguine
stagnante in sinibus articularibus et
lateralibus, serosis, errore loci et etiam
lymphaticis errore loci, unde vera

phlegmone potissimum haret in par-
culo adiposo. 151.

Erysipelas, ubi primum nascitur flavescens / quare veteri erysipelas a bile derivabant videtur flavescimus quod cum admixtis, hinc panis, ruboris globulis in integumentis externis stagnat, erysipelas dicitur, estq coloris ex rubro flavescens. phlegmone in membrana adiposa haret potissimum, cum transire majori ob distensibilem membranam, erysipelas in integumentis externis, cum minori humore, sepius lateferre ad internas viscera membranas depositum, facit lymphaticam, gelivam hanc erysipelatofam ai. pot. tñ erysipelas degenerare in phlegmonem dilatatis vasis rubrum admittentibus, malum usq ad cellulofam propagatis, Lm suppuralem devenire. hñ erysipelas pro vñle, Erysipelas-Phlegmonis.

152. Si phlegmone, Phlegmone-Erysipelatodes
audis. Erysipelatis tri causas est,
serum acre, seque constitutum, biliosum
Hum, sic in Scorbuticis, Hydrogicis
a sero & acri, putrido, erysipelas, in
acutis seque erysipelas malignum,
cum sero acri rubri globuli admixti
sint, patet bonum esse, si post exoto
flavescat, solvuntur enim globuli rubri
in serum.

Adema olim dicebatur tumor molli
adens, digitis, foveas relinquens ab
vapore phlegmate, quod in adultis
panniculi adipsi stagnante. hui
autem agitur de Ademate calido
qui est tumor dolens, callens, non ruber
sed primum flavescent, inde perit
albus. Hec in vasis lymphaticis sero
obstructis unde color flavescent, & a lym
pha crassa lymphatica vasa obstruente,
unde color albus, calidus, dolens, &
soli etiam vocari Adema-erysipelatosum,

153.
in facie, et capite frequenter observatur,
et rosa bullata dicitur.

Sicculus est humor renitens; durus, qui
confirmatus, neq. resolvitur, neq. suppuratur;
unde patet quod periculosa sit inflammatio in
vicinia siccitatis, melius enim curari
incutitur.

In inflammacione a tergo urgetur molle-
tas obstruens, unde major obstructio, ca-
lor ab attritu, humor ruber a sanguine
inmixto, durus, integros enim inter
globulos rubros liquidum resolvitur et
avolat, unde globuli rubri in gelatibus
punctis se tangunt vasis inmixti, quo
modo major infarctus, major humor, rubor,
durius, et a distensione nervorum, dolor.
cumque per obstructa vasa sanguis transire
nequeat, per lateralia majori festus
clementia, quare calor, contigua vasa
comprimuntur, unde major obstructio, in
parte superiore arteriarum observatur,
febris, calor, sitis urgent, jam tunc signa

154. in asensu adhuc observatur, nam si
inflammatio ad statum juveniatur, tam
incipit disponi v. in alios morbos v.
in sanitatem v. mortem. Tunc sympto-
mata dicta mutantur, ut si tendat
in gangrenam, rubedo, sensus dolor,
durius minuitur, et apertus, adest
serpens, hebes, color pallidus, cinereus.
flacciditas, prostris, fusitas, pustulae in ore
plene, a solutione vasculorum cutis
cum cuticula.

Omnis jam inflammatio solvitur v.
suppuratur, v. circumscribitur gangrena
tunc.

Resolvitur, cum mollemia ex aspe-
coadunata solvatur, ut quia sunt
transitum per arteriarum fines in venas
v. si vasa relaxata transmittant molle-
mentum v. si mollemia laxetur in vase
latente. prope propria elasticitate vasi
in vas arteriosum retrogimatur.

Signa possibilis resolutionis:

155.

Si sanguis blandus, acrimonia enim infertur, ob altitum, acri evoluta vasa minima rumpuntur, eraduntur, humores effunduntur, putrescunt, sic in scorbuticis, et levis inflammatione in ulcera degenerant.

motus febrilis febrilis, si enim nimis sit, ut vasa minima extendi, rumpi, et humores effundi debere, resolutio enim sit sine rptione vasorum.

Sanguis non nimis coactus, si febris valde infima in pleuritide, et inflammatione hominis per 12 & 24 horas durans, ita mollescat, coadunat, liquidum est, is exprimit, in peritonaeum obstructionem facit, ut de resolutione merito desperetur. quod in similibus morbis initio sudor largus, diarrhoea, periculosa, quia sero sanguis fiolitur, et sanguis crasse sit. idem Hipp. in acuto initio alvi fluxus coactus, sudor, et multa malum.

156. Si mollescent in vasis ita haerent, ut
neq. solvi, neq. in vasa majora regredi
possint, suppurationis inflammatio; hinc vasa
obstructa quasi absconduntur, & una
cum sanguine in pulchram albam
homogeneam mutantur, & a vivis se
parantur, fitq. id vi vitae sanguinem
ad vasa obstructa pellentis; vascula
hinc arteriosa, serosa, & lymphatica sub
tilissima, absque, cum humoribus effu
sis, in loco calido-humido mutantur
in pulchram albam, quae pus vocatur;
in guttulis totus seque pulmo hoc modo
consumitur; pus hoc albam esse debet
agile, crassiusculum, non foetidum, si
enim sit foetidum, sanguinolentum,
colorisq. vari, malum.

Signa futurae Suppurationis:

Si sanguis blandus, ac, enim vasa non
solvetur sed potius erodere.
motus febrilis moderati auctus; in resolu
tione debet esse motus sedatus, in gangrena
nimis, in suppuratione vero nec sedatus,

nec tam velox, ut in gangrena, aff. mode-
 ratè auctus. quare dolor, tumor, pulsus,
 febris, calor sub suppuratione continuo au-
 gentur incrementis, prout verò facto cessant
 omnia, quia vasa sunt soluta, abscessa,
 et una cum materia in quilitatem mutata.
 Suppuratio in partibus membranosis homini-
 bus, latrones, fulgentes sine ordine recurrentes
 habet comites.

Si influxus liquoris per arterias, reflexus
 per venas tollatur totaliter, motusque in parte
 ruptis subito vasculis, quæ in suppuratione
 sensim non subito rumpuntur, omnino
 suffocatus, prout emoriatur, Gangrena
 vocatur.

Signa future Gangrenæ.

Si humor acris, hic acrimoniae sive acida sordida
 sive alcalina cuti applicata, eadem gata
 granant, escharas faciunt, si gingivæ
 in scorbutto putrido, ulcers in cancribus,
 gangrenantur cum intolerabili foetore.
 Motus subito auctus. sedatur motus.

resolutioni favebat, citatior suppurationi;
 sed valde vehemens tanta vi agit ut ob
 fructos finis, ut eos subito rumpat non
 vero sepius separe, postquam ita obuiat
 ut omnino eroriatur, vitas parietibus
 totaliter vasis, nervis destruchis; quibus
 veloci, et respiratio, sumus dolor, et calor
 in parte affata, tantum motum dicunt,
 si quo acrimonia his paratur, validissimas
 febres adfit, periculum est gangrenae.

Sanguis crassus, vasa rigida, diffinitur
 enim coacta mollantia solvantur, quae
 robustis, laboriosis inflammatis periculosa.

Tumor loci inflammati subitissime in
 crescit, rubedo summa in purpuream ver
 gens, calor noens, dolor magnus, univers
 ars continuo, quibus celerissimis, respiratio
 anhelosa, brevi gangrenam dicunt si
 jam his febres validae, sanguis crassus,
 vasa rigida, acrimonia sanguinis sum
 mantur subito rumpentur omnia vasa,
 quae affata obnecetur, suffocabitur, dum

159.
Hæc sunt alia observanda phenomena,
quæ docent gangrenam jam idesse, epide-
mis enim, nam effusi super vasa hu-
mo- res in loco calido putrescent atque sine
cebit à cute, et in bullas attollitur ichore
subrubello, in peiori statu, ichore denique fla-
vo, gelatos; rubedo splendens mutatur
in colorem cinereum, pallidum, fusum,
nigrum tandem quod pressimum est, dum
omnia inflammationis phenomena quies-
cunt, abolentur, cum non amplius ve-
gentur liquorum in vasa obstructa, rup-
ta enim sunt, humores effusi, calor,
dolor cessat, quare subita doloris ac-
symptomatum cessatio sine crisi prægressa,
pressima. Hæc signa in externa inflam-
matione facile gangrenam designant,
ad gangrenam in interno noscitur difficili-
us, subita tamen doloris, et acsymptomatum
cessatio, quæ subito anteangebatur, est
serè signum gangrenæ pathognomium;

160. sic in pleuritide, intestinorum ventri-
culi inflammatio subita, doloris, postea
mesis concitatus, depresso, sine ulla crisi,
gangrenam dicit.

Mortua, ex gangrenatae parti vicina
loca, vitalibus humoribus adhuc sunt
peruia, sed in confinio mortui & vivi
obstaculum nascitur humoribus, hinc pulsus
cum, ex mortuam partem penetrare, &
circulari nequeant, unde in illo confinio
vivo novae quasi nascitur inflammatio,
quae suppurata, perioratur mortuam
gangrenosam a vivo, & prosequitur gan-
greneae vitali humorum motu suffoca-
to in contiguas partes. quare quidam
credebant, non adesse gangrenam, quia
dolor aliquis adhuc sequebatur in parte
affecta, hinc in parte gangrenosa nullus
fuit, ad in partibus, gangrenae vicinis
vivi inflammatis; Verum autem est,
si in vicinia gangrenosae partis, rubor,
dolor, calor, sensus, inflammatio nascatur,

novimus enim tunc vitam superstitem 168.
moliri separacem gangrenosam a vivo,
modo non tam valida sit inflammatio con-
finitum, quod dicitur in gangrenam mu-
tari posse, quare futuratur venasecti-
one, cord. Peru. &c.

In loco gangrenoso quiescit humorum,
qui in loco calido-humido putrescentes
resumunt, reliqua destrunt. Si vero calor
ingens dissipet humidum, pars gangre-
nosa atrescit, sic sepe a decubitu in
acutis, or. corcygis & lacrum gangrenatur,
adestque sicca, arida, nigra macula, mille
rosarum solov cum aceto mungenda.

Actu frigida potentia inflammationes
mutant in gangrenam, quod vitentur, nisi
certo conspectu sanguinem, valium humo-
rem vasa aliena ingressum, ut in
erysipellate, ademathe calido, ophthalmia,
angina &c. initio huius fluxionis appli-
centur frigida, ut vasa contracta regrediantur

162. ingressum alieni humoris. hoc adstrin-
gentia, purgantia, acia, emplastrea nos-
cotica, quae solum obtundendo, sine
dolo fluxionem augeri faciunt, huius
et spiritibus resistent, quae incantati
applicata inflammationem in gangraenam
mutant. posunt hi quondam, huius
initio fluxionis in angina, gorgorisma
ex aucto, adstringentibus ut dicitur. fleo:
ros. torment. in ophthalmia initio &
ros. & frigida prodest. in ophthalmia
vero videtur similia.

Gangraena incipit in panniculo adi-
posito in mente in externis inflammatio-
nibus, cum hic sine sensu, dolore enim
est, secari possit, crederentur omnia
fractata esse, interim sepe subjeti-
musculi vivi sunt, posunt hi et illi
usque ad os. huius enim utroque fractus
ob compressionem panniculi, serpentes
gangraena, sphacellari, et totaliter
emori.

163

Scirrhus ex inflammacoe oritur, si ma-
iuriata liquoris dissipato induratus;
non potest tñ ex quamvis inflamacoe
ubi enim magnus est appulsus sanguinis
in vasa inflamata, & in iis vasis haeret
inflammas, quare necessario fluere debet
sanguis, tum & inflammas resolvitur &
ruptis perfim vasis suppuratur, & gon-
glenatur. quare maxime locus in-
flamatus in Scirrhum mutatur, si
haeret in locis glandulosis, quarum emif-
sariis obstructis, & compressis, nil secreti
excerni potest, quod insipissatum glandu-
larum cavas & vasculares compagem
replet, cum humorum impetus nequeat
dilatatis agere. in nam injuriam
hoc liquoris dissipato indurabitur. id
quod in mamis inflamatis, hoc enim sepe
sum in ductibus galactophoris. libens
coagulari incipit, tenue serum effudit
per papillas, residuum insipissatur, et
humorem balem indolentem durum, se-
data inflammacoe facit. Si testiculum

164. inflammatum totis. excipit scirrhus, quia
arteria spermatica per anastomosis comu-
nians. scirrhus est, remotus a corde, quare
non est tantus appensus, ut impatum
resolvatur, quod tandem indurecat.

Signa scirrhii.

Si calor in eo externus magnus comita-
tur inflammationem loci glandulosi, et male
curetur. Si mulieres, medullas. mamæ
inflammatæ suppuraem, et apertionem
eam ardentibus granis exponunt, et
lintheis siccis calidissimis fovent. V.
ferido eo. nulla quidem sequitur suppu-
ratio, al. scirrhus, ex quo cancer. Initio
quidem juvat, abigit inflammationem mu-
cilago Britan frigida cum lintheis appli-
cata, si autem duravit appli-
catur sago venet. in lacte coctus, et fove-
atur manus cataplasma emollientibus.
Si man. crassa, iners. Si in man. is
frequenter scirrhii, ob lac stagnans, pro seipso
coagulatum. Si sanguis. et pro seipso, crassus
sit, et f. et pro, seu atrabilarius, tum levis ob-
structionis in glandulis, in scirrhos dege-
nerant.

Si emunctoria glandularum obstructa, secretum ex eorum nequit, folliculum distendit, et deo disjuncto, resorbo, crassescit, indurascit, Scirrhus constituit. in latere folliculi, quidem aqua circulari sanguis, neutiquam huius in modo folliculo contentam.

Prognosis.

Sanguinis acrimonia inflammationi juncta metum gangrenae facit, id in peste, in Carbunculis, bubonibus.

inflammationem in glandulis, Scirrhus, sapienter multum jugbedinis, suppurationis, et fissile sequuntur, ut circa anum.

Si etiam magnam, et profundam inflammationem, aut suppurationem, aut gangrenam exciuit.

Si symptota incrementum ut calor, tumor, dolor omni momento, praevideamus brevi vascula ruptenda, unde suppuratio, et gangrena.

Lustrii laboriosi, ob sanguinem crassum, vasas stricta difficultet ex inflammatione eriguntur.

In Scorbuto minimas inflammationes, et vulnus in ulcers, gangrenam degenerat.

Curatio.

immediatur inflammatio major per venesectio-
nem, chismata, iungentia. Venesectio op-
portunissima, organum enim minuitur, et
globuli rubri in serosos resolvuntur, non
quis enim ob calorem crassescit, compingitur,
hinc reventantur, emollientia spectant, hinc
in delirio applicantur episthemata emolli-
entia capiti, ut laxati vasa in carotidibus ex-
terna plus sanguinis capiant, ne interni
obstructi obstruantur. Laxatis vasis plus
sanguinis capere poterit, in quibusdam, cum
si abdomen non ligetur, hypothyria
seque lethali committitur, sanguis enim
in portis hoc pendulas laxas vult,
hinc deficiat proprio debita in cor, et
creberrime.

Cucurbitulae hanc per scarificationem,
elucto enim aere ex vitro, cepit ejus
proprio in cutem, quae attollitur, plus
sanguinis capiat; si diu relinquatur, pro
ante tumens, rubens, inflammari ex gon-
grena fit. quare Hyg. danti has fecit
in mensuram nimio fluxu ad manus
applicatas. Et Ophthalmia rebelles,

Sape nuchae applicitis, emolentibus, & vesi. 164.
catarrhis tolluntur. in delirio acutissimo
multae sunt efficaciae nuchae appositae
& chyndines. post aures, juvant etiam
in mania melancholica.

Frictiones, quibus vena depletur, plus
ergo sanguinis ex arteriis in eas fluit.
sic pro fricata melle, tume, & inflam-
matione fit.

Epispastica, ab attrahendo dicta, quia
versus partem, cui applicantur humores
deducunt, et licet hoc ad partem humo-
res habuerint, epispastica dici possit, ut
Cauterium. Cataplasm. emollientia, item
pediluvia, in tantum epispastica di-
cuntur, quae acrimoniam partem stimu-
lant; hae pro vario gradu, Phlegmici,
Synapismi, & sem. sinapi, vesicatoria
caustica actualia, potentialia vocan-
tur. sic, claudis pedum & pedibus etiam
altius appositum fomentum granis, cum
sem. sinapi, & ras. thurani sufficiens,
ostendit inflammationem levi, pleuritide, et

168. Schium levatur. in variolis. Cum
pedes mollissimis Cataglaspi. foveantur,
epispasticis, variolae pedes obsident copiose,
osque gravia faciem.

Vesicatoria, epispasticis. fortiora intra
8. & 10. horas vesicam attrahunt, siq. binis
dieb. relinquuntur, Stenogoriam, Nictum
conventum excitant, imò partem inflam-
mant, gorgyrenant. in Pleuritide, &
Peripneumonia, sumto difficilius prode-
unt cum pectore, visus o. optime
levant. in ophthalmia humida applican-
tur. Astmati a mucos viscidissimo ad hucum
appositi succurrunt efficaciter. delirium
in auctis sine astu multo, pedibus ap-
positis levand efficaciter. ophthalmia
pessant in dolore in auctis; Tertianis
malignis, in specie ubi suffragio exan-
thematum, & haec retrospiciunt. Bagl.
exanthemata recepta pro interna. in
specie camphorata curant. dampnari
qm significatis hinc inde oppositis re-
vocant.

Lomenta, vapores & Unguentae, balnea,
 pediluvia, revulsiones faciunt; sic vapores
 & Unguentae in haemorrhoidibus, cecis & coecis
 & doleantibus locum optimum affeunt;
 Pediluvia tam in mensibus, quam haemorrhoidibus
 bene suppressis ex caespitibus sanguinis, & vapo-
 rum scilicet Sinitis adhibita juvant.
 Balnea item in variis morbis ut mania,
 paralyssi, asthmate, rheumatismo fixo optime
 sunt efficacia. prout huius & revulsiones per
 accumbunt, & vapo exallunt.

Fonticuli aque, & revellendo & evacuan-
 do superfluum humidum morbos curant.
 Diffringitur cutis usque ad panniculum ad-
 posum & eroditur. Cantharis actuali & poten-
 tiali. vulnus globulus argenteus & aureus
 ex ebore, & quicquid, si primum gloriatur, ex
 gentiana, belladonna nigra & imponitur sa-
 quibus levis inflammatio, & continua sup-
 puratio. Lebaeque sunt, si Venacula are-
 repta cutis cum panniculo adigunt
 ac penetrantur, gloriatur ibi relictum

quotidie. trahitur, sequitur levis inflammatio, & suppuratio. ~~Corpus~~ lente operantur, sed efficaciter, saepe his ophthalmia. rebelles, doloris capitis, doloris variis curantur; profunt maxime facis, pleuris, pinguibus.

Fortis alii subduntis via credita, quatinus levisi deinde in caenam integram, sic totus sanguis continuatur, hic, sub frenis per alio educi potest. quare saepe febria, progre, vertigines, syncope sequitur ablata percussione versus cerebrum. Saepe rebelles ophthalmia, ubi adnatae rubedine a sanguine vasa aliena ingresso, forte purgante sanguine versus inferiora derivata unde facies palli, sanguinis globuli constrictis vasculis lymphaticis recedunt, curantur feliciter.

Clysters aciores dum purganda, dum irritando idem faciunt. hic lingua

inflam. 2o, dyſcris. acris. ex quo
emul. colocynth. curata. profunt in so-
pore, paralyſi.

Vomitoria. in capitis morbis periculosa
ſit, ut apoplexia, item ophthalmia
n. confect. ^{deſer.} ſua ſanguinem ſuperiora
verſus agit.

Alis ſit temperatis, affectus animi viten-
tur, corporis ſit quies, quare Velles, auri
labiantes tenebriſoſo loco detinebant,
remotos ab omni externo ſtrepitu.
Vultus ſit ſerenus, anti-phlogiſticus,
quia ventriculus eſt debilis, nutrens
vultus videtur. Hyſt. corpora impura
quo magis nutrens, plus laeſes. huius
ſuſtat ſerum lactis, lac elutriatum,
lac c. tra. deſer. horb. avenae. ſior.
deſer. antiſeibile c. ſucco citri, ceraſſor.
ribesiorum, quae ſolvent, calorem ſum-
perant, vaſa laxant.

Tonica.

ſint emollientia & ſolorem ſedantia,
ut vaſa obſtricta emolliant, globulos

192. transmittant. propunt emollient. Caplasu.
epithem. fol. figo. e. g. p. p. addi.
sunt repellentia, ab initio statim, et ma-
ximè in inflamm. calore loci. Si
ophthalmia incipiens sola v. frigida
v. rosor. applicata repellitur; in vet-
rata vero non.

Post inflamm. vasa, quae obstructa, et
distenta erant, debilia manent. Si post
prehensibilem seque comae quoddam
gravitas capitis, auditus, seque leve
delirium remanet, mala haec solis
roborantibus, virtus bono, diluenti-
bus cedunt. videntur progre, vesicato-
ria ec.

Crabra pignora fluida reddatur, sicut
entibus. Vps. saltem se integronis in-
ter mollescentes concretas, punit propunt
crassima stimulantia addi; ubi Pleuri-
tice The Germanicum, huc melita-
resuratur. Ota, emulsiones. virtus
sunt, pignus. Lorb. aven. succ. citr. altera
lum.

Inflam² q^o solvitur & si globuli rub. 193.
si coagulati a se separentur. & in serosus
disiliant. & in vas caparius retrogrado
motu retrocedant.

Abscessus.

In suppurat² vasa obstrueta seorsim se-
parari debent, & una cum imcabili ho-
rente in guttem mutori; cum autem
dum pus est, augatur febris, calor, dolor,
quorū igitur maturantibus, emollientibus
accelerare abscessum, ut Cataplas. cum
lacte; sem. lini in lacte cocto, fegone Ven²
2to in lacte soluto &c. o^o lini. In in-
flam² adeo vero loci glandulosi; maxime
ubi spiritus metuitur, & emulsi sanguis
ad partem debilis est, modice
irritantia emplastris applicentur, ut irri-
tatione affluxus concitetur, & vasa seorsim
rupta una cum imcabili in pus mui-
tentur; ut emplastr. meli. Syach. & quindat.
de gum. &c. &c. Spirituosa, utentur, cum
plis induunt.

Quare, si febris urgeat, calor, dum suppu-
 ratio fit, suppurantia sint emollientia,
 quae vasa laxant, ut foras turgentur;
 si vero pro suppuratione vasorum ruptione
 deficiat humorum mater, ut in cholera
 choleris, febribus, phlegmaticis; tum suppu-
 rantia sint stimulantia, sanguinem ad
 partem affluentia, ut solvantur vasa
 suppuranda ut: cepae sub cineribus, cortex
 cum feniis, et lacte. emplastr. gum. Thi.
 Diachylon c. gum. Theriac. c. vitella Ovi.
 croci Sto. &c. in specie horum usus
 praecaveat Scirrham, si locus inflammatus
 sit, sit glandulosus, ut in mamma, et
 calor suppurans, febris levis, sit, his
 enim non tantum incitatur sanguinis
 affluxus, quo vasa suppuranda foras
 turgentur, sed etiam materia inters
 resolvitur, ad maturandum enim abs-
 cessum febris moderata requiritur.

Locus fovetur similibus. Item sin. donec
 tota materia suppurata sit, tunc in latib.

Si enim necdum suppuratus abscessus apertus^{175.}
necque, nec sanguinea non purulenta
educitur, et suppuratio reliqui difficilior
est; quanto cum detrimento agiuntur
humores venerei necdum suppurati, vano
metu ex relicto duntius pure, exempla docent.
Suppuratio perfecta facta. cutis elevatur
erexit enim humor, tum sine metu lapi-
onis vasorum agitur, ut abscessus sub
axillis, in cruribus.

Suppuratus humor perfecti, notatur
ex partibus mollioribus. locus inflammatus ab
imposito sanguine duntius erit, effuso ruptis
vasis humore, sanguine resoluta in partem
mutata in pus, pars mollescit. item
ex fluctuatione tumoris prepi, albedine,
remissione doloris, caloris ruboris, tensio-
nis, febris, quia vasa obstructa, soluta
sunt, attritus sanguinis cessat. Ver-
tex tumoris. Et mucronatus, quia in
medium major est prepi unde sepe son-
te rumpitur abscessus. gravitas, dolorem
ex capite facto jam pure.

Pus bonum est, album, leve, inodorum,
 si vero diu habeat in parte incipit resolu-
 fermentare, putrescere, cystidem, quae
 includitur, rodere. erosa vasa humorem
 in cavum cystidis stillant, quae una cum
 pure corrumpitur, augeturq; ita puris
 copia, unde Hyp. quibus ex Pleuritide
 suppuratis, paracenthesi pus bonum album
 egre inodorum educitur eodere possunt.
 It ex abscessu hepatis, pus saniosum,
 probum, recens, erosa enim est hepatis
 substantia.

Pus putridum rodendo sinuositates,
 fistulas facit, facile enim panniculis
 adiposus eroditur, pinguedo corrumpitur.
 sic parotide suppurata non evacuat o
 tempestive pure sinuositates, usque
 ad cubitum sub panniculo adiposo
 oritur sunt enim osseum cubiti caries. in
 ani suppuratione totius fistulae oriun-
 tur ab partis molliem, et pinguedinem.

Pus. Sinu celibum, utul initio absorbita
 semper parte vasa in sacrum hiantibus;

Suppesciat, incipit deui resolui, attenuari,
 acie fieri, vasis absorbentibus resorberi, et
 sanguini miseri, unde Carcinomia pen-
 ulenta. Si mulier ex abscessu parotidis,
 hectica mortua, toto pure humore dysparen-
 te in sanguinem absorbito. alius, cum
 patiebatur apertio abscessus, diarrhoea
 corruptis, et toto pure alio evacuato
 evasit. Si quidam Angioma pulmonum,
 Empyema diarrhoea purulenta, Ergali
 sanatum, pus variolosum si recedat,
 phrenitide interimit. periculosa transi-
 tio abscessum crifes, pus enim, nisi
 lenne factum, hinc jam acrimis non resor-
 betur facile. quando resorbatur, toto
 sanguine jam infecto, devariatur dyspen-
 tentia purulenta, lethaliter.

Nunc abscessus emolliente fovatur, ut
 increseat, et deui scalpello melius, quam
 erodente ut cantharid. arsenico &c. v. cantharis
 actuali, aperiatur. quam profunde scal-
 pillum adigendum sit, monstrat locus.

inflammatus, et inflammationis profunditas.
 si ad pollicis longitudinem adactum esset
 scalpellum, in abscessum matrem nil
 in puris fluxit, donec post horas aliquot
 in linea alba, post abscessum, nihil
 fluxit puris, usque post horas; Canicula
 enim faciem non lesit, qui in die
 ablata resistit fronte ruptus erat.

In magnis abscessibus non videtur
 ad semel evacandum, ne sanguis ad loca
 flaccida ruat, deficiatque propriis visceribus,
 et cerebrum, unde syncope, quod observa-
 tur & in chydropi pectoris abdominis.
 Cryemate, pure simul & semel educto.
 Inunda, cum fumeant, et orificium
 aperiatur cum dolore dilatent, vitari
 possunt.

si metuat ege aperiendum lancula
 Canicula ex lapide infernali de emplastro
 perforato adhibetur, et applicatum post
 legatur emplastro alio, si intra horam
 efflata, ungu. basiliconis & butiro non
 esto separanda.

Abſceſus nunquam uſus partem ſui ſuperiorem,
rem, ſed inferiorem aggratur, ne quod ſuo
pondere deorſum ruendo, plane corruptum,
fiſtulas cauſet.

Ulcus dein mundetur, et à fundo con-
ſolidetur.

Fiſtula

Sunt cavitates intus partes molles, communiter
ex abſceſu ortae, differunt à ſinu, quod
ſint anguſtiores, et plerumque callo quodam in-
ternam ſuperficiem obductae, pure acri,
ſanioſo turgentibus, et uhorofis. Latentiſſima
per in panniculo adiposo, quod ſe non tantum
inter muſculos eos diuidens, ſed et inter ſe
muſculoſos inſinuat, unde patet quanta
poſſint formari ſaniſ, corruptiones, à
pure uhorofa, calloſitates.

Sinus, et fiſtula melius iniectione
cum v. Reſidua leni vi injecta exploran-
tur, qm. ſtreſſo, ſig. v. uſq. ad cutem
perſtingat, Len. elevatur, magnitudo ca-
uitatis, et copia v. et injecta noſcitur.

Simus oculi noscuntur, ex propterea
inflammatione, & sento abscessu.

Curatio.

liber exitus puri ex ichori procuretur, ne
stagnans, coarctetur plus, rodatqz.

Tota interior superficies cavi fistulosi, mun-
detur.
aut partes munda, a se separate concre-
cant, quod non facit.

Si orificium sit in loco superiori, purus
ichorosus sepe propria gravitate deorsum
tendens, evacuari nequeat, fiat in loco
declivi novae aperturas; ut autem fun-
dus fistulae prius aperendus. Obtin-
etur orificium duranda, & 24 horas
ut puri collectum faciat tunc fundum,
melius injiciatur siphone va. tepida.
Fistula sordibus, crassis, viscosis, tenui-
bus, lacribus, callosis, scate, quare mun-
dar. debet variis sordibus oppositis, oph-
tha. ma. si sunt: muric. alois, liord. erugo,
cupri seu viride aeris, theriacint. Caes. Peru.
epent. & horum, & decortas.

si mundas sit fistula non callosa, pus. 181.
bonum, praeputium tentetur consolidatio
fundo, quare fundus sensim comprimatur
splenis cum ligatura, ascendendo ita
usque ad osificum, ut pariter fistula con-
sueti fiat, concrescant, si fundus neq[ue]
tumor, nec dolor bonum.

Sordidas fistulas & callosas, excindi debet
ut callositates auferri possint, sinuque
mundari. cadus p[er] scarificationem, erodi, si
caries ossis adsit, tollatur.

Bubo.

Est tumor glandularum inguinalium & sub-
axillarum inflammatorius, suppuratorius,
& Scirrhus. Saepè in Peste, lue venerea
observatur, saepè sine omni malignitate
aliis morbis iungitur. adiacent glandulae
haec in tunica adiposa arteriarum & venarum,
a quibus vasa habent. Hypo. Febris post
bubones orta, nisi ephemera, et sine viri-
um gustura fuerint, mala.

Parotis.

Est tumor glandularum Parotidum aequè
inflammatorius, suppuratorius & Scirrhus.

182. Adjacent glandulae de magno ramo Ca-
naliculi externe. variis, ut bubo, paronychia
morbis. Tumores.

Est tumor inflammatorius, nimis dolet.
in superficie corporis externa, diffinitus
suppurans, ruberrimus, si in suppuratione
impetratus, plerumque in fundo coarctatus.
Sanguis adeo. crispine, si unquam reple-
bitur, committit suppurationi debet, ut
cepis, sub cineribus, cortis cum melle, croco.
Theobind. c. vitell. ovi melle, gum. galboa.

Antrax.

Si a validissima inflammatio cutis una
cum panniculi adiposi parte subiecta
affectus locus corrumptus, et in ficiam,
duram escharam convertatur, quae
mortua suppuratione solvi debet a partibus
viris contiguis. Anthrax u. Carbo natus
morbus vocari consuevit, habet ab
elevata epidermide pustulas, et in
Peste potissimum observatur, oritur
ex acerrimo sanguine critico acutissimi

degipto. curandum, ut emolliente 180.
crusta separetur.

Carbunculus.

Antrae mitior, tum dicitur si post valde
inflammationem dolentem pluribus apertis
puris dehiscit cutis, et per hoc orificia
sancta corrupti panniculi adgyrosi exeunt,
figurantur; Celsus postea corruptam
adurit, et Ephoram emolliente figurat.
Pesti solet jungi.

In periculosa, et mali moris febre Pesti
supervenient, sine magno dolore, et suffusione
inflammationis, uratur statim ferro can-
dente, ut maligna materia ad exteriora
trahatur, et suppurae educatur, aliis
retrahens occidet. Bagl. fol. 144.

Gangrena.

Est eas partis modis affectio, per abolito
humoris influxu in arterias, et reflexu per
venas in mortem tendit.

Sequitur inflammationem, si tam valida sit obstruc-
tio, ut solvi non possit, neq. suppurari, si
in omnibus vasis, et tam magna, ut relin-

vasa comprimantur omnino hinc tactus
humorum transitus per ostia, reditusque
per venas. Item scilicet si impetu circulationis
v. acrimonia simul quarta, ubi artus, et
carbunculi, subito rumpuntur vasa loci
inflammati, humoresque effusi putrescant.

Suppuratio fit vivente nāa manente ca-
lore, circa partem suppuratam enim manet
circulatio. Vita, Gangrena nāa victa
cessat enim in parte circulo et vita, hinc
commercium vitale cum parte affecta. prius
autem in gangrena adhuc quidam adeps
calor, licet post vix mortuus sit, putabatur quia
dam hinc gangrenam necdum adesse, ad
partem mortuam non repente, sed successively re-
frigeratur.

Potest autem et validissima inflammatio
in mortuam partem tendens gangrena voca-
ri, ideo German. idiomate der trockne Brand
salutatur. Cum vero frigoris potius adesset, a
toto corpore circulo, spiritibus, et humilibus
brand.

Inflamatio frequentissima in panniculo
adiposo laxe, illuc enim fines arteri-

acum terminantur cum illam sequatur
 si valida sit, gangrena sequatur, putant
 Chyrosi jam sphacelum adesse, ubi tantum
 gangrena est, partem exstirpare intendunt;
 si, si in dorso manus; ubi vix ulla pingue
 da reperitur, phlegmone adess, cellulosa tu-
 nica intumescit nimium, si tum sequatur
 gangrena, et tante molis mortua pos-
 siveniatur, sphacelo omnia una cum ossibus
 corrupta putant, cum tñ sub tumente cel-
 lulosa vivi musculi, et tendines horeant, ut
 compressi, ut id separatim corruptis partibus
 tandem appareat. si jam in tam macilentas
 parte tantus tumor nascitur, quod fieri in
 natibus, cruribus, brachiis, femore, ubi in
 cellulosa multum pinguedinis. licet pan-
 niculus adiposus tumens ante coarctus. tum
 comprimendo musculos tum putrida acrimo-
 nia inficiendo, possit circulum, et vitam
 in vivis subiectis musculis, ass ad ossa abo-
 lere, sphacelum accersere, ut poss am-
 putari debeat.

Subinde sphaelus sine gangrena pro-
cedente oritur, ut si in valida contusione
ubi membrum una cum ossibus carne con-
funditur, ut omnia vasa rursus plantis despon-
antur. id etiam in lue venerea, fibrina
ventosa observatur, ubi ab erosione osse
periostii ab interno usque ad cutem mem-
brum corruptum, vasa eroduntur, et
circulatio aboletur, humoresque effusi putres-
cunt gangrenosi.

Canpe.

Ligatura venarum fortis, diuturna, ut per
eas nihil redeat, per artenas in continuo
urgeatur sanguis ad partem, unde diffusio
arteriarum venarum, donec circulatio in
parte cesset, suffocetur, humoresque stagnantes
putrescant, porro frigeat. Sic Juvener
ebrius prorsus. Fenestra ante captandam
gratiam accubuit, sic tota nocte somno
sequetur. mansit mane evigilans, coridit
carere se pedibus credens. Ligacula enim
arite erat pedi constituta, flauto ergo
injuncto sanguinis per artenas in pedes,

per venas confectas, nil redire poterat, et 187.
per plus pedes tumebant, plus acetabantur
ligamula, donec suffocato circulo gan-
grena facta esset, pro isto ad femora usque
ascendens, lethalis fuit. Quare in nimis.
hemorrhagis ligatura non fiat nimis
stricke, nec diu relinquuntur.

Compressio venarum. Homo bonae tem-
perati, sentit insolitum frigoris, et stuporem, cum
his utriusque, antequam his sensum sequitur gan-
grena, et frigus ad genua usque lethalis.
in cadavere inventus tumor scirrhusus,
venam cavam descendente compressione
circa bifurcationem in iliacas. quare res
2 fluxum sanguinis ex digitibus. Benevento,
gangrena sequi debuit. hic homini crura
sinistram dolebat, tumere, totum adema-
torem fieri incipiebat, tumore ultra genua
1 ascendente, cum extremus per frigesceret et
a prius digitorum sublivesceret, metus erat
gangrenam, quare die nocte antisepticiis
per involutus, sequenti die, multo flabore

188. explosi, per detumuit, calebatq. iterum;
pace probabile, flatus compressi venam
iliacam sinistram; frictionibus dein
totus per detumuit.

Frigus ingens: coadunat mollescentes
sanguinis, obstructionem facit, si ad opera
usq. per congelatur, et per circulas et
sichaelus sequitur. Julio mense famulus
pntum iurgans, sentit in magno pedis
sinistri digito sumum frigus, cum dolore
atrocipimo, ascendit malum ad malleolos
subito, et intra horam per ultra cursu
medullatatem, nisiq. extirpatio facta
fuisset, perisset.

Prohibita Perforatio. puella sub
furore critico febris ardentis, in illa
manus et frigida, mox dolor, et tumor
manus sequitur, quousq. et immergerat, et
sequebatur luvor, profundis scarificationi-
bus, et antisepticiis. servabatur quidem,
at phalanges manus corrupte suspere.
si inflammata pti, frigida, oclacia, nuda,
applueretur, facile gangrena sequitur.

189.

Inflam̃ao. vulnera magna, contusiones,
facile gangrenantur.

Oleose acria. crur. paralytium o^o acibus.
innatum obtuse dolere caput, fracto dolore,
ab ipse se future valetudinis, die sequenti
totum una cum femore gangrenatum in-
ventum.

Ex decubitu diuturno, sequitur portibile,
vis rubor, dolor, inflam̃ao, stupor à com-
pressionē vasorum, mutato situ brevi eva-
nescens. Sic in acriis, arthritide, podagra
à morbis longis à decubitu, os corrigis ex
sacrum aliunde, parva pinguedine tectum
rubet, dolet, inflam̃atur, gangrenatur sepe
ob compressionem, et suffocationem acria-
tionis in parte. levis rubor, excoarctatio
cuticulæ, emplast. diapomph. ceruss. & loquid.
calam. confuso curatur brevi. & mucilag.
bitui &c.

Hernia incarcerata, suffocata. Si elaba-
tur intestini portio ex abdomine per anum,
lum musculorum abdominalium, vocatur
Hernia inguinalis, quæ descendens in Scrotum,

Hernia Scrotalis. Si vero cum crurali
arteria elabatur, *Hernia femoralis* audit.
in umbilico, *Umbilicalis* dicitur. intestinum
postea incarcerata, flatu, percole diffenta
ob compressionem venarum, et arteriarum
inflamatur, gangrenatur. antequam ille dolor
febris, inverso motu peristaltico, vomitus
singultus, si subito cesset dolor, ad effusio-
nem extremorum, facies cadaverosa, sudor
frigidus, lividus intestini scilicet reduentis
color, gangrena signum. Si gangrene
metus, et jam imminet, audacter venasec-
tione, debilitetur aeger, gravis media lona,
parva dosi, administrata, clysters emolli-
entes, injiciantur frequentissime, *Hernia*
emolliente tentetur reductio, int. oviata
porre, et repetite exhibeantur int. V
menth. crisp. meliss. o. laud. liq. Obo, su-
p. dulc. et liq. anod. min. Sio diaphoret.
Ultimum remedium est, integumentorum,
et peritonei disceptio, et reducatur intesti-
num, si jam gangrenatum sit, tum v-
moribus, et separata parte corrupta,

et extremo superiori, aperto vulnere, portant^{191.}
tota vita annu artificialem.

Sanguinis extravasati acrimonia, cunctando,
in aneurysmate stagnantis et corrupti; puris
in Abscessu; Vel in Thorace, abdomine, Scroto,
Cranio putrescente, rodendo, partes destruendo
gangraene confusant. Sic in hydroge, in
Scieris, si per phlegmatis, aer, accedat, et
corrumperitur, et intestina et viscera gangre-
nat.

Echor ulcerum, vulnorum, pressum loca
tendiosa rodens, ulcus canceri, acrimoniae
dysentericae, pestilentialis, atrabiliaria cor-
ruptae, gangrenant partes. Sit id in Arteria,
Carbunculo, in quo adusta cutis eschoram
gangrenosam mortuam representat. Puris
variolosum, aer, malignum facit totam
faciem in bullam gangrenosam elevari,
qua bulla rupta, ulcus tennis, foetens, por-
niculum adiposum corrodens, ut facie sub-
jecta caro gangrenata appareat, effluit.
Atrabiliaria nam in vetula, vomitione mota,
in canis deposita, quod gangrenant.

In Scorbutis, altitudo rubior echymosae
 facit. facit vasa, saepe ruptis & eros. maculae
 rubrae, cruentae, nigrae oriuntur. ulcera
 exelvi canisae & fronte orta rebellia sunt,
 saepe gangrenosa. gingivae calent, rubent,
 purrunt, levi altitudo sanguinem fundunt.
 quibus hinc inde maculae albae, in ambi-
 tu rubrae inflammatae oriuntur, quae re-
 glecta cum faetore brevi serpunt, cum
 demum saliva fluxu, et nisi prohibeatur
 putredo, spirit. Ol. marin. 3j. mell. ros. 3jss
 & com. & ros. 3v. & aliis acidis fossilibus ut
 an. & ros. Ol. ac. non tantum gingivae
 sed et labia, genae, lingua, dentes, maxilla
 deperunt, gangrenantur.

In senatute decepta, ubi cor rigidum,
 non propellit sanguinem usque ad peripheriam
 arteria circa cor saepe obesa, vasa omnia
 strita, iniquissimi resistunt, sive plurima
 concreta, gangrena sequente sunt. hi
 semiculi, si & pedes, Scapulas, manus, dorso
 obstaculo premere, gangrena corrigebatur

partis compressa, ista mortuus. *Sveni* 193.
na senicula, lecto jaciens; gangrena natum
gene, cui incubuerat corrupta. in tali casu
neq. exstirpatio, neq. separatio corrupti potest
sed tantum pars. Et, aucto cum cute, scindis
de conditatur. interne duntaxat cordaia.
sic quidam senese amputationem subivit at
mortuus. alteri seniculo pars gangrenosa
emolliente separabatur, at serpente gangre-
na brevi obit.

Venera, Serpenti, viperæ, variolosum, et
Pessidentiale, item arsenicum, glia, costofua
et. partes inflamant, et brevi solida rodendo,
destituendo, putrefacendo, gangrenant.

Suppuratio qd fit, si vasa obstructa lusu
rupta una cum sanguine inieabili in guttatem
albam puri analogam, ob preexistentes hum.
mores blandos, mutantur. Gangrena vero,
si subito rupta cum inieabili, ob humores
acres, in Tabum acerrimum, putrescentem
cito, et brevi serpente, vicinas vias et
sanas corruptentem, convertitur. sic

194. bilis atrae acris facta, & mota, p[er] ad quos
deponitur, ut circa manus, subito gan-
gronat. virus. P[er] phlegma idem facere,
sit in Antracibus.

Signa Gangraene presentis.

Symptomata inflammationis omni momento
aucta, & subito cessantia in gangrena
partis, ex tunc, mutatio coloris sensibus
pate[re] in interioribus vero, caloris doloris,
febris subita cessatio, idem docet.

Ob fibras nervas, & tunicas vasorum
diffusorum dispersas, locus inflammatus ante
dolentissimus erat, cessat dolor in gangre-
na, cessante causa distendente, influen-
tiae sanguinis ob subito rupta vasa,
v[el] saltem multum minuitur, accidit enim
quandam panniculo adhaesivo gangrena jam
corrupto cutim, & musculos subjacentes, &
e[st] emortua, unde quidam sensus in con-
turbatione, & scarificatione adest.

Color ruber inflammatorius fit pallidus,
dein cinereus, fuscus, & postremo niger,
omnia flaccescent, mollescent, & panni

culus ad ipsos vestigia impressi digiti
 retinet, materiam fluctuare quasi percipitur;
 epidermis solvitur, et in bullas elevatur,
 ichore, et flavescente et rubello et plane proximo
 nigro, plenas, idque, quia ruptis vasculis, et per
 appulsus sanguinis in partem afflatam, unde
 omnia mollia, glaucida, sine sensu, quia
 pars gangrenata mortua est, ideo putref
 cit brevi cum foetore sumo, serpendo reli
 qua viva morte afficit.

A frigore orta gangrena ita procedit,
 pars prius pallida dein rubet cum dolore
 pruriente, purpurefcit, tandem ^{dolore} nigrescit,
 ut partes in lobo nasi, auribus, digitis, et
 manuum et pedum, et citissime ad opera
 usque serpsit, aliisq; requirit curam.

Ex his futuris Libellus timendus.
 enim omnes muscoli de gangrene subtr
 jacentes comprimuntur, ut omnino circula
 in his suffocentur, idque emoriantur, et putredi
 ne proximis humoribus gangrena corrupti in
 ficiantur, unde sapere debet gangrena.

196.

Signa Syphaceli presentia:

Gangrena exquisita pregressa. Sensus, motus, partio abolita, ut hinc scipra, pum. da, usq. ad opa nil sentiat, sed gravis sit. Scipra tu profunde adigi p. scalpellum sine sensu, quia panniculus adiposus tumet nimis, et partes subterjacentes ab eodem tumente compressa obtuse sentiunt, licet gangrenose non sint, donec ablata prepsione reviviscant; unde, si profundissimis scarificationibus pars non sentiat, Syphacelita est. Scipra tu motus superest sine sensu. Si in viro, cui res Syphacelata erat, motus digitorum pedis superest, licet scarificationes usq. ad opa non sentiat, neq. sanguis fluxerit, quia musculi hi alte locantur et tendines ad pedes mittunt, affectus necdum fuerant. Si vero venter musculi Syphacelatur, deest motus.

Gravitas tu plumbica partio Syphacelata adeq. obcirclatam abolitam, hinc humorum quicquid, et sanguis usq. ad opa, si omnia corrupta sint, nam si subiecta partes vive. sint, tum

199.
posunt de vires quendam conchiae parti
extreme corruptae.

Partis sphaelatae adeo molles, et flaci-
ditas, hinc hinc dissipatis fluidis arefcant.
Si autem de dolore atrocissimo debet con-
queritur, quae sphaelata est, cum ex proprio
ob senectutem fieri non possit, vires cordi-
acis instauratae sunt, et cum an thesauri.
et juniperino totum, putredine prohibita,
totum in hoc munda siccatum est, nigrum
factum, donec tandem pro mortua siccata,
arida percipiet a viis.

Factor adeo cadaverosus, color lividus, fuf-
cus, niger, omnia modis secedunt ab oculis,
nisi exsiccantur.

Si jam in sphaello v. arte v. naa non po-
tatur limes inter vivum et mortuum, et
hoc omnia facta secedat, sequitur corruptio, co-
plus, quae febri major, et vitae gravior. in
senectute. tunc sequitur modo contrisestis
pro mortua a putredine praeservetur, liqui-
da enim per vasa vitalia ad sphaellum usque

198. propulsa sistuntur, cum per partem mortu-
am penetrare nequeant, simul resorbto corrupto
et to gangrenoso vivum contiguum inficiunt,
et ita sequit fibracelus.

Prognosis.

In juvenibus, cum liquoribus solidis prevaleant,
sal cito sequit putredo. in media etate, tan-
tum inflam. ac magnas sequitur gangrena,
in senectute extrema a quibet humorum
obtus gangrenas, hinc emendari nequit.

In temperie calida, ubi febris adest, cito
sequit gangrena, nisi arte et rati amies, pona-
tur inter vivum, et mortuum. in Phlegma-
ticis lentius sequit. in Scorbuticis, et
atrabiliaris, ob magnam acrimoniam ni-
mis cito, ut vix emendari possit.

Gangrena pedis in hydrope diuturno,
rarissime curatur. in acutis gangrena
partis externae, ut in Carbunculo, curari
potest.

In ardentibus, ob aridum celerrim, cito
sequit malum.

A humore scirrhoso, orta gangrena, in

curabilis est. Luit & gangrena interna. 199.

Gangrenam sequitur sphacellus, luit enim solus panniculus ad ipsos corruptus sit, is tñ vivas subiectas partes comprimendo, & circum sistendo, eas afficit; sanguis enim ad vivas partes subiectas mortue allatus ob obstaculum stagnat, eorum aequè emori facit.

Gangrenæ illius succurrendum, & sphacellus exstirpandus, quia vivæ partes mortuis contagione aequè afficiuntur.

Sapientia nā sola separat mortuum. hic Puella cui sphacellatum solis linteis lectum, secessit a vivis, nā enim limitem sibi posuit. anxiis tñ est cura solius nāc.

Sphacellus cerebri, pulmonum, intestinorum lethalis nisi sit a vulnere ubi intestinum abscondit. sit. pulmone sphacellato luit exsurgunt lividæ, nigrae tñ present.

Oris gangrenæ difficulte curantur, in levi malo adeps rubescit gingivarum, calor, dolor. in malo delirio foetor adeps, & malum sequit. collutorij ex m. Ol. narin. 3j. mel. roser. 3j. & com. 3v. in majori putredine

200. augescitur in Ol. marin. qntos, imò in valo
peprino solo in Ol. marin. os coadunatur, nun
quam salit id remedium nisi opa jam
sint cariosa, modice croce.

Gangrena scrobi, difficulte curatur; in
quodam h. ex inflamm. acuta curata fuit
foment. ex ruta, scorbio, Ol. & c. aceto cortis.
dein in Ol. marin. factis scarificationibz
profundis, infundato, sequebatur mortuum.

Gangrena vulve vesiculosa, curata tamen
erat in quodam foemina, ab foramen ex
intestino recto, usq. in vulvam remansit,
ex qua sepe foetor excreta.

In viro 40nis gangrena intestini recti
ex occulto abscessu, cum foetore cadaveroso,
curata quidem, ab consumpto fructu
auri, focus retrire non poterat. Vis hui
in febre biliosa jaent, spirabat odorem
cadaverosum statim initio febris, diu ante,
anteqm abscessus inmyretur, pro rupto,
mau odoris cadaverosi erat.

In senibus, cum a debilitate cordis, et
vasis rigidis, oritur, mortuum in sufficienti
appellu sanguinis a vivo separari debent, et
curatur, neq. tum extirpatio prodest, ob de-
bilitatem, quare tantum antiseptici pube-
do, progressus gangrene sistatur.

Soleo saepe in senectute extrema maculae
purpureae et lividae in pedibus apparere, et
nisi antiseptici condiantur pars, sequit. si in
vegeti sint, possunt solis epithem. ex aucto-
rum rata, Scordio, et Ole calide applicatis,
curari.

In hydrogici, siue ab et cognosca vasa pre-
mente circulum impudente, siue etiam
et putrida, rodente vasa, oritur gangrena,
non curatur; in phlogisticis etiam Heetius; in
quocumq. parte oritur, incurabilis est.

In scorbutis, licet circa ulcera nata gan-
grene separaretur, renasatur de novo ob acrio-
riorem sanguinis.

Si Lithaulo sequenti a pedibus et manuum, vigilis,
deliria, affectu cerebello, syncope; ab inordinato

202. cum motu per nervos abdominalis, ructus,
singultus, flatuli, dolores, sudor frigidus, vis-
cus, tandem placidus soror, accedant, mori
instat.

In juvenibus, scellus, serpens intra ran-
cas sepi horas, necat. in senibus a quiete
humorum orta per menses durat.

Circoiter, nigredo, siccitas circa ulcera
gangrenam, et mortem prognosticantur; si
enim allata liquora bona sint, pus, fit
bonum, si acra, minimè. Si ulcera
scorbatica non facile sanantur. Si nil affra-
tus liquoris ad ulcus, hoc siccatur, et pericu-
losum est, si fronte succentur ulcera diu
terna.

Atrabilis acris, facta peripne gangrenas
propter quas aluit. Quare Hyg. dysenteria
ab atra bile lethalis. Et in quovis
morbo debilitatis viribus, atra bilis exoritur,
sive per urinam, sive alvum, lethale.
Vis aucta cum maioribus laboribus, alias
melancholicis, acia finem morbi, excipit

per urinam atram bilem, et brevi obiit.

Curatio.

1mo firmantur vires. 2do putris gangrenosi reabsorbti in sanguinem immedietur, reabsorbti hum corrigatur, diluatur; 3^{tio}. aneabus concepta putredo, et ad exteriora derivetur.

1mo: Cum in gangrena corpus sit debile, et putrido gangrenoso tabo reabsorbto plus de bilitebatur, ideo Cardiaci generis est, et quidem putrido alcalino oppositi, in specie, cum pulsus est durus, sequens febrilis, calor, ad extrema penetrat, Rosa Plurima, ut domnia aescantia, aida, diluentia, in specie si gangrena oriatur a Scorbuto putrido, hum Gen deor. Hordei, avena c. aceto, succo citri, vel Ol. deor. antifebile, serum lactis, lac claudicatum, vinum rhenanum pro va dosi, crepentina datum. Aibi sunt analeptici, ut infantia avena, hordei c. succo citri. Cithe mata ex aceto, succo citri c. rutila tinnam. pulvis, Strobilo cordis applicentur, naribus trahantur; efficacia sunt hae extona, quae

204. reabsorbta in sanguinem suo excitant per
omni valent in Juvenibus; si gangrena
iungatur febris, calor.

si vero gangrena sit in senibus, ubi corpus
debile, pulsus debilis, sanguis glutinosus,
calor nullus, augeatur ciculatio, viresque
erigantur calidis ut *Ol. vol. o'so*, elixir p.p.
vino hungarico, *sp. Scord. lignorum cum liq.*
anodino mineral. decort. Scord. melissa,
herb. aromaticis in vino cortis. ext. nequi
themata aromatica cum vino, pulsibus, Scord.
culo cordis applicentur, naribus spiritus
trahantur, his optime vires debiles, et
frigida corriguntur.

205. cum putridum reabsorbturn sanguinem
et spiritus inficiat, febris, syncope exite,
quae oportet ut corrigatur, ex sanguine
eluat, quod jam dicta diluentia praestant,
ut *decort. c. Sto. lacto citri de v. in senibus*
frigida decort. aromat. ariculum argentis.
procursetur simul putridi gangrenosi ad
exteriora exitis, ne reabsorbturn sangui-
nem inficiat. cum autem id impediat

sepe aridos: Com: gangrenofus, qui partes
 subjatos viros suffocat, plane si validus sit
 humorum motus, hic fructant cythematata,
 Cataplasmata erodentia crustam aridam,
 additis h. aromaticis, stimulantibus, ut humor
 stagnans in motum deducatur, ut Cataplasma
 ex sem. lini c. & ex aceto, ore herb. aromatica,
 cum cocto addito melle; ubi crusta arida
 suppuratione separatur a viuis. cum autem ca-
 lore, et humido augeatur putrefactio, qd hoc
 non applicentur citius nisi constet hanc se-
 parationem mortui a viuis fieri posse, quare Cel-
 dum malum pergit, nulla applicanda, que
 pus mouent. debent tñ arida cruste dic-
 ta applicari, ut decedat, spirituosus enim,
 ut in theobomb. junij. v. camph. et gelus
 induraretur crusta; bene spirituosus appli-
 cantur, si pars gangrenosa laxa sit, mollis,
 in senibus phlegmaticis.

Huc fructant scarificationes, imprimis
 si prunellus adiposus gangrenatus sit,
 sciantq in parte mortua ex penetrare
 proximè ad viuam, neque enim labere, ita

206. putridum gangrenosum ad exteriora in
alios, ex exitu procedunt, et simul per
loca scarificata, erythemata melius pene-
trant, quae putridum corrigunt; ob tamen
sem exim panniculum adiposum ad por-
tas penetrare non possunt.

Circumbita sicca, ablata a atmosphera
pressionis, mortua eleant, et ita partes
subjacentes vias a compressione liberant,
quae ob repletum, ante quasi suffocatum,
sanguinis motum eleant mortua unum
berbia, eas separant, redit enim in parte
viva sufflamina ante circulas. Bene
etiam applicatas partibus vivis in vicinia
gangrae, ut sanguis mal ad partem, et
separat nexum partis vivae cum mortua.
manus ex abscessu tabida repleta quod
Circumbitis, recipit calor, et nutritio.

Hirundines etiam conveniunt quod tamen
non facile mordent locum gangrenosum.

Pateat jam ex his, si gangraena sit in
corpore phlegmatico, simili frigido, sine
febre, et calore, convenire omnia, in - et

externè stimulantia, spirituosae ut Vamph. 207.
C.C. succinat. vinum. ext. h. aromat. in vino
cortas et aucto, cum Ol. *. Vm calis viride,
epi. marsh. aloes, Scord. deoat. mirt. in vino
cum ruba Scord. cum junip. Theribinth.
et. si locus gangrenosus molliis sit, flaccidus,
non aridus.

Si vero ex inflammacoe gangrena oriatur
sit cum calore febre, foetore cadaveroso,
temperat in- et externe juvant, ut: h. b.
aromat. in aucto cortecum Ol. Xco et aucta,
que putredo subito alutino opposita sunt.

3^{ho}. putredo incipiens corrigitur, per antiseptica,
ut decoct. h. aromat. in Xto cum Ol. *. Ole
gemae v. marino, Utro h. v. per modum epithe-
matis parti scarificatae applicentur v. in
forma Cataplas. semper calide, putredo
cum resistunt, stagnans resolvunt, discutiant.
Acida sopilia ut rus. Ol. Fris, ob Ol. simil
et spirituosae ut rus. Vamph. Theribinth. resis-
tunt quidem putredini gangrenam sistunt
ut coagulant, et partem gangrenosam
inter manus indurant, sed vita debet

208. redire in gangrenam, non fieri potest.

Profunditalia spirituosae in phlegmaticis, gangrenas sine calore, levi enim calore, quae est, ad appulsum sanguinis ad locum affectum, & resoluat stagnans & sequeat mortuum à vivo, quod majori appulso sanguinis ad partem fieri debet.

Calore stagnans diffusi debet, & calor in parte gangrenosa deest, ideo omnia externa calida applicentur.

Frictiones, si gangrena ex inflammatione oritur & mictur, non conducunt, ne turgi- da vasa frangantur, nisi levis sint. in gangrena vero penili in corpore, phlegma- tico in usum vocari possunt.

Si febris valida nimis urgeat sanguinem ad partem gangrenosam, ne & inflam- mationis in gangrenam mictur, vena- sectio celebretur.

Haec sunt efficacissima, summo insistatur usui. Et licet jam subito validissima in- flammatio apparere phenomena, sine cause

correctione, color ante ruberrimus, mutari incipiat, pustula ichore lymphatico plene adsint, adhuc tentetur hic methodus, quia incipiens gangrena nondum abolevit vitam in tota parte.

Si huius vita non redit in parte, color mutetur in pallidum, fuscum, lividum, nigrum tum mortua pars est, vasa destructa, unde liquida effusa putrescent, quare mortuum ne in profectione putredine viva inficiat, cito auferendum.

Separatio mortui fit, si nunc in confinio vivi et mortui limites pronat, semper quo observatur, quidam vitales functiones valide sunt, in illo loco, ubi gangrenosa crusta vivas partes tangit, rubor, et inflammatio, quia in confinio vivi et mortui humores allati sistuntur cum per crustam gangrenosam transire non possint, sed illa inflammatio resolvi nequit, quia non potest referri fines vasorum obstructorum, quare vel in suppurationem vel gangrenam tendit, si in suppurationem quod bonum est, tum semper solvitur fines.

210. vasorum obstruitorum, liquida effundentur,
una cum vasis in pullem albam mutabun-
tur, et ita mortuum gangrenosum separa-
bitur a vivo, oculus tunc similis perfecti mor-
tuum a vivo separans.

Qui sciendo, urendo, rodendo credebat
citius separare mortuum, erravit, quia
relinquitur mortuum & destruitur viva
vicina, et tunc pars mortua separari debet
a viva per suppurationem, in confinio mortua
in parte viva nata. quod hic tantum
limes ponitur, ne gangrena sepiat, sic
butiro si cum premio pro viva proximè
ad mortuam illinitur, quæ contempnata, et
statim in confinio inflammatio dicitur bona,
quæ suppuratione mortuum separat, et ita
gangrenæ progressus sistitur.

Neutrum est hic inflammatio confiniori,
quia gangrenæ progressum impedit.

Custa tunc arida gangrenosa emolli-
ente separari debet.
Gangrenæ progressum omnino impedit.

cost. Peruvian. omni 4 horis ad 3℥ bat. v.
 et externe sepe respice gangrenam progress.
 sum fistul epithema ex fol. cicuta.

Vix 50 annorum fihacellum pedis habuit,
 cum febris valida, lingua sicca, torvus
 aspectus, inquietudo, amputationem veta-
 rent, dato omni 4 horis ad 3℥ cost. intra
 horas 12 febris parata erat, et fihacellus fiste-
 bat, continuato usu ulcera ex fihacello
 orta. Lymphis huius cost. 3℥, quia, dum
 intermisit, pedis habuit.

Crusta gangrenosa Cataplas. ex farina folior.
 seu. lim. et h. aromat. o. huius et melle, emol-
 liantur. mortue partes, nisi vivis fortiter
 adhæcant, separantur, abscedantur. Si crusta
 gangrenosa a vesicatoris orta, melle rosaceo
 illinita brevi separatur.

Si crusta gangrenosa sicca sit et frigida,
 Cataplasmata sunt plus emollientia; si vero
 laxa mollis, et putredo potius volat, antiseptica.
 Si etiam si pectoris, foris, inetha, pectoris
 natus in parte gangrenosa, et toto corpore
 dentur in - et externe spiritibus, si vero calor

212. febris ac. acida, cunctis in resistentia.
Cataplasmata praesentur erythematibus,
quia non debent sepe renovari.

Si circa limites gangraene valida sit in-
flamatio flo. sambur. compressus. in forma latic.
plasmatis in lacte corti profundi.

Si in crasse separatione dolor urget,
folia thiosiam. cynoglos. addantur.

Crassa separata vulnus, &culus rema-
net, digestivis ac curandum.

Gangrena à Frigore

frictus nive. & aqua frigida, ut fricula
conglariata extrahantur, dein frictio juncis,
interni uso decort. rorism. sassap. magna
copia ad sudorem eliciendum. Si grana
conglariata vel hyida interse, saporem amittit.
Sunt frigida vero injecta, eunctis friculis
tota glari obdura apparent.

Sphacelus.

In sphacelo, consistit ad opera usq. mors partis
vel superest, quam amputatio. Dicitur
quidem deann, quod cras sphacelo corruptum.

per plures menses gessit, aridum, & spiritus 213.
therebinth. conditum, hoc tñ non erat sphaeli
curatio. et licet in raris casibus partes cor-
ruptae fronte à vivis separatae sint, tñ non
est expectanda hoc raris curatio, si à toto sequit
malum. sin vero lente progreditur, tum
per dies expectare licet, plane si per extremum
sphaelatus sit, qui aliunde sub genu asym-
- toni debet, dumodo pars corrupta antisepti-
- cis curiatur.

Si pars exstirpata nequeat, ut os saorum, coti-
- gis, scapulae &c. tum tantum impediatur,
ne mortuum viva inficiat, ideo separatur.
Anus à decubitu contrahit opis sacri necrosin
ut non tantum integumenta corrupta essent,
sed et opis sacri pars nigresceret, cumq de
curacione desperaretur, fronte lamella corrip-
- ta ab opre sacro separari coegerant, & emisis
vasis vivis vivissimum coeivit. hic sepi à
panniculo adiposo tumente sphaelato viva
comprimente, omnia ad opaus putantur
sphaelata, ubi tñ sensim redit vita.

244. Cuiusdam à contusione tota manus pallida,
et frigida fuit, ut scarificationibus profundis do-
lor nullus perciperetur, ino transfusa per manum
lanceola, negutta sanguinis fluxerunt, et tunc
sensim calor rediit.

In morte mortua omnes humores quiescunt
in vasis suis, et his ruptis effusi stagnant,
quandiu autem inter mortuum, et vivum
cohesio manet, liquida alata per vasa viva
sistantur, et suffocatus motus in morte viva
in vicinia mortui, sicq; malum propagatus,
neq; ingredi potest, nisi tollatur vivi cohesio
cum mortuo, quæ facta est arte et natura per
vasa viva soluta exierunt humores, extrinsece
vasorum solutorum retrahuntur, inflammatio
nascentis, nimis mortuum à vivo separans, itaq;
progressus phlegmatis ingreditur. Nihil ex
castro precipitem se dedit, unguentis in
rupe utroq; pedes qui et luxati, et fracti
erant cum vultu; in utroq; pedepinto
supra malleolos nuda formavit anulum,
qui sic coarctavit phlegmatum, ut serpere non

popel, hinc infra anulum totum corru-
peretur, ut cadaveris more foetescat & diffusetur.
miser sibi ipsi cultro sine dolore, & homor-
rhagia separavit carnem corruptam, una
cum ossibus tarsi.

pro. impediatur progressus mortui ad vivam, idq. fit,
si in vicinia sani, & mortui limites ponatur, nun-
quam tñ id arte ita fieri potest, ut natura,
que liquidi vitalis officina, & impetu solvit
nexum vaporum vivorum cum parte mortua,
& dein blanda suppuratione mortua amoveat.

Arte tamen limites ponatur, & quidem
pars mortua proximè ad vivam uratur, seu
tus & roatur, plane si profunde fiat, simul
in parte mortua scarificationes, ut antiseptica
melius penetrant. Li. & argenti vivi 3j. solve
in Q. 3ij. & butiro ʒj. fiat penicillo limies,
& igne actuali; pro hoc quidem non fit sepa-
ratio mortui à vivo, sed tantum limites poni-
tus, ne sphacelus serpat, ut si nāa sibi ponat
limites, optimum est, quia hoc caustica, si
proximè, ut fieri debet, ad partem vivam
applicentur, eandem in escharam convertunt.
que etiam separari debet.

216. 250. mortuum separaretur; quare applicetur
p^{ti} mortuo, lixiv. & viva, c. anisib^{us} clavel
latis infusatum, & purum lixiv. & viva, &
butirum $\frac{1}{2}$, & aut. Ol. o^o Ol. & V, ad
quia sepe sphacelus ad opera usq^{ue} seipit, haec
a^uda corrosiva autem, opib^{us} nociva s^unt,
quare lixiv. & viva praefertur. h^{ic} ergo
omne mortuum in ep^horam convertitur. si
p^{er} mortua frigida s^unt, similis corrosiva,
operationem peragere nequeant, callefcat p^{ri}us,
applicetur locus mortuus. lixivium &
viva ita paratur.

Ad & viva recund. q. v.
si enim s^unt s^unt in aere humido, multum perdit
de armonia sua.

Cope in v^o cum Ole $\frac{1}{2}$ bene calcinato.

Hoc lixivio limet^{ur} paratur, et corruptum se
paretur.

Postea haec corrosiva calida p^{ti} mortuo
frigida applicari.

Ep^hora facta p^{er} corrosiva, emoliente sepe
retur, ut ungu. emoll. butiro in Ole. h^{ic} p^{er}gen
dum in h^{is} donec omne mortuum in ep^horam
convertatur, et separetur.

L. opae corrupta sunt nigrae, curari debent; ^{217.}
vide de vuln. Capitis.

Cum jam her corrosiva, acerrima sunt, et
portae, quas tangunt, subito destruant, hinc
cuncte applicentur, ne portae subiectae adhuc
vive simul corrodantur, quare tantum plures
eorum, ubi coarctatis magna portam corrupta-
rum. Si ubi a dembitu os sacrum, corrigis
sphaellatum est, nigrum, sicum instar munus
haec acria non valent, quia sub epithora opae
sunt sepe viva; tum tantum vino aut oleo
Ror. simul cordi foveantur portae, et coagulato
fluminate tegantur v. melle rosor. Opsi inun-
guntur, et fronte mortuum sicum separabitur.
ungv. Agiticiam sit cum antisepticiis miseri
ad separandum mortuum.

Omni corrupto separato, redeuntes vitas
in portibus suppositis, tractetur locus. Modis
et mis. Balsamis, instar vulneris, v. ulcers.

3to si omnia usque ad opae corrupta sunt, ut manus,
pedes, fiat amputatio, si aq. sit robustior, v. vis-
composita, et praevideatur vitam hac operatione
servari posse.

218. In opibus metacarpi, metatarsi, in manibus,
pedibus, & fieri amputatio. aliqui cuneo
applicato, malleoq; fortiter adacto simul, & semel
postem amputant. alii forcipe absciunt,
at facile sunt tali modo fissurae operiri.
quare quidam antiprimo cultro hoc opus in
articulacoe separant. Cuneo quidem citius ope-
ratio perficitur in his operculis, id autem tantum
in junioribus, ubi opus nodia, quae non tam facile
finduntur; in senioribus vero exstirpatio
curis manus. his perfici nequit, finduntur
enim opera. hi eundem manu sphaelata,
securi malleo percussa, absque momento
unico, at fissuras, et coniunctiones operis, sebris
scuta, parq; ob fragmenta operis diu con-
solidari non poterat.

An exstirpatio in viva, an mortua
parte fieri debeat? dissensio est inter Authores.
Omne corruptum in tota debeat, alios hoc re-
licto sequit Sphaelus, nisi illud exstirpatione
facta, igne, cantheris, potentialibus, anfractu-
cum in illa cura sit inerta, simulque
molesta; melius est exstirpationem in parte

viva fieri, licet id sine dolore non fiat. 219.

Quidam sciasit. Schaeffer supra articulum
humeri amputatio facta est in parte mortua
ad articulationem cum aeger robustus, et
sanus alias esset sine febre, licet cadaveris
sui odor naris feriret, corruptum canteris
separatum est, non evasit quidem, licet
huius vixerit.

Quare tempestive in parte viva fiat am-
putatio, si enim in mortuo fieri, oditum
corruptum igne et corrosivis separari debet
unde oritur crusta, quae suppuratione longa
decidit, imo ustio esse debet usque ad vivam, quod
dolorosum est, os simul, mortuo ablato,
denudatum proinde cum aegri incom-
modo, seras abscondi debet.

In Schaeffer pedis supra malleolos im-
ponente, expector sit, cum aliunde am-
putatio ad 4 et 5 digitorum distantiam
a genu, ut evitentur ligamenta et tendi-
nes vasti musculi, fieri debeat. Si enim
exstirparetur pars supra malleolos, reliqua
pars, rigidi factis ligamentis, inutilis esset.

220. Legum non parum incommodum est,
cum ablato pede, per artificialis ligneus ap-
plicari debeat; ut eger incedere possit.

Ante quam detur opiatum non ut obre-
pat sopor, sed tantum ut tollatur metus, et
leviter obdormiat. ut Laud. liq. cum op.
ambo. confect. alterum. vi & melip.

Operatio fit compressis arteriis tornabili.
ligatura, ne sanguine fluente impediatur
operatio. cultro incurvato disciuntur
omnia circa circum usque ad os, perosti-
um simul discindi debet. Si operatio
fiat inter bina opera, ut in cubito, crure,
tum cultro ligamenta hec opera simul con-
nectentia separantur, dein annulo corlaceo
carnem vivam sursum trahunt, et sanguinem
ex musculari vivis. stidentem coercent, ne
impediatur opus. Serram abscipio, musculi qd
vivi serrantur.

Lasata ligatura tornabili sanguis effluens
monstrat arterie locum, quod si per eam
subpositum ducto ligetur, qd si sine dolore n. fit.

Pl. gyron. Idem cum plumeolis exceptum, 221.
et artis officio cum prepressione, ne torrente
sanguinis reprimatur, applicatum, oblique
causis, sicut et cantheria actualia non
valent, episthoram enim faciunt, quae suppu-
- ratione separari debet, cum metu recur-
- descentis haemorrhagiis; ligatura ergo
praefertur. ex reliquis generis arteriis
fluens sanguis et quodam absorbente cum
plumeolis sistitur brevi, v. linteis capi-
- tis; bolus armen. et gypsi sistunt quo-
- dam haemorrhagiis minores, ad vi duram
massam concreffendo impediunt consolida-
- tionem vulneris.

Haemorrhagia spontanea ob congesta vasa
vulnus virgul. tubere, tumere, inflamari
et suppurari, quare arcte ligatura viten-
- tur.

Peracta operatione somnus provocetur; victus
sit lenis, blaudus ac vide vuln. in genere.

Os seorsum ablatum solebant cantherio ac-
- tuali adurere Chyrurgi, ut per externa opus

222. Separaretur ab osse vivo, sed osseum plu-
madolo V. mastitibus maxillo id ardetur;
Anterior enim actuali adustum os, separari
debet, et cura retardatur; et neque
semper sequitur ossis extremi exfoliatio.

Ligatura ante hemi non remouenda
nisi vulnus in alius degeneret. Si sepe
santa puris copia fluit, ut marasmo
perant; imo puri collectum, non abste-
sum, resorbetur, et purulentam sanguinis
cacotheliam inducit, quare post operatio-
nem potionibus vulnerariis resorbentem
e sanguine eluatur.

Subinde dolor enormis in parte am-
putata oritur, imò convulsiones sequuntur.

Virgo amputate partis dolore atroci ve-
rabatur, mensis sequebantur ante tempus
cum doloribus, acceperat anxietas, consil.
suo musculorum colli, cum deglutitione
impedita, morte.

Nihil post exspirationem manus
convulsione maxillam corrigitur, ut

he firmissime stringerentur, cum rifu sardo-
nico, in strobilum deportatus forebatur
limbo recente, multa brachia crucibus; o'ris
perfractis calidis, sudore, & diarrhoea ortis
evadit.

Ablata amputatione manū v. pedis, ple-
nora sequitur, per pauciora enim numero
vasa, sanguis circulari cogitur, quare hec
venesectione repetita, citius sanari preceve-
atur.

Vulnus quidam magnam puris copiam fundit,
ut corpus extenuetur, idq. ob magnam san-
guinis affluxum ad partem, quo emissus
affluit purus inflamatur, suppuratur vulnus.
Sunt tum vena revascularis, per purgamenta,
decorta, ligaturas leviores post partem affec-
tam, ac quæ affluxum minuant.

Combusio.

Calor sani fortissimi hominis raro Thermo-
metri Fahrenheitiani 96um gradum excedit.
Si ultra 100 gradum in morbis ascendit, jam
incipit sanguis, ejusq. serum ad coagulum diffroni;

224. Si 120 gradum adignifit, serum coagu-
latur, ad solida necdum patinens. Si
vero ad ∇ ebullientis calorem accedat, qui
212 gradu mensuratur, jam solida lebun-
tur. Si ∇ ebulliens jam auticulam se-
paratis vasis, et humoribus extravasatis in
budas ∇ a plenas elevat. calor ferri
igniti solida destruit in crustam conver-
sit, coagulatis plene humoribus, vasisque
combustis.

Sic quaedam corpora plus ignis capere
possunt ut serum, plumbum, stannum, o^oum,
quod ebulliens ad 600um gradum salubasendere
gum. alia minus ut ∇ a. unde diversi-
tas combustionis a diversis corporibus. Si
etiam majus frigus requiritur ut congeles-
cat sanguis in vasis, qui spirituosus resistit,
quam ∇ a.

Quo duntius corpus ignitum adheret
corpori humano, magis lebit. Si serum
condensat per durationem adhesionis omnia
ad os usque comburere. prae ebulliens
plus nocet, quam o^o, quia tenaciter

adheret, o^o vero citius defluit, & adhuc
citius. quidam volens inflare sclopetum
onertum, visius, casu acerso ore pirio,
totum gualatum & intonum combussit,
ita, ut partes mortua a vivis scederent,
cum opibus quibudam gualati.

Phenomena combustionis similia sunt
inflammationi, & phaeulo. sic combustio levis,
Erysipellis cum rubore levi tumore excitat.
major vero veram Phlegmone. gravior veram
Gangrenam. maxima combustio, dum om-
nia usq. ad ossa destruntur, Phaeulum pro-
ducit. Sic & feruida, cutis ruborem, levem
tumorem, dolorem cum vesiculis & pruritis
& nullis; Va lymphatica plenis, aliquo tempore
post combustionem oritur, excitat. Si corpus
feruidius & diutius adhaesit, dolor validus;
vesiculae statim post combustionem excitatae
liquore flavescente plene, tensio, & rigi-
ditas in cute oriuntur. ubi destruntur.
Inter omnia, nullae vesiculae excitantur, sed
cutis fit livida, nigra, dura, arida sine

226. dolore, licet pungatur scalpello. vesiculae
postea in circumscripta loci ambusti omni-
bus; hinc, gradus gangraenae, & sphaculo fini-
tis est.

Prognosis.

Ex vario gradu combustionis facile eruitur,
talis enim est, sicut in inflammatione, gangrae-
na, sphaculo.

Si in corpore sit scorbuticum, a trahiliari-
um, cacochimicum, a levi combustione
ulcus malignum oritur, ob humores acris.

Curatio.

non multum differt ab inflammatione, gangraena,
& sphaculo, pro vario combustionis gradu. ge-
neratim vendicationem, antiphlogisticam, temperan-
tia, vitium leniorem, antiseptica externa, &c.

Si in combustio parvam corporis partem, et
parum laedit, est opus his, sedentibus topicis.
Si vero excitavit resolvablem inflammationem, post
combustionem applicetur succ. lactucae, postulae,
plantagin. albumen ovorum, mucilago tritici,
luteum figulium aceto dilutum, thymum
serpyllinum, oxycanthum, oxymel, alumen rufum
va solutum, extractum balbi cum Ole tritici, &c.

oleum liliorum alborum, rosarum c. o° omig. ^{229.}
Zuli. factum, o° lini, ungu. populacei is v
Basiliconis, mucilago sem. cydon. ungu. ex o°
liliorum albor, comp. lithocorio, ac. wa repellent,
do sanguinem in vasa majora inflam ab initio
applicata, curant, sine suppuratione, sed tantum
resolutione, id ipsum preestant sicut, ut V. canth.

An ignis fricula ignea ex parte combusta
extrahat, sicut & frigida, nix, fricula glacialia
ex parte congelata? Fernel. ignis alexe-
tem ignis. certum est, si manus dextra com-
busta sit, & manus sinistra admoveatur loco
tam prope, ut calorem gradissimum percipiat,
dein post mortem sinistram, applicetur manus
dextra, augetur dolor manus combustae, sed
breui evanescet; paulo propius igni exponatur
manus laesa, augetur iterum dolor & evanescit
et sic, et sic per se ad focum accedat laesa ma-
nus. donec percipiat calorem ferre in illa dispo-
sitione, in qua manus sana sine molestia
tolerare valet.

280. Si combustio tanta, ut benigna resolutione
curari nequeat, sed metus sit gangraena si-
nempe dolor validus, sensus, rigiditas, albus,

228. vesicae liqore flavescente plene. Tum benigna
suppuratio modicis siccis fomentis, cataplasmatibus,
promoveatur. Bullae si non semper denotant
statim gangrenam; si enim post hoc
aliquot a combustione appropiant, va limpida
sint plene, nec dura, crispata, erosae, sit
cutis vicina, sit ambustio sine suppuratione
curari.

Bullae non pestuntantur, nisi nimis magna
sint, et v flavescente plene, quia aere accen-
dente post effluxum v limpida, dolor
enormis oritur, sed relinquuntur sibi, va
enim resorbta, cuticula decidit.

Si vero subiecta cutis ita lesa sit, ut
suppuratio non debeat inflammatio, tum levi
apertura fiat via ichori contento, restusa
cuticula acicula, eaq. in relictas, et appli-
centur emollientia, o. o. sa, vide Abscessum.

Saepe in gradu comburitur pars corporis,
ita ut quaedam resolutione, alio porticula
suppuratio curari debeat, quaedam gangrene
sive plene, quare medicamenta exarte appli-
cari debent. hi Boerhaav. Tum tota
facies combusta in bullam elevaretur,

ut clausi palpebris, nec lucem videre possent, 229.
renascente ad animi deliquium usque, laxan-
tibus antiphlogisticis, usque introito, dem-
um plastro de copide calaminas curatus.

230. Cum combustio coagulavit liquida, et
vasa crispavit, in crassam et convertit ita, ut
aperet circulo in parte, gangrenata esset, por-
tio ad opera usque omnia destruita sunt, subactis.
Cum corruptum separari a vivo debet, uliusque
dein remanet; quod ita curetur, ut gangrena,
et subactis.

Aqua ebulliens, et aliud subiectum candens,
locum, quem primo tangit, solum gangrenat,
reliquas partes vero inflammat, si epidemius
elevetur in bubas, he majores pestiferantur,
subiacet non raro macula cinerea et flavescens,
que vera eschara gangrenosa est, et insensibilis
applicatis, et in gangrena dictum, vi vite
separatur a vivo per suppurationem.

Si a hoc primo, et ebulliente, ferro can-
dente, liquato plumbo et combustis, por-
tio eschara fuerit duplissime, et adeo crasse,

220. Ad scarificationibus: quae sit profundis, ut
subjacentes partes vivae compressae liberentur.
Sola tum ungu. Cataplasm. emoll. o^o sap. pro-
sunt. vide Gangraen. & phlegm. omnia fructus
ofa o^o calida, ut o^o theob. o^o aromatica
intendantur, quia indurant plus crustas, quae
in emolliente separari debent.

Puella tota facie & collo combusta, ut in
grobis appareat, lintha v^o madida applicaban-
tur per 3 dies, ut dolor augetur, & nigre-
do extendebatur cum fetore cadaveroso,
crusta erat arida, sicca gangrenosa; factis
scarificationibus, applicabatur ungu. agui-
dium v^o solutum, ut omnia mansere-
rent, nullum vestigium apparuit sepa-
rationis crustarum; donec tandem ungu.
ex cera flava, o^o olivor. vitell. ovorum,
& melle rosor. simul coctis intra biduum
crustae separarentur. q^o fuit in gangraena
ita in combustionem, ubi crusta arida
emollientia conveniunt, quia v^o di. exsic-
cant, indurant.

231.
si omnia ad opera usque combusta, et corrupta
sint, phacelataque, sola amputatio, si loci
conditio admittit, prodest.

Ablata cithara, vulnus, Culus remanet,
modisq. variis vulnerariis, et balsamis curandis;
Cicatrix, cute, et panniculo adiposo combusto,
evitari nequit, ideo fortia consolis anthra-
citentibus, plane si combustio sit facili, in
aliis partibus enim non curatur, modisq.
ma. go. balsama conveniunt, ut theob. Cam
vitello ovi, o. o. ovorum, cerd. c. bals. persu.
ut in emolita carne vasa elongentur,
crescant.

Turgem, et tumentem cicatricem Hilban.
et Paeonius emolli, et ubi prominerebat,
lamina lina vivo ibita deprimi
jussere.

Scirrhus.

Est tumor durus, et indolens. Gallen. 2 plura
statuit, exquisitum, durum sine sensu, et non
exquisitum, cum quodam sensu.

Locus est prope glandulas, quae est
folliculus membranae, quae infinita vasa

232. arteriosa, et venosa reducuntur sanguinem
a secretione responsum percipiunt, habentia
sua emissoria in folliculum cavum, in
quem secretur humor quidam, qui per
ductum ex folliculo confluentem in usum
publicum deducitur.

Hec est glandula simplex; si vero plures
tales folliculi coniunguntur coordinati, qui
omnes in unum emissarium terminantur,
una comuni membrana cincti, compressi
vocatur glandula ut pancreas.

Quidquid jam illum succum coagulat,
ut spiritusosa, adstringentia, quae impediunt
ne humor secretus, constricto ductu seu
emissario, externatur, qui reabsorbto sub
tilissimo, crassescit induratur, Scirrhii est
causa. compressio externa emissarii, ut
excerni nequeat secretum, idem facit, si
folliculi in manu a compressione externa
Scirrhii.

Observantur etiam sepe in aliis partibus
Scirrhii, ubi per subtilissima vasa
licet absint tales folliculi, secretis fit,

ut in Testibus; si secretum immediatus ex^{233.}
cerni, quod suspexit. idem in hepate fit.
Bilis secretitur per minima vasa, quae
conferunt in unum ductum Hepaticum
ductum, qui se cum cystico socians; unum
ductum Choleochum efficit; si jam v. ductus
hepatici & minimi rami bilis secretantes
obtinentur, stagnante humore, coagulato,
infiltrato, indurato, totum hep. & quaedam
ejus pars scirrhusce, cui malo, motus tardus,
sanguinis per hep. multum contribuit,
quid sanguis venosus jam crassior, itum
angustias. vena porta quasi arteriosa,
transire debet, et biliosus secretus humor
ubique oleosus, facile in lentorem degene-
rat. Si in glandula parotide, licet nulli
essent folliculi, sed ramuli secretorii ex
arteriis derivati, nullis interpositis folli-
culis, diserte in ductum excretorium defer-
rent secretum, si scirrhus nasci possit;
si nempe secretum crassum & ductum ex-
cretorium & ramulos secretantes, obstrueret.

234. Scrophulum crassum factum stagnans in
folliculo eundem distendit, si nempe ductus
excretorius obstructus compressus sit,
reliquum scrophulum angustum humorem stagnan-
tem, vasa et nervi per folliculum septan-
tia comprimuntur, unde dolor in seculo
natus. patet jam difficultas resolutionis
humoris enim extra vasa positus est, in quem
artus agere nequit.

Sic etiam dum folliculi singulies in
cute externa haerentes obstruuntur, accu-
mulatur mater, et pro varia sua natura,
mellicerides, ateromata, steatomata, pro-
ducit. quare chirurgi hos tumores una
cum folliculo seu membrana excindunt,
si enim haec remaneret semper scrophulo hu-
more, recrudescerent tumores. Si quidam
in facie tumorem cepit magnam, qui
cuius tantum accretus erat, cum cute enim
moveri poterat latus basi in parvulo
adiposo haerens. cutis rubra, livida dein
facta cum pruritu dolore, in apice humo-
ris, fronte autem tumore rupto, materia

grammifera, dura excreta, curatus fuerat. 233.

Si in glandula vasa deferentia sanguinem arteriosum obstruantur, repletur impetus sanguinis, urgete in locum obstructum, et vasa se sponte benigna suppuratione, ut in Parotide suppurata patet.

Si vero secretoria obstruantur, fit minor vis urgeri sanguinem in ea, ut suppurari possint.

Si in vasculis secretum continentibus stagnet humor crassus, et in folliculo, extra leges circulationis positus est, unde rebelle malum.

Si ductus excretorius obstructus, idem obtinetur, ut vasa enim sana pergit secretum humor collectus in folliculo eum distendit, vasa, et nervos comprimit, subtilissimo reabsorbentem induratur. Si circa finem ductus excretorii et jam in ipso emissario locum, et jam obstruens et comprimens, ut si causa glandulae parotidis Leucostoma, in ductu excretorio et in ore in ipso emissario locum, et id in ore, a humore quodam comprimatur, quo ablatum, scilicet curari potest.

Sic, si a gonorrhoea, humor nascatur circa
 idum locum urethrae, ubi vesicularum semi-
 narium, et vasorum deferentium commune
 emissarium habet in urethram, impeditur
 excretio liquoris testibus secreti, et ex uno
 utroque teste; tum tamen prius paulo
 post vas deferens, et epididymis, denigro
 testis substantia, si tangatur epididymis
 longe durior est, quam testis; tum cura
 sat feliciter frictionibus perficitur, cum
 causa haeret in emissario. Si vero prius
 tunc testis nullo observato ante vitio
 in epididymide, cura difficilis, siquidem
 causa enim est in vasculis secretantibus
 secretum continentibus, ubi vix ullus
 vigor sanguinis, favens resolutioni.

Cum scilicet a coagulatione et infir-
 matione humoris secreti oriatur, facile quidem
 illum frequentius observari debere in glandulis
 ubi tale viscidum secretum; et licet non
 adeo viscidum sit secretum, tamen
 stagnando evadere debet.

Solum os internum, a pharynx, appesa arteria,
 bronchia, ventriculus, intestina, saliv. cisternae habet,
 mucum viscidum secretantes, unde non mirum
 ibi scirrhos nasci. Sic in oculis ^{superioribus} lacrimalis, ubi glan-
 dula sebacea, in cantho majori, ubi Caruncula
 lacrimalis, saepe scirchi sat magni oriuntur,
 vid. Hildan. in nasum glandulis, mucum secret.
 2. nentibus, tonsillis, amigdalis, ut saepe post
 inflamm. scirchi oriuntur; fig. scirchus magnus
 fit in appesa arteria & a pharynx, respirationem
 deglutitionem impedit. yltus ex scircho in
 pyloro & superior ventriculi orificio orto obire.

In membris, ex arteriis emissi tubuli lactiferi,
 nullis interpositis folliculis, coeunt in majores
 ramos lactiferos, qui iterum angustantur, & mi-
 2. nimis tubuli in rapida exeunt. Tubulos
 lactiferos continui arteriis, nullis folliculis in-
 2. terpositis certum est, lac enim secretum, iterum
 potest ex tubulis in arterias redire: jam lac
 ex sua natura in coagulum tendit, An serum
 & colostrum abibit, serum per papillos effluit &
 resorbetur, colostrum crassum remanens induratur,

238. vasa lactifera obstruit, suspendit, nam nullus
fiat arguendus sanguinis, ut resolvatur, induratur
plus; Lactium coarctatur; et luctu folliculi
in quos se exonerant vasa lactifera, adhaerent,
ex quibus ductus in jugulum grauantur. Si hoc
mor. in folliculo extra leges circulationis pos-
tus esset.

Sub axillis, inguinibus, panceate, mesentio,
utero, heie totus scirchi oriuntur. Hi in
pepe, lue venerea & aliis morbis etiam benignis
nionibus, totus sub axillis, inguinibus, scirchi.

Causae.

Inflamatio in locis glandulosis v.g. in mamma,
infirmitate ex lacte stagnante male curata. Hi
mulieres timentes suppurationem, prunis candentibus
bos mamos caponunt & per ferro fovant, mi-
nuitur quidem tumor, sed hoc corpus remanens
scirchum facit. Bubo saepe in ventris scirchum.

Absepsus ante perfectam maturam apertus.
Saepe mucro suppurationis in ambitu vero rubor,
durities inflamatio adhuc adeo, si dum aperta
est, reliquum non tam facile suppurari potest,
go scirchum. Hi si in membris, absepsus ante

perfectam maturationem aperto, reliquum in 239.
circumfusa non suppuratur, & ulcus cito con-
solidatur, reliquum condum inflammation in
scirrhum vertitur.

Sanguis atrabilarius; si sanguis arteriosus
solvetur fluidissimo, reliquum crasum cum
o. sanguinis unitum, atram bilem constituit,
difficilis per vasa meabilem, haec jam in locis
glandulosis hians, retinaculosos ductos, et
periculosissimos producit. bilis crassa adusta,
insipida etiam atra bilis vocatur, longet
est acris, citius putrescens, quoniam procedens ex
sanguine orta, quae putrida, dysenteris, febris
acutissimas in frigidissimis etiam corporibus
excitat brevi lethales.

Mercurium suppuratio, cephalis in anapisi.
Communicationem mammas habere cum utero, patet
in gravidis, suppressione mercurii laborantibus,
puerperis imminutis lochiis, quoniam enim
injicitur circulus per uterum mammas surgent
sanguine, hoc colligitur in pectori statu, mammas
inflamantur à copiosiori affluxu sanguinis,
suppurantur & scirrhesunt. Hi etiam

Scirrh, canceri mammarum, si suppurantur
mensis & iminent, augentur. unde Solenne
maxime mensibus desantibus & suppositis;
comprimatur Scirrh mammarum, canceris, toto
mensibus ite fluentibus.

De Hemorrhoidibus suppositis idem judica.
Sanguis sepe in lapides concrevit, si. Unde
infusus sit. si tales calculi in corde, Cerebro,
Cavo abdominis, intestinis, renibus, vesica
& concretionem cum cum viscido inveniuntur,
imò in ipsi pulmonali ejecti.

Vita tristi, producit enim in corpore
Sanguinem, atram bilem, quæ stagnans in
Chondriis, melancholiam augeat. Si
victus crassus, farinaceus, leguminosus, cum
vita sedentaria atram bilem generant, sit
in attractis.

Scirrh compressus, alius parte inflama
tionis, suppurations, gangrenam, fractum
producit. Si in quodam ob compressionem
vere idiocæ a Scirrho, prout fractus
ortus.

Paralysim. Si in quodam Scirrh sub

241.
axillae prors. colorem, stuporem, den. manus
paralyticam producit.

Atrophiam, quod id in partibus, quibus mesen-
terium scirrhosum est. si sub axilla scirrhosus
arteriam brachialem comprimatur, atrophiam
manus inducit. si enim vena comprimatur,
impeditur regressus sanguinis, et arteriam novam
adfectus, donec inflammatio, gangrena, sphacellus
sequatur. si nervus brachialis comprimatur,
paralysis sequitur, si vero nervi ad musculos
tendentes quidam, hominum paralysis.

Sterilitatem, si testiculi, vesiculae seminales,
in foeminis vagina, cervix uteri, tubae Fallopianae,
ovaria, scirrhosa. si foemina post inflammationem
uteri sterilis maneat, et inventus est scirrhosus cervi-
cis uteri. ideo fieri steriles, et sponte menstrua pur-
gatione, uteri cancro laborant, cum acri sanie
effluente, haemorrhagia feruida.

Partum difficilem. in quodam in partu mor-
tua inventum est osificum uteri concretum. in
alia scirrho clausum.

Voluntum misere, si intestina scirrho
sunt obstruata. initio solent praecum alvum

242. deponere, dein 3 multos dies obstructam ha.
2 bere, et vomere.

Vomitum, si pilorus scirrhosus sit, saepe cas.
2 dialgiam. die in antequam volutus acc.
2 dat, praesens dolor in parte sentitur flatulentia,
saepe vomitus inverso motu resistit, alvus
tarda obstructa, initio vomitus levis, dein
continuus, nutritio deficiit; tum cibi sunt mol.
2 les, nutritio, paucasque foeces relinquentes.

Ictum, Hydrorem. si hepatis glandula
mesenterii scirrhose sint. mulier ex compressio.
ne vere portae, dum transiit hepatis intra, fuit
2 Hydrotica, et obit, scirrhosus comprimens in
2 ventus.

Diagnosis:

In externa parte scirrhosus notatur facile
in internis. metuitur et adest; si atrabilia
sanguinis constitutio, victus crassus, durus,
sine potu, vita sedentaria, moror dies,
2 durus, contusio inflammatio prodire, ut in
intestinis, ventriculo, quoniam in sanguine et
benigna resolutio non quid sentita, et per
2 item varia symptomata molestant. item

menstruorum, hemorrhoidum suppressio, dyspepsia hereditaria. sic si pleuritis. Peripneumonia. sanata, mare diffusum, fixus dolor compressivus, scirrhum suspicari licet. idem in intestinis, ventriculo, utero, hepate, hene, utrum est, si grossa inflammatio symptomata partu urgent, Intumescit sine omni febre. in vomitibus enim suppurantibus & suppuratis id est dolor, Reitias.

in partibus externis nascitur ex humore, duro, indolente.

Prognosis.

Ab atabiliaria sanguinis constitutione ortus, peior est, quam ab inflammatione. malum est, si magnis vasibus, ea comprimendo, adhaerent; alius metum conciri facit, praecipue, si conciditur, & quocumque de causa plus sanguinis urgeatur, in partem scirrhosam, eam inflammet.

Curatio.

Si scirrhus sit benignus. id est: si recens, tum enim humor rudem ita induratus est, foris neque tota glandula obstructa, si enim res plusquam menses hesit, vix resolvitur. Indolens, non magnus;

244. nec admodum durus; integumentorum color
naturalis; nullus pruritus; calor in ipso & vicinia.
in loco idoneo situs; ut mamma, axillis; non
durus; debet quod preponi cedere posse, sanctorum
enim durities, et scabra superficies; malum. in
corpore sano. in atrobiliario enim, et scorbutico
vix attingendus. et. cum emolliatur, et resolvatur.
quare bis de die exponatur vapor de teridace,
modico proprietur, et emplastr. ex gum. & galban.
sagapen. ut. emplastr. gum. & i. splenet. de
gentas, diachyl. cum gum. & gum. & aetho
spirid. solutum superimponatur. & sopo venetur
in carne, in ungu. cortus. & fumus aeth. supra
liquorem candentem effusus. bis de die admittatur
scorbutico. solis emollientibus. modestus quidem
spiritus ad augetur, quare emolliata mamma
dicitur emplastr. agrosti resolvatur.

Hilban. Scirrhum in mamma, ab lactata
prole, cataplasma. emolliat bis de die, et statim
gum. & aetho spirid. solutum agylium, junc.
his laxantibus. Scirrhosis, resolvers.
Optimus. si est vapor de teridace. si cornua
vapori de teridace exposita modestunt.

Interne fumatur 4 scdis 3j sequentis.

℞ vini oleani. ℥i

℞ card. bened.

— pipis. fabos.

— genisse an 3/3.

Solv.

℞ aliali prurum ad ℞ p. r. absynth. xto sate-
ratum. alicia min. ut sup. ℞. p. r. coagulans,
q̄o vitentur. v. decorta h. resolv. decort. Agnos.
cum sic crudo. interne item ℞ 3. ethiops min.
laudatur; v. camph. therib. et spiritibus vitæ
debet, indurantes enim materiam.

Ex emplaetro vigin. cum Grio; lamina
plumbea q̄o idita; coimabois accensæ vapo-
re, sepi salubritas excitatur.

Si per plures septimanas. v. menses huius non
cedat, ne metum continuum canceri minuiat,
tollatur, Iquidem, si sit in loco comodo; si
enim sub axillis vasis accretus sit, magna
cautelæ ob metum hemorrhagie, opus, huius
ethio q̄ndog exstirpatus fuerit. item mobilis;
ex omni parte manu prodehens, ne musculis;
vasis accretus sit. granniculo adyoso semper
quidem adheret, at sine noxa exstirpatione potest.

246. Solitaris: quidem enim juvat Scarthum exstirpa-
re in mamma, si simul aliud sit in utero, sub
axillis, in altera mamma, glandulas parotide-
as, qui simul exstirpantur debere. in corpore
larvo: si sanguis atrabilarius sit, scorbutus,
egro debilis, exstirpato vitetur, vulnus enim
in ulcus malignum degeneraret, quod prius
atra bilis, scorbutus tollatur.

Quidam cautis actuali, potenciali, alii
ligacula intercipiendo nutrimentum, ut more-
ari deciderat, si Scarthus. Denique radice adheret,
Scarthum tollunt. At si & minimum Scarthi
in radice, ligacula intercepti, remanet cito
concrevit. Idem a cautis actualibus, et
corrosivis metuendum. Sic quidam Scarthus
in dorso ligacula interceptus, concrevit,
et putrescebat. quare optime exstirpatur
ferro.

pro per enucleationem. Si Scarthus mobilis, in
panniculo adiposo, neq. cuti accretus, quod
notatur, si cutis a tumore elevari potest.
tum diffunditur cutis, et panniculus usq.
ad tumorem, cultello separantur tumoris.

integumenta, donec totus nudetur; deni foras
Helvetii lente protrahitur humor, ut cum odore
in arium ferentia cultello separetur ab integu-
mentis. Cum in parriulo adiposo haereat
seriosa glandula, dolor non est magnus, nisi
in eo loco, ubi vasa cum ingreduntur, et
disfringi debent. sed tractis scitum sit prudens,
ne sensus nervis ad eum tendentibus dolor, et
convulsio oriatur.

Haemorrhagia non sistitur, quae coagulant
sanguinem, sed lintis carpitur, et fango orti-
culari. Lovis: sistatur, et vulnus balsam.
consolvetur.

2do. Si vero integumentis incumbenibus accre-
tus sit scitum, una cum eis auferatur. Si
prehendatur scitum manu, foras Helvetii
elevetur, et cum transfixa filo in situ elevato
detineatur. et cultro totus una cum integu-
mentis excinditur, cavendo ne subijcte partes
carneae lebantur. ad eum multum auferatur.
2do. Si substantia, magnum sit vulnus, multas
suppuratio, quare et corpus ex nimia suppuratio
emariatur et resorbatur per. Caecitiam in purulentam
inducit, quare enucleatio melior est.

248.
3to. Si neq. resolvi, neq. tolli possit; si sit vetus,
color integumentorum ruber, purpureus, et
lividus; durities lapidea, et scabra, et protuberantia
tumoris superficialis; si his accedat pruritus;
breui in cancerum migrabit; incipit enim
Scirrhus mœa dura moveri, et nervi per eundem
diffusi leniter distendi, et irritari, unde oritur
grata titillatio, pruritus molestus, ut a scalpti-
one, frictioneque abstinere nequeant, qua tamen
concursum promouent. Si dolor sequatur,
periculum est. Scirrhus hic Cancer occultus
vocatur; huius extirpationem impossibilem
esse, scitur, si sit in atrabiliario, Scorbuto,
si sint plures, et integumentis, aut vasis adiacentibus
accretus sit. alias ulcus malignum exstir-
pationem sequetur.

In tali statu omnia augmenta sanguinem
exspirantia, emollientia topica vitentur
alio suppuratione maligna sequetur, cum
affluxum ad partem emollientis vasis iniri-
tent; victus sit modis tenuis, ex gualibus car-
nium, lactuiniis, fructibus Roridis maturis.

Petus, lac & siliutum, decort. herb. aven. 249.
sem. lactis. Scorz. on. alth. cum ras. C.C. sem.
foen. rad. glycyrrh. cybor. rias, timor. et. omnia
in cibo, et potu alia, spiritiosa vitentur.
lenia revellentia à parte, ut laxantia propul.

In dolore lancinante, pruritu. anodina
in - et externe adhibeantur.

Si incipiant inflamari integumenta scirrh;
Plumbata applicentur ut acetum lythargiri sa
dilutum, cum o. o. solani, hyosiam. papav. alb;
emplast. diaphorophologos. mollissima aluta
tegatur scirrhus, ne vestibus irriteretur, quis
injureranda; labes, ne pectorali musculo agente,
irriteretur scirrhus in mamma, vitetur.

Aurabellina constitutio sanguinis, corrigenda,
succ. decort. cyb. toraxacon. endivid. melle,
saxone veneto.

Scorbatica, temperantibus acrimoniam, ut
sero lactis cum herb. fumarie. in pralidis vero
vino cum infusione rapti. sufficani, coctileis,
fumarie. et.

Cancer.

Si Scirrhus: dolere, inflamari incipiat, five id fiat, dum vasa scirrho vicina v. p. eum repleantia compressa inflamantur, scirrhij ma^a movetur, five dum p. se scirrho ma^a resolvi, acris p. se inflamari incipit. Dum Cancer occultus vocatur, alius e^t Carcinoma.

Vtres omnis Scirrhij causam, atram bilem statuerunt, aliter si acris p. se incipit, dolorem, pruritum, inflammationem in Scirrho excitat.

Cris inflammatorum in vicinia Scirrhij v. integumentis eius, emplastro gelumbato v. aceto lytharg. Facile tollitur, major vero neutrum.

Cancer five occultus, five apertus in ventriculo, intestinis ac portibus nervosis plus sympto^a, mata excitat, quam in mamma. & acris, ma^a canceri etiam plus minus corrodere est.

Scirrhus a sanguine atrabiliario, tenaci stagnante in glandulis, raro diu durat, quin cancer sequatur, si etiam exstirpatur alius glandulas brevi talis sanguis tenax afficit, quare

Vetus totam curam in aliam belam direxere.

Si ruptis v. erosis integumentis sanies effluit,
ex cancro, apertus cancer audit.

Galenus cancerum ab acali cancro similem
dine desumpta derivat; eam ventis quasi
pedes canceri, in vicinia surgant.

Causae.

Scitici causa, est causa canceri remota; jam
quoniam movere possunt spiritum v. affluxum
sanguinis in ilium, sive boni, sive acribilitari.
Scorbuto de acrimonia infesti, urgere, ut in
flametur, neque dura acrimonia extrahatur,
Canceri causa fuit: ut:

Omnia acia, aromatica, spiritiosa, vinosa.
Labores nimii, mensis, hemorrhoides suppressae,
intermissa venasatio, scarificatio, purgantia,
convicta. victus crudus, aer, Otus, cum vita
sedentaria, tristitia, iracundia.

Externa; Scitici fortitudo nimia, atitudo, caliditas,
spirituosa, acia, rodentia, arsenium, o. o. Pl.
eque spiritus, emollientia et applicata.

Hae omnia asumpta v. augent sanguinem
atrabiliarium si adept, eumque convertunt in sanguinem;

bonum inficiunt. quare omnia ista in
 Scirrho maligno videntur tam interna, quam
 externa.

S. enim etiam boni sanguinis major fuit
 ad mamam Scirrhosam vig. affluxus, postea
 hic, ob rafa Scirrho vicina, compressa, nequid,
 inflammabitur qđ, Scirrhum irritabit. Li.
 suppreſſio mensium, hemorrhoidum Scirrhos.
 in cancrum mutab. quod foeminae post 50
 annum, Scirrho laborantes, antea, toties
 experiuntur. interius apecta venesantis,
 purgatio idem facit. huiusmodi morbus
 acutus, Scirrhum in cancrum convertat.

* In Scirrho qđ bonus sanguis, si ad est,
 conservetur, acris corrigatur, et affluxus ad
 eam Scirrhosam revellatur, reſectione
 Scirrhosae, pediluvio. Coxantibus. &c. in specie
 in foeminis post annum 50 annu, mensibus
 apantibus.

Subinde tamen sine Scirrho, progreſſu
 Cancer oritur. Li. in labijs frigore fissis,
 saepe oritur humor salmodis, cum dolore, ichoris.

fluxu, erosione, et nisi examinatur, deperit^{253.}
viana. idem in lingua, pene saepe observatur.
sic quidam verrucam in pene habuit, ducta
uxore dolor accepit, et cancer ortus est, et
per 13 annos a congressu abstinere debuit,
tumor caput infantis aequabat, cum pene toto
lundo, ulceribus foetidissimis corroso. Toto
pene absorto, tandem curatus est a Hilvano.

Quidam in dorso verrucam gessit, quae attenta
per vestes in cancerum degeneravit. ligata haec,
cum angusta radice adherere, et ablata,
religata lapide infernali eroso, tumor mag-
nus, cancerosus ortus est. sic ungue im-
puncto, dente refecto, excrevit fungus, qui erodenti,
bus tractatus in cancerum degeneravit, extri-
pari debuit. Timendus ergo cancer, licet sibi
huc non procedat, papillae enim nervosae
vasis gaudent, si nimis abscindatur verruca,
sequitur haemorrhagia, quae posuit in
canceros mutari. sic in viro, post ophthalmi-
am, humores oculi effluxerunt, cumque
vino et spiritibus liberalius unctionis, excrevit

254. Tumor durus, lividus, vix auferri magnitudo,
dixi, dolorosus, ex orbita, qui exstirpatus
est.

Diagnos. Canc. oculi.

Scirrhus sine dolore, Scirrhus dicitur, si
dolet, prurit, Scirrhus malignus audit, neque
tamen canceri nomen adhuc meretur in quem
autem brevi mutabitur. Cura tamen maligni
scirchi, et incipientis canceri eadem est, nempe
exstirpatio, remedia eadem. Sequentia
in symptomata secundum ordinem se ex-
cipientia adfert, si transiit in cancerum,
nunquam enim subita, sed sensim in cancerum
vergit. Descriptio in Scircho.

Tibillio, pruritus. quia nervi in vetusto Scir-
cho dispersi tenduntur, irritantur. Dolor se-
quens pruritum, scirchi mutati in cancerum
signum, nervi enim dissolvi incipiunt. Siquis
eget, pruritu vexati scalpant locum, malum
in pejus vergit. Agitata impposito emplastro calli-
do loco scirrhoso, sequente pruritu, letabatur,
ad cancer peritus est.

255.

Calor, rubor: inflammationis in vasis periculis
substantiam diffusi, nate, signum, & in integumen-
tis, vicinis partibus, unde & guttredo jam adesset
& brevi fiet.

Dolor lancinans, urens, pungens. hic per inter-
valla valet, subito evanescit, ac si lanceola periculis
indigeretur; sepe accidit, si perverfam medelam non
mittetur scitatus, doloris illos diu iterum non
pergit, & per annos felice malum, si vero
lancinationes, hic quotidie sepe recurrunt,
& tandem pungentes doloris non tam cito eva-
nidi pungentur, sumus metus, ne occultus cancer
brevis in ulceratum transcat. primum est dolor
urens, instar ignis, continuis, dum enim vi-
sibilia distrahuntur, eroduntur.

Color ruber, purpureus, coruleus, lividus, ater.
rubellus color minorem inflammationem, ruber
majorem, purpureus maximam, & jam incipien-
tem quasi necrosim indicat. Atenuatis, &
erodi incipientibus integumentis color transpat,
vel coruleus, aucto malo lividus, dum jamjam
ulcerabitur, per denum ad tunc cuticulam, atque
color transpat.

256. Durities: fana, praerupta, scabra cum eminente
apice. quo major durities, rigiditas, suppuratio humo-
ris est nodosa, aspera praerupta. in loco, ubi
integumenta plus distenta, cerosa, minus
resistant, prominulus apex tumoris protuberat
in hoc loco integumenta quasi excoxiando, se-
cedunt, ibi primo ulceratus apparet, atque
tam durus amplius est.

Tumor augetur. Carcinus, si malignus, fieri
incipit intra paucas septimanas quadruplum,
et plus adhuc augetur; est signum, idum
in cancerem ulceratum tendere.

Vasa sanguifera vicina tument. si enim
augetur tumor, vicina vasa comprimuntur,
quae distenta sanguine, varicose apparent,
quia inequaliter comprimuntur, et nigres-
cere videntur melancholiam senatram bilis
ibi stagnare putabant.

In internis. dolor Carcinus major, minor,
quem dat diagnosticam.

Diagnosis: Ulcerati;

Cancer occultus. nunquam simul, & semel
aperitur, sed successively in variis locis.

Vasa sana circa canceri margines, & in eo

repentia inflamata coarctantur, rumpuntur, 257.
humores effundunt brevi putrescentes. in
suppurata vasa rupta, effusi contenti humoribus,
continuo affundunt liquida per aperta orificia
quae cum blanda sunt, mutantur una cum vasis
in pus. In cancro moa est maligna, acris;
et in vasa, ubiote a corde remota, sunt angusta,
ut sunt in glandulis, non fit talis agnitus san-
guinis, ut per orificia aperta liquidum, evasato
humori missum, canorem suppurat, quare
effusi vasorum sanguinis maligna fit putredo.
Quare Gall. putredo fit et a facultate conco-
ctrice debili et malignitate humoris. utrum
in cancro adest, virulus in loco glanduloso
exiguus est, moa similis maligna.

Sed an non propter canem emori, ut fit in gon-
grena, phlegma, separationis per suppurationem
in ambitu factam? in gangrena partes
sunt mortuae, ut igne, ferro, corrosivis tractari
possint sine sensu; in cancro vero vasa, et in
adfectu vivum per medium corrupti repentina,
unde dolor ingens.

258. An non haec vasa, nemiq. viv. una cum
coagulato deponit, proferunt, immoq. ad omni
in et refluxu in parte abolito gongre,
na nasceretur loco cancri, et separari mortui
a vivis?

In minimis canceris aliquid successit,
igne actuali & potenciali simul, et semel
destructis partibus canerosi. h. Boerhaave
o. O. O. cancrum primum occultum in naso
erodit simul, et semel, fiebat crusta, quae
benigna suppuratione separata est. in majori
cancro impossibile tamen est totum simul
et semel erodere in crustam convertere, unde
si & minimum intus remaneat, fuerit
idem sub crusta indurata. Ferro condente
praeus cancer subius in crustam convertitur,
qm. corrosivis, ut o. O. O. de.

Lamis subtilis, aeris foetida, cadaverosa vicina
erodens, ex cancro ulcerato fluit. mortua illa
canceris ulcerati massa enim, aeris accessu, calore
portum vivorum ambientium horrendo pu-
rescit; vasa vitalia per canceri substantiam dis-
persa, nova liquora adsunt, quae effusa, vasa

259.

erosi, putredo missa, corrumpuntur, ex
irritatione feri plus affluit, qd licet bonum, brevis
putrescit; seque enim in sanguine alius; ex
canero ulcerato continuo fluit ichor acris;
qui lintea applicata, in se trahit, seque
malum in latum, & profundum omnia, usq[ue]
ad ossa erodendo.

Labia cancri tumida, livida, nigra; color
intolerabilis, users, pungens, rodens, ob nervos
vivos per cancrum diffusos; color cinereus,
lividus, p[er]ior, p[er]simus niger, ob maximam
putredinem. Sic carnes alium colore in
aere calido - humido, rubre, mutantur in
colorem pallidum, dein cinereum, incipiente
putredine lividum dein nigrum. Item in
gangrena, fasciis observatur.

Hæmorrhagiæ p[er]i althali, erosi vasi mayo-
ribus, ut mammae, subaxillaribus, vix com-
p[ar]abiles; acrioribus enim p[er]igitibus cancris
p[er]ipine irritatur.

Convulsiones, & ex dolore ingente & hæmorrhagiis
membra.
Febri lenta. à vigiliis continuis, ob dolorem,
& resorbta purulenta caustica m[an]ifesta in sanguinem,

260. unde Sates, emacratio tum à subis causis,
tum quia ob affluxum continuum humorum
in partem concretam, nutrimentum corpori
subtrahitur. hinc vulnera, ulcera, fonticuli
multum prorsus fundentia, maciem induunt.

Propter febreem ingentem, olfactus abo-
letur. ob dolores & Hemorrhagiam, lypo-
thimie frequentes. debilitas virium ingens
ob continuas vigilias. quæ mala tandem
optata mors excipit.

Prognosis:

Scirrhus, & cancer occultus in corpore sano diu
latere potest, si non irritetur; in atrabiliario, &
corbuthio brevi fasces, nisi tota massa scissis
corrigatur.

Cancer parvus incipiens, liber, mobilis, in loco idoneo
situs; nec vasis magnis accretus, à causa externa
ortus, in juveni. & sano corpore, ut à contritione
manet, solutorius; illius exstirpandus ferro.
emollientibus, acris corrosiva, caustica actualia,
potentissima vesicatoria, caruncula occultum
brevis ulcerationem efficiunt.

Canes magnus, antiquus, in levis exstirpatione 261.
ineptis pitis, acerbis vasis magnis, a causas in
serena ortus, ut bili atra, scorbutto in corpore
senili, cum aliis scorbutis in corpore, praesens
plane canceris de. nec ferro, nec medicamentis
attingendus; si enim ab atrabiliana sanguinis
constitutione oriatur, recrudescit de novo in aliis
partibus, v. ulius malignum manebit, in em
de scorbutio sanguine indeliger. Si etiam
si in aliis partibus scitum adsint, plane ab
interno orti, ut scorbutia atrabiliana atrabili
aria, canes exstirpatis, in aliis scorbutis de novo
recrudescit. et nisi canes cum radice totus
exstirpatur, recrudescit de novo. quidam exstirpa
tione facta, audacter, reliqua canceris actuali
adurunt, at sepe frustra, si enim scorbutus ex
interna causa ortus est, ut ex atrabiliano, v.
scorbutio sanguine, talis ad vulnus affluens
loco benigna suppurationis, canerosam corruptio
nem generat. sed si, si malum moram non pati
atur, exstirpatur, cum odo fer. si, atram bileni
v scorbutum, ut causam, superari posse, si
non, cum sanguis prius corrigatur, et signu
reper.

262. Si cum radice lotus non aufertur, recidivabit.
Si mammae cancrose exstirpabatur, in musculo
pectoralis autem apparetur cinereum stigma un-
guis magnitudine, quod cicatrix non quod redi-
vit, malum, et mori sentias. in altero casu,
audax aliter chirurgus simile stigma ex muscu-
lo excidit, & foemina intra 14 diebus letano
obit.

Curatio.

pro. cancri sive oculi, sive aperti incrementum
impediatur, quare mollioribus alutis tegatur
ut pressio, alutibus vestium coartetur. si labor
manuum, movetur enim pectoralis musculus,
abstinendum. omnia interna corroborantia
acria, spiritus, sicut et externa emollientia
resolventia, corrosiva, spiritus intexto. et
plumbata cum narcoticis mista emplastris
applicentur.

230. causa potatur, si adest, ut atrabiliaria san-
guinis, scorbutica acida, & muriatica dia-
thesis, pro ratione acrimoniae. atrabiliaris &
putrida acida & acida, scorbutici & putridi &
muriatici, diluentibus oppositi.

Rebellentia à parte, ut lenia purgantia ^{263.}
sapius sumpta continent. Sic Gallen. mu-
liarem cancro occulto laborantem, omni
vere purgavit, quo omisso, dolores urgebat.
si menses, Lemorrhoides, suppurata, septu-
antus, veresatione, chindinibus anolaffis
etc.

Diluentia secretis sint in usu, ut secretis
horum aven. scorzon. popas. solum lactis etc.
acris fistulosa vitanda; augendo enim
motum & in toto & in parte, cancerum occultum
tum peiorem robustum. animi irascentia,
ira terror, metus fugienda.

Ung. ex auct. lytharg. o^o ros. pop. alb. o^o
thiosiam. simul in mortario plumbeo trito
ad levem consistenciam, addito laud. opiato, opti-
mum est.

3^{tho} Symptoma leniantur, ut vigilia, irritatio,
febris ex dolore sumo. confusio emulsi. s. popas.
alb. opium, laud. liq. siccant. etc.

in Ulcerato

1mo ad minimum 4 intra 24 horas molissimis
plumaceolis sepe factis absorbeathe ichor acer,

264. Lavandeg, foetens, ne vicina, defluens, odat.

Si in tota superficie legatur similiter pluma,
coloris o^o ros. rari. alb. hyosiam. et aet. lythos,
et qiri, et duob. hyosiam. cyragloss. adhib. modico
aet. ros. et aet. aqua dilute adhib. Olemarino.
et du. Olemarini et dilute ita, ut oculo insal.
et latius dolorem non capiat. adhib. qiri.
similiter etiam tota superficie ablu. et sepe
fomentari calide. Hec plumaeculae huius
absorbent ichorem, peritatis huius cum dolore
avelli debent. omnia haec acida putre
dini cadaverosa respiciunt. Totas acidas, et
acris, ut ungu. aegyptiac. huius factor sit in
tolerabilis, sunt et o^osa, impediendo, purgationem,
transpirationem impediendo, nocent. huius appa.
ratus legatur emplastro Diapompholigos.
foraminulato, ut foras pateat exitus, per
linteis coarctis emplastro appositis, absorbetur.
Tandem leniter ligetur.

Interna sunt Siluentia, ichorem reab.
sorbentem, et sanguine eluentia. Si corpori
Atroabiliario, atroale alicialina presente,

canerum, prodeunte, efflovente, semina lactis 265.
diabol. Lard. aven. cum rad. cyth. gram. Foraba,
conis. diabol. alth. malv. post. olib. rad. aeth.
fil. succ. cit. et condunt. Liatra bilis, fil
acida. omnia alcaliscentia in usu sunt
in vultu quam potu. ut juscul. coramini, decod.
cyth. storzon. gram. c. ras. C.C. idem intellige,
de scorbutis putrido, muria, acido.

Vichy, fil. tenuis, mollis, juscula coramini,
Lard. aven. et herbi temperantibus, lenia
oleracea, fructus horrei et.

266 Li ita heret, ut manibus accipere dehis,
neq. vasis, carni accretus est, sed solitarius,
in corpore alio sono, non atrabilioso, scorbu-
tius, ab externa causa ortus, ut contusione et
Cessipietur. cum autem crudelis sit hoc
operatio, latum vulnus remaneat, quare prius
scorbutica, atrabiliosa constitutio tollatur,
ut vulnus in ulius malignum mutetur.

si vero vixit canes, melius sit ^{ne} latum
et profundum deprofundat ichore omnia, ossa
corrodant, si in mamma sit, prunis quidem extrahi.

266. 7to. certum autem sit abram talem & scorbutam
Dein superiori prope, alios cancer radicabilis,
alios malignum recondescit.

Exstirpatione facta, sanguis atq; in venis
varicosi stagnans, malignus, totus effluat; qui
dom post exstirpationem cancro actuali
adipere vulnus, ut tollantur canceri reliquie,
tum hemorrhagia compressatur, atq; totus
cancer cum radice exstirpatus est, n' opus
est canteris.

Vulnus pro ratione exstirpationis & pro
excisionem & una cum integumentis
remanens rarius deligitur, ne ob nimiam
suppuram corpus emacietur. simul tñ
attende, ne pus in vulnere sui relictum acre
factum rodat & resorbatur, sanguinem
inficiat, cum Hætica sequente.

Leidiva, vitam bono, & fiduciam bonam
diu continuatis, pilone in atrabiliario, &
Scorbuto corpore, precaveatur.
Eadem curatio in canceris internis, ex

Scorbutis viscerum ostis, qui tamen lethales
sunt, aërimonia enim uberosa evacuationi
potest, sed rodit viscera.

Anton. Boërk, pull ex extr. cruenta interne
sumptis; et fomento fol. cicuta, scorbutos, caneros
tam occultos, quam ulceratos, certo curari, et
tutissime, refert, per blandam suppurationem.

De Morbis opium.

Pertractatio de morbis opium necessaria, est, ut
melius intelligantur ea, quæ in ossibus corruptis;
per luen veneream, rachitidem, scorbutum ob-
servantur.

Ossa constant lamellis sibi invicem inuicem
libus, quæ non semper, nec ubiq. sibi arcte uni-
untur, sed interstitium relinquitur, per quod vasa
decurrunt, patet id in ossibus maioribus, osse
femoris, lumen.

In morbo ossis lamellæ se antiprimè sibi
uniuntur, et à medio statim versus extremitates
se secedere incipiunt, notabile interstitium
relinquere, quod magis versus extrema respicitur,

268. eo plures lamellae praecedunt, donec tandem
circa extrema tenuis tantum crusta operae
sufficit, defendens idam et mirabilem fabricam
cellulosam circa extremitates.

Inter praecedunt illae lamellae, in omni
ambitu angustatae operae cavum, ut tandem
in extremitatibus fiat nullum.

Inter lamellas praecedentes, ubi operae pro-
pagines emergunt, quae separatae lamellas
inter se uniant, simulque relictas intestitiae
in minores canculos subdividunt.

In minoribus operibus, ut phalangibus non
observatur in medio tanta connexio lamellarum,
sed a se praecedunt a se.

Intestitiae inter lamellas praecedentes vestigia
sua membranarum, quas plurima vasa perceptant,
quae factus, cum in opere crassius corrupto, facta
perestratione per lamellam nova vasa eme-
rant, quae separata corrupta lamella, novum
pericopium retexunt.

Quo maxima intestitiae eo plura continent
vasa, ibi os proxime ad partem mollem accedit,

269.
in medio, cum arcti lamella cohaerent,
maiora vasa sunt, hinc in medio totius
os frangitur, fractumq; citius consolidatur,
quam si frangatur circa extrema, ob
copiosa vasa.

In medio opus erat tanta firmitate,
quia totum corporis pondus in medium
maxime agit.

Quoniam ergo de fibra laxa, & strita
frontanea humorum degeneratione, in
flammatione, suppuratione, gangrena dicta
sunt, hae in opibus contingere possunt,
ob plurima ibi haerentia vasa. unde

Prima morborum in opibus Series.

Inter cellulas osium ad est os ab arteriis, pro
lubricandis opibus, secretum, cellula illa
abest in vascula os ducentia, quae sensim
ubi firmum os est, ubi in medio abest.
os os hae cellulae, & vascula, inter se, & cum
medulla osium interna, sunt & cum glan-
dulis in articulis positis, communicant, quare
os hoc diffusat per cartilagine apposito.

270. Quare si corruptus illud o^o ut in
lue venerea, scorbuto ec. & deficiat, ut in
Senectute, opera tunc vi sanguantur. inde:
Alteras morborum in opibus Series:

Opera degantur peritio, quod ad articulum,
& causam ligamentosam proveniens, idam
superfandit. omnia vasa arteriosa, & venosa
per peritiam ad opera tendunt. quid per
jam peritiam laedit, impedit sanguinis
in vasa in- & egressum, morbos facit.
inde:
Tertia morborum opium Series:

Opis cavum internum, membrana, vasi
plena, inest, si jam hoc afficiatur,
os ab interno concin corrumpit, medullam
internam corrumpit. quare jam:

Quarta morborum in opibus Series:

In Cava opium est medulla, ex infinitis
vesiculis simul collectis, & una cum uni mem-
brana inclusis, constans, quae vesiculae
inter se communicare videntur, sunt o^o optime,
quod per articulum, & cartilagine videtur
transfondere posse; motu enim majori mi-

minitur medulla, quicquid vero augetur. 271.
fors alternatum per venulas absorbentes,
ex optimi cavitate potest in sanguinem
reducere, imò videtur ipsam substantiam optimi
ingredi, eamque humectare, ne frangatur brevi.
medulla hanc purgare, percutitur à sanguine
rotundo, arteria enim per omnes criptulos,
et vesiculos, o^o hoc continentibus, diffundun-
tur, venulae vero residuum sanguinem à
perforatione revolvunt, quae minime ostia
in majores truncos colliguntur, et in unam
venam abeunt, per idem foramen, quod ar-
teria ingressa est, exantem. adsunt in
ope vasa lymphatica, exhalantia, ab-
sorbentia, item nervi. hic propterea
dubonem Du-Roi, medullam optimi
indivisi debet, et totos ostia, unde hic
cum varia vasa adsint, varietas morborum.
¶ Quinta morborum optimi Series:

Sequuntur jam morbi

Ab o^o in medulla, et cellulis corruptis.

Si quamcumque ob causam impediatur urin-
latio o^o in medulla, illud stagnat, acere fit,

292. vesiculas: erodit, vascula inflam ab gon-
-orrenat; siq etiam sanguinis sequeatur,
in pus stagnans, coarumgitur. Sed ibi
qo internum opis, piosphium, vascula
destruuntur, oisq ab interno calore affici-
-tur. o o hoc aut, corruptum, hinc tenne,
inter poros opis se insinuat, idq corrumpit.
Citius id fit inter lamellas opis, ex libr.
-les illos o o gileas; circa opis extremitates.

Abesse dum, quia semper habet mundas,
dolos, calor, pulsas in interno opis.

Sape etiam lamella opis maxime
circa extrema, ob corruptionem, a se
remota, os protruberare faciunt.

Fœmina, Corpore, genu contu dera,
aperuit expro. humos, qui tñ in parte
moli, quam opse herere visus est. octo
annorum fracie, humos in magnam mo-
-lem crevit, quo aperto, opes demidato,
extrema lamella seepsit, apparuitque
cavum in parte opis cavernosa, ut x
3 liquidis injecti caperet.

Petitus in eodem bibula-loco tumorem
aperuit, & massam corneam cum pure
ex caverna ossea eduxit, ossa corrup-
ta abstulit, curavitq; malum.

Hinc patet, posse in ossibus, inflammari,
abscessus, gangranam gigni.

Ab o'o vero corrupto os cariosum fiet,
molle, non resistens, quod ferro & igne totū
debet usq; ad vivū. Leniora vitia sepe,
ratio per exfoliationem lamellis corruptis
sanari possunt citius, gravia difficilior.

Hascuntur hec vitia sepe à causa violenta,
ut contusione, lapsu. Si vero ab interna
causa medulla osium corruptatur, ve-
l celerius curesis.

Spina Ventosa.

Quæ est opis corruptio à parte interiori
incipiens, sensim totum os degrassens, cum
dolore pungente, rodente in interno, donec
& eroso & à dumentis opis substantia distracto
periostio externo opis, dolor, & tumor in-
cum bentum prolium oritur.

274. Si vero os corruptio ab externa parte
os, et periostio externo incipiat, tunc
et medulla sensim corrupta, vocatur
Caries.

Quae est exaetio totalisq; os corruptio, ut
in os rem fabulat. de qua suo loco.

Diagnosio furae Ventose.

Hae difficile nositur, nisi jam erosio os,
et periostio externo tumore praeputium inueni-
entium appareat.

Dolor si profundus, persistit in profundo
os, cum sensu calida erosionis, quae calore
luti, motu, vino ac spiritibus, sanguinem
exstantibus augetur, quia huiusmodi
dolens valide prematur, frictus, major
non fit, cum os durum adhuc sanum
immediat tactum cessat, necque
in corpore venere, Scorbuto, et acutis.
ac. dat diagnosim furae ventose.

Si vero in peiori malo, os erosio peri-
ostium externum affici incipit, tunc dolor
augetur, et tactu audiri exacerbatur,

procedunt ex leui ab offiis solutis, in malo p[er]sona capite p[er]sum
fieri ventosa auctur, q[uod] est offiis coris corruptos ab interno offiis & medulla
quibus inuicem p[er]fusi ad ext[er]nam usq[ue] superficiem d[er]iatis, cum dolore
p[er]urgente, rodente in profundo offiis, donec & croso & iumentis offiis subp[er]fusa
colletur humore aer infuso aeri disperso p[er]iostio ext[er]no, dolor, humor in
ext[er]no offiis, p[er]iostio m[er]fusi in iumentis. apparet.
fieri ventosa diffinietur n[on] sicut, nisi p[er] croso offiis ad ext[er]na usq[ue] ad ext[er]nam
superficiem, p[er]iostio ext[er]no croso & a coluti humoribus rupto humor ad
ext[er]na apparet. Internu
dolor profundus, p[er]iostio in interno offiis, i. sensu lento rosonis, p[er] calore lecti
notu, vno, p[er]iostio p[er]fusi angeli, diu molestat, q[uod] l[icet] p[er]iostio dolens valde
crenatus, p[er]iostio in angeli, os cum d[er]um adhuc p[er]iostio impedit dactum
t[er]se p[er]iostio, si v[er]o in p[er]iostio malo offiis ad ext[er]na croso p[er]iostio ext[er]num aeri p[er]iostio
in iumentis in iocuna coluti dispersa, ad sup[er]ficiem d[er]um dolor angeli, &
indior dacti exarbitur, p[er]iostio ad p[er]iostio in iumentis humor molli, in v[er]o
os i[st]um comeda secula in humorem p[er]iostio, elevat, hum[or] p[er]iostio malum n[on] sicut
cum offiis subp[er]fusa ab interno ad ext[er]na, h[ic] corrupta p[er]iostio p[er]iostio medellam
laqueis, nisi & fronte cadent corrupta a p[er]iostio v[er]o & ferro aut igne dolentur.
Prognosis.

295.

Simil partium inunbentium tumores
mollis adest, ino plerumq origines, lamel-
la scupa, in tumorem Elevatus, tumq
malum facile nositur, at sero, cum tota
opis substantia jam sit corrupta, nullamq
medellam capiat persutam; donec: fronte
eodant corrupta a partibus vivis & sero,
aut igne tollantur.

Prognosis:

Anap. o. o. debere aut corruptum, abstergi,
elui, manibus. In accessus non datur, donec
opse, usq ad externam superficiem erose, fron-
te effluat & pesteribrato opse, ei exitus pa-
retur. Et licet erose lamella opse fronte
separentur a vivis, ea tñ separata in in-
terno cavo opis relinquantur, medullarumq
eo plus levant, cum eduri nequeant, quare
dolores enormes, febris, mors.

Opia metacarpi hoc morbo affecta, cum
Inmore manus maximo vidit Severinus.

Curatio.

Cum malum in intimo opis lateat, propriam
ad partem non penetrant, quare Alhas,

296. Tumore partium incumbendum fronte
aperto, partem corruptam usq. Petrus de
Marchettis statim initio integumentis dis-
cissis igne partem corripit; at hec omnia
internum malum non corrigunt. ideo tentan-
tur id, quod sepius profuit. nempe
largus potus decoct. lignorum. juniper.
quercin. boxini, quod simul ardentium
dolorem minuit. hec infunduntur puer
rasae c. Ole. Zri, sub prelo corticis pro
meliori refina se partis extractione, additur
℞ ad 3 aliquid. de hoc sumantur ℥v.
℥v. 4℥ de die calide. remanentia
sericum deino coquitur proportione
oio. ita oio rariūm in ope bibulum
reabsorbetur, sudore, Unay evacuatur.
post dies aliquid sudor, ex accenso V^s v
vapore & tepida eliciatur & balneis.
Vires resorbentur iussu vinofo & alio.
malum ex opis interno ad partem externā
trahatur vapore & tepida, fomentis decoct.
lignos. frictionibus, cucurbitis, cataplasmat.

299.
ita sepe intra aliquot septimanas morbus
solitur. dicta sit ex sem. hord. avenae,
zusulis cornuum macris. &c. L. dgs macilen-
tis sit h. ligros. in sero lactis coquenda.
v. q. decord. aven. hord. c. sp. lignorum.

Sepe in abscessu externe facto, corruptas
opae educantur.

In Scorbuto: omni septimana p'd dori-
gurgens; potus sit serum lactis cum herbis
antiscorbuticis; parti applicetur actum cum
Ole. Etnae ruta corum, continuatis h's per
plures menses, sepe humor potis, si adest, aper-
itur fronte.

Si vero tota jam medulla, una cum vasis
corrupta, destruitaq. sit, cura haec n' cedit
ex voto, devorta enim ad internum opus non
penetrant. unicum q'd superest, ut ope
peribrato via fiat exitui o'o corrupti, cum
naa sepe fronte eroso ope, & integumentis
externis, randidum hoc o'o evacuet. h'i
viri post longam veneream salivatione curatos,
humor ante in ope bibula haerens, diffundit,

278. Simili sunt Dolores: enormes sine tumore,
et trebratione facta, effluxit o^o corruptum,
in doloris locis ope trebrato, patuit medul-
lam corruptam fuisse, os medium inter
foramina, trebra facta, resectum caries con-
tento actuali ablata, et evasit.

Morbi vasorum in ossibus, et Periostio externo.

Sæpe vasa Periostii externi, et vasa intra
lamellas ossis decurrentia inflammantur,
suppurantur, gargaruantur, inde mala varia,
ossis caries, malum ab interioribus ad inter-
na ossis propagatum, ubi in hyina ventosa
in interno ossis ostium, ad exteriora præcipue
vergit, quæ corrumpit.

Signa inflammationis Periostii

dolor, calor, sæpe tumefactio, tumor, et rubor
ob crassa integumenta, periostiumque
sensum apparere non possunt. rubori
tactu t^o dolor augetur; periostium signa
ruboris ab ope, ope carioso facto non
aurescit amplius, sequentur fistule inte-
gumentorum externorum.

Inflam^o idio vsus exteriora derivetur,
 mollissimis Cataplasmatibus, epithematibus,
 ut flaccescentibus integumentis, plus afflatur
 ad exteriora sanguinis. imo Linapismus est
 locus vitæ. ~ Curabitur si vis, Scarificati
 vsus exteriora sanguis derivari. Hyp. in do-
 lore ischiadico partem fomenti, balnei, ca-
 taplasmatibus, linimentis emolli, & curabi-
 lis causam foras extrahit. quare dolor
 ischiadici molestissimus. Totius, vesicatoris
 parti appositus, sepe bis, ter, repetitis, curatur.
 si hoc non juvent, locusq. admittat, fiat
 sectio usq. ad os, quæ in Paronictia,
 ophtimia, fieri debet usq. ad os ut periostium
 simul disjundatur, regentes hoc facto dolor
 cessat. alius periostium inflamatum
 suppurabitur, gangrenabitur unde caries.
 opsi, fistula externorum integumentorum.

Suppurationis signa.

Inflam^o periostii, si aliquo momento fil. habet
 conjugatum dolorem ingentem, febrem acutam,

280. Si in suppurationem vergat, quiescat febris, dolor
augetur, et praecipuum est horripilatio occurrens,
nisi acri et frigida perspicerentur. quod etiam
si in internis in specie partibus membranosis
sit inflammatio, suppurationis futurae signum. haec
horripilatio nullo ordine seorsum reuertit, si
aliujus momenti sit inflammatio.

Dolor mitis, calor, febris, parva solum respo-
-sionis facientia.

Jam nisi cognoscatur praecipue validam
febrim abscessus factus, via noscitur, qui
primis, pure facto, dolores creat, qui quatenus
de sibi viam periostium erodit cum dolore
acutissimo; rupto periostio viam querit per
cutem, tumorem facit, aperiendum. Si
vero in profundo latet abscessus talis, ut
in femore ubi musculi crassi, nullus abscessus
vultu tumore, sed dolor tantum, tumque
rupto periostio fistula in musculo a pure
corrupto. Si tumori nequeat periostium, ossis
caries, cum dolore summo, obsequit periostium
pure arrosum.

Si in tibia id fiat, tumor statim apparet,
aperiendus, os enim fere nudum est.

Unicum tunc remedium est, licet tumor non
appareat, ut in femore, reffphide & caries
sequantur, talem profundum abscessum con-
uola aperire, puri evacuatione, ulnus mun-
dare, mell. ros. & aloë, misch. therieb. injec-
tione deort. agrim. La misch. &c. conso-
lidare.

Si os corruptum cretus prius, alias vulneris
magis consolidabitur, ne propterea os
carioso accrescere poterit.

In tibia facilis est apertio tumoris, infero,
se vero, ob multa vasa, ne ledantur, difficilis.

Gangrenæ signa.

Si dolor, calor, pulsus profundus, validus, et
subito increseat, gangrena metuitur. Subito
vero dolori apas, quæ in resolutione sensu fit,
gangrena jam præsentis signum. Tum:

Tumor, si sit externus ut in tibia, flaccescit,
color, si fuerit ante ruber, mutari incipit cum
flaciditate, signum est gangrenam committi.

282. integumentis externis. in opere talis affecto
repina sequitur caries. Longo statim tempore
aperiatur, os corruptum auferatur, ut vasa
viva inter lamellas suppositos, ne dum corrup-
tas, novum retexant periostium.

Si vero omnia vasa per totam opis
substantiam mortua sint, fiat perhibebatio
opis in aliquibus locis, ut corrupta me-
dulla effluat, impossibile enim est, in tali
casu eam manife vivere.

Sechone qd facta, plurimaeque sicis vult
nisi apertum servetur, usq in sem sequen-
tem, quae tumescit, nudum os apparere
faciunt, quod in colore mutatum, et jam
penitus corruptum, cariosum, igne, ferro
toll. debet. Si vero sub corrupta lamella
viva lamella et vasa adsint minutissimis
foraminulis, fiat perhibebatio usq ad viva
ut modico separato a vivis, vasa emergentia
retexant periostium.

Morbi osium à periostio interno affecto.

283.

Sicut in ope cranii externum fuit & internum
periostium, à cūsa matre ortum, vasa ad
os ad- & reducit, quæ in medullis opis
conferentia, mixte inter lamellas, cryptulas
decurrunt. ita in alijs opibus observata.

Si jam periostium internum, opis cavum
investiens, multig vasis gaudens, inflame-
tur, potest in suppuram, gangrenam mu-
tari, cum multo majori periculo, qm si
externum periostium afficiatur, cum hio ma-
nibus auctus datus. Brevis qd medulla
corrumpitur, os carie afficitur, eperim
periostium illud internum, membrana medullam
involventi, contiguum; idem intellige, si
membrana med. lam involvens afficitur
primo.

Quæquam h' distingui qd, an medulla
membrana, an periostium internum affectum
sit; in utroq enim adeps dolor profundus;

284. qui rudi etiam tactu non exaerbat.
 siue jam in suppuralem, siue gangrenam

vergat, cum puri corrupto exitus non
datur naturaliter, os carie ab interno affi-
ciatur, vergetq; ab interno ad extra.

Si vasa inter lamellas suppurantur, gon-
grentur, os in internam, & externam
superficiem roditur.

Diagnosis.

Calor, dolor, febris, si inflammatio sit aliusque
momenti, hanc in profundo opis, pulsatio
non percipitur, tum ob vascula minima
tum profunditatem. in proctibus extri-
nis nil mali apparet, rudi tactu dolor
non exaerbat. Dolor est fixus, obtu-
sus, proinde sed molestus, quasi opus ab
interno ad extra diffunderetur, nullo situ
proctis ceptis, nulliq; externis cedens, motu
corporis auctus.

Curatio.

Cum pro consulantur Medici, acri enim
obtusum dolorem negligant, quare cura

difficilis, nullas alia, quam per venesectionem, 285.
purgantia, antiphlogistica, diluentia, vitum
vennem.

Si in abscessum & gangronam mutetur talis
inflammatio, sequitur opis: cories. quare dicta
deor. lignorum. ^{injurata} ultimo, louspi admittat,
fiat usq. ad os incisio, opis, percrebratio,
ut sanies detur exitus. Salva nunquam
prodest.

Si is negligatur, pus putrescet, attenuabitur
o: corio. vesiculis ronefiet, ex os ab interno
usq. ad superficiem externam erosum, perostio
externo affecto, tum dolor novus acerbiss.
maior oritur, cum a humore opis corrupti, peri-
ostium distrahatur, & dolor in interno opis,
corruptis jam omnibus. & cepat. obtusus
maxe. Tum externe oritur, in parriale
adiposo externiq. integumentis, humor, salmag-
nus, sed longioris, partiq. cedens. ultimo
corruptis omnibus. externis integumentis, et
ope, verus fistellus adest, quem sola sanat
exstirpatio.

286. licet jam hoc mala nasi possint a
causis ordinariis, inflammatione producentibus;
rursus. In id fit, sed communiter causam,
acrimoniam agnoscunt illi.

Venericam. acrimonia hec opibus inimica
est, quare in inveterata lue, in recenti enim
rursus opera afficiuntur, Sternum, claviculae,
vertebrae, costae, ossa nasi, palati et. arrodun-
tur. Dolores venerici gestinatissimi et devoti.
lignorum et salivatione mitiores redduntur,
quos cedunt, et recrudescere solent. imo
lues venerica semel curata, post multos
annos senam aliorum morborum lubet.
Sic Vir post annos 20, a lue curata, ophthal-
mia, solo devoti. lignos. cedente dui la-
boraverat.

Scorbuticam. hec primo gingivas, dentes,
maxillas, ossa denique afficit, quare dolores
operum nocturni communes sunt cum lue
venerica. curatur antiscorbuticis. quare
Scorbutici, faciei rubida, bibant devoti.

284.

Strobel. junii. vinum oleum cum infus.
saph. rustic. cothleas. fumat. in Scorbutto
vero putrido conveniunt serum lactis, decod.
aven. Lord. c. fumat. ac. conf. acetosae.

Lachiticam. morbus. Lue, Rachitis, dicitur;
affinitatem habet cum lue venerea, & scorbut.
to, infantes enim, a venereis gonorrhoeas
olim laborantibus, & scorbuticis parentibus,
lues sani vixi sunt, progenitos corrigit.

In hoc morbo dentes nigrescunt, carioli
excident, ossa afficiuntur, erysipels. pro-
uberant, & lani vi solvantur ab ossibus.
in malo peiori caries. osium, & spina
ventosae auesunt. curatur ut lue vene-
rea & scorbutus. ad morbos osium ad-
huc spectat:

Gumi. est humor in osse molli, nam si
mitem gum. tenacem continens. observatus
in lue venerea, in capite, alijsq. ossibus.
ostendit, dum vascula inter lamellas deumen-
tia, obstructa, inflamata, lamellam elevat.

258. potius, dum vasculae sunt ducentias regit,
humorem extrahant faciant, qui infusibilis
talem humorem producit. Hanc substantiam
opis ducit in talem molitum degenerat,
notum enim a. artis causis opus mollescere.
sic femina 22 annorum post febrem cepit
validos dolores toto corpore pati, pedibus
denique insistere non poterat, figura corporis
mutabatur, et decreverat longitudo, ut in
mensuram stans, pede integro brevior esset,
loco moveri non poterat, sine opium in
curvatione, tumebat toto corpore, cutis
erat dura, solito longe crassior, videri
manducabat. post mortem, omnia opera
exceptis dentibus, cere instar, erant mollia,
potenter facilius scindi, quam carnes, nullas
in eis erat cavitas, nec medullae. An
acidam predominantem molitum opium
causa sit? in pueris acidis nimis vivis
libris, quae debili virium robore non subguntur,
Rachitidem totius corporis opium nimiam
flexibilitatem, et molitum, constat. dum

liquor in quo foetum servabat Ruysschius, 289.
acidus fuisse factus, cocta foetus emoluitur e,
rari ita ut flati proferat.

Tophus, Uodus. est tumor in osse durior,
qm' quini, mollior in ipso osse.

Exostosis. est ossis prominentia, seu tumor
oprensus. Li saepe in fracturis, a coxpressioni allato
nutrimento in ossi mutato, indurato talis calculus
durus oritur. Li in interno talis adsunt
tumores ut in olla cranii, p'nt dolores capitis,
soporalem, epilepsiam, apoplexiam, oriri debere.
in cavo ossis tumor talis medullam destruit,
comprimendo. in externis tumor hic saepe
crepans, a distractione periostii, acutissimos
dolores, saepe rupto periostio, mitescens,
curat. Li tumores tui venerea, scorbuto
junguntur. Li in primo scorbuto, corrupti
ulcera, ad omnia rebellia, ossum cariem saepe
aliquando exostosis, comitem habent. exostosis
etiam a causa externa, ut contusione venen
difficiliter curatur. in tunc venerea, scorbuto,

290. & minuaturs & cedat, antivenereis, antiscorbu-
tis. alios, si noxia putatur, discipis
integumentis, ferro & igne solatur.

Alios humores hi, emolli. prius, variis
emplastis, solventibus, frictionibus, respirationibus
quodam minuantur. unde curam faciti, quae
hic applicari, ibi dicta externa, possunt.

Si non extra, ciuita interne externe uso
fomentum & emplastrum ciuita conducat
curata prius. lue, & scorbuto, prae fructu
ne?

Caries.

Est exapio substantiae ossis, ut in trem fatif-
cat, siq. periculo laegatur, cedat; modis sit.
in qua quate periculo resistentia praecipitur,
ibi opera sunt bona. quare Celsus rodebant
dole corruptum, usq. ad vivum.

Color ossis natus, est subrubellus & subie-
rulescens, si vitetur os, color primo albus,
flavus, fusus, niger, qui respirationem cariem
indicat, apparet. quare curate cariei signum
bonum, si os flavum subrubellum curat;

Os vitiatum primo fit purpure, flavum,
ob o^o transudans, dein ab acrimonia corro-
sum, friabile fit. foetor cariei, odori
vetusti odorem accedit. quare si ulcus ita
foetet, signum opis carioli in ulcere.

Ulcus cum carie opis nositur, ex carne
circa ulcus flaccida, molli, quae cum ope
non cohaeret, labiis sordidis, pallidis lividis,
quae in ulcere benigno & vulnere rubra esse
debent; ex sanie tenui, olida, fusca, acris,
foetente profluente ex ulcere, quare emplastris
appositis nigredo seu foetida adheret. Ulcus
tale cum carie opis curatum recidivum, cum
trax semper molli apparet; acrimonia
enim opis carioli, denuo rodit externa in-
tegumenta, quae ideo etiam cum ope, ob defe-
ctum pristini nunquam cohaerere possunt.
Si dens carioli, in morida haerens, gingivas
inflamat, suppurat, licet sanetur malum,
recidivum denuo. ablato, & corroso pristino den-
tis, gingivae nunquam denti accrescunt.

292. Puer post variolas ulcere frontis laborans;
curato licet aliquoties, semper in recidivante
tam diu, donec opis corrupti spumulas
separaretur; quare nunquam sanari poterit
ulcus, nisi os corruptum auferatur.

Ulcus cariosum, cariesq; a causa externa, vulnere,
contusione ac sanatur aliis. Difficillime, si
a lue venerea, Scorbutto, spina ventosa oriatur,
imò caries, si ab interno opis inequit, sanato
licet Scorbutto, lue venerea, in vix cessit, plene
si multum opis destruxit.

Caries semper mala, peior in parte opis
spongiosa, ubi multe lamellae, cellulae o^o
plene, praesina circa juncturas, quia depluit
acrimonia in articulum, ibi enim spongiosa
ad est opis substantia, ideo vix sanatur, nisi
exstirpatione membri. Quidam spina
ventosa in indicis phalange media, separata
corrupta opis parte, sanata quidem, ad
illic repululavit. quare patet raro finem
ventosam curari externis sive recidivante,

nisi prius lues venerea, scorbutus, rachitis 293.
tollantur internis, quibus communiter frons
ventosa originem debet.

Ancylosis.

Est immobilitas articuli cum humore duriori.
Si ab opium fracturam callo, & exostrophionibus,
humor adeptus juncturas, seu articulos.
Si vero a ligamentis rigescentibus & succo
Haversiano inspissato, tum perfici debet
accumulatio illius limamenti in cavo arti-
culi, quod distendendo capsulam articularem,
humorem facit sat durum.

Observata in sepius est ancylosis sine humore
ubi morasmo brachium affectum erat, et
ligamentis rigescentibus, absque motu.

Unde ad motum expeditum articuli requi-
runtur, debita articulatio, lubricitas, suspensio-
nem, et ligamentorum flexibilitas.

Cause Ancylosis.

Callos. prominens. in fracto opere arca arti-
culum, cum plus affertur nutrimenti, & que

294. vasa laxa luxuriant, magis Res molli ante
induratur, calumq; constituit, qv motum
articuli impedit.

Hæmorrhæm linimentum inspissatum, si
semper non reabsorbetur secretum, tum ad
initio molli humor, qv sensim augetur in
articulove; si non sit nimis inspissatum, ju-
vant fritiones repetite, articuli motus pro-
quens, fomenta penetrantissima ex vino, Oleo
alto, 17 sanas cum maribus cutis, scord. h.
cyanta &c. emplastr. cicuta. & embroche
ex v mineral. calidis. luto stibidiv ex
alto in partem delapsis, & lixiv. Fovis.
o. Ol amon. quidam si id non juvet, arti-
culum prestundunt, ut maa effluat.

In podagris videmus articulos imobiles
plenos maa gypseas, cum humore, & sepe forte
ruptis integumentis cretacea dura evanescit
maa.

Ligamenta rigescentia, qvæ con unitis
sup longam imobilitatem articuli, ut in
podagra, arthritide &c, rigesunt. sic senes
descripti rigesunt nati in omnibus.

articulis, postea ob defatigum o^ose postea; 295.
postea ob ligamenta callosa, imo opesata
indol. laboriosis, ob continuum motum liga-
mentorum rigescunt articuli ligamenta; post
inflammationes. ligamentorum non bene curatis.
sepe remanet rigiditas, ut in arthritide, po-
dagria. post fracturas, luxationes, ubi diu
in obilis manet articulus, sepe ligamenta
obrigescunt; vapores & levis balnea,
frictio cum molissimis o^ois, cum dentato
motu articuli, quantum sine dolore fieri
potest, juvant. Si in quodam ankylosi.
in articulo genu balneis aromaticis, fric-
tionibus cum oleo curatis. orta fuit cum
furore dolore post febrem acutam cum
flexura genu rigida. in me ipso rigiditas.
ligamentorum genu, cum dolore furore, in motu,
unqu. dealth. curata.

Exostosis ad juncturas, hec impedit
motum articuli. sepe articulus concretus.

296. sic fuerat quidam totus rigidus in omnibus
articulis usque ad mortem.

A callo, exostosi, inspissato, induratoque
furore Haversiano, concretionibus artuum in,
curabilis fere Ankylosis: nisi in his statim
medela adhibeatur.

Finis Tomi Primi.

Morbi fibra laxa	7.
Morbi fibra rigida	10.
Morbi viscerum debilitum	15.
Morbi viscerum rigidorum	17.
Morbi ex acido spontaneo	20.
Morbi a glutinoso	33.
Morbi ex alcali	38.
Morbi ab excessu motus Arteriarum	43.
Morbi ex defectu arulationis & Plethora	48.
Obstructio	50.
De Vulnere in genere	57.
Hæmorrhagia vulnorum	70.
Dolor vulnorum	73.
Convulsio	79.
Vulnera Capitis	85.
Vulnera Thoracis	112.
Vulnera Abdominis	123.
Contusio	131.
Os fracta	137.
Luxationis	140.
Inflamatio	142.
Abscessus	143.
Fistula	149.
Gangrena	183.
Litholus	212.
Combustio	223.
Siccitas	231.
Cancer	250.
Morbi Opium	267.
Spina Ventosa	273.

~~Morbi Offensum~~ -
~~Lynia Ventosa~~ -

269.

273.

ksiaznica@kc-cieszyn.pl